

800220

*Exposition
Kongress*

*Adressbuch
Hamburg*

Könyvtárból

BUDAPEST FRANKLIN TÁRSULAT

**A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent
és minden könyvkereskedésben kapható:**

VAS GEREBEN ÖSSZES MUNKÁI

illusztrált kiadásban:

1. köt. **A régi jó idők.** (117 képpel). V. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
2. • **Nagy idők nagy emberek.** (97 képpel).
V. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
3. • **Pörös atyafiak.** (108 képpel). IV. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
4. • **A nemzet napszámosai.** (95 képpel).
III. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
5. • **Egy alispán.** (100 képpel) IV. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
6. • **Garasos arisztokráczia.** (98 képpel) IV. kiad. 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
7. • **Tekintetes urak.** (133 képpel). III. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
8. • **Jurátus élet.** (107 képpel). III. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
9. • **Életunt ember.** (137 képpel). III. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
10. • **Dixi. — Adomák.** (94 képpel). IV. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
11. • **II. József császár kora** Magyarországon.
Regény, Neogrády Antal 92 rajzával. II. kiad. 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
12. • **Parlagi képek. — Tormagyökök.** Goró
Lajos 43 rajzával. II. kiadás 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.
- Pótköt. **Vas Gereben élete.** Irta Barabás Ábel II. kiad. 4 K.
Vászonkötésben 5 K 60 f.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓKAI MÓR MUNKÁI.

Népszerű kiadás. — Egy-egy szám ára 80 fill.

50 diszes vászonkötetbe kötve 180 K.

1. A varchoniták.
2. Fortunatus Imre. — Shirin.
3. Kalóz-király.
4. Sonkoly Gergely. — A drága kövek. — Marce Zare.
- 5-9. Török világ Magyarországon.
10. A bűntárs. — Nepean sziget.
- 11-12. A kétszarvu ember. — Az egyiptusi rózsza.
13. Koronát szerelemért. — A Hargita. — A kalmár és családja.
14. Petki Farkas leányai. — Háromszéki leányok. — A két százsz.
15. Regék.
16. Carinus. — A nagyenyedi két füzfa.
17. A serfőző. — A nyomorék naplója. — Fekete világ.
- 18-20. Erdély aranykora.
- 21-23. Csataképek 1848 — 1849-ből.
24. Bujdosó naplója. — Megölt ország.
- 25-26. A fehér rózsza — Humorisztikus papirszatelek.
27. Magyarhon szépségei.
- 28-29. Szomorú napok.
- 30-31. A janicsárok végnapjai.
- 32-37. Kárpáthy Zoltán.
- 38-43. Egy magyar nábob.
- 44-47. Az új földesúr.
- 48-53. Szegény gazdagok. — Az utolsó budai basa.
- 54-55. A magyar előidőkéből.
- 56-59. Hétköznapiak.
- 60-63. A régi jó táblabírák.
- 64-65. Délvirágok.
- 66-67. Milyenek a nők?
- 68-71. Véres könyv.
- 72-73. A magyar nép élcze szép hegedűszóban.
- 74-76. Árnyképek.
- 77-82. A kőszívű ember fiai.
83. Milyenek a férfiak?
- 84-89. Politikai divatok.
- 90-93. Mire megvénülünk.
94. Oceania. Egy elszármadt világresz története.
- 95-97. Az elátkozott család.
- 98-99. Felfordult világ.
100. Elbeszélések.
- 101-112. Dekameron. Száz novella.
113. Egy asszonyi hajszál.
114. Az életből elvesve.
- 115-119. Névtelen vár.
- 120-121. Népvilág. Elbeszélések.
- 122-124. Szélcsend alatt. Elbeszélések.
125. Észak honából. Muszka rajzok.
- 126-131. Egy az isten. Regény.
132. A debreczeni lunatik.
- 133-134. Egy ember, a ki mindent tud.
- 135-136. Asszonyt kísér — Istent kísért.
- 137-141. Szinművek I. kötet.
- 142-146. Szinművek II. kötet.
- 147-151. Szinművek III. kötet.

AZ
ŐS SZERELEM

IRTA

ifj. HEGEDÜS SÁNDOR

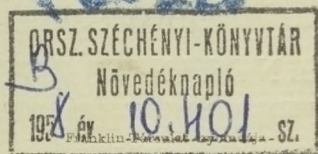

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

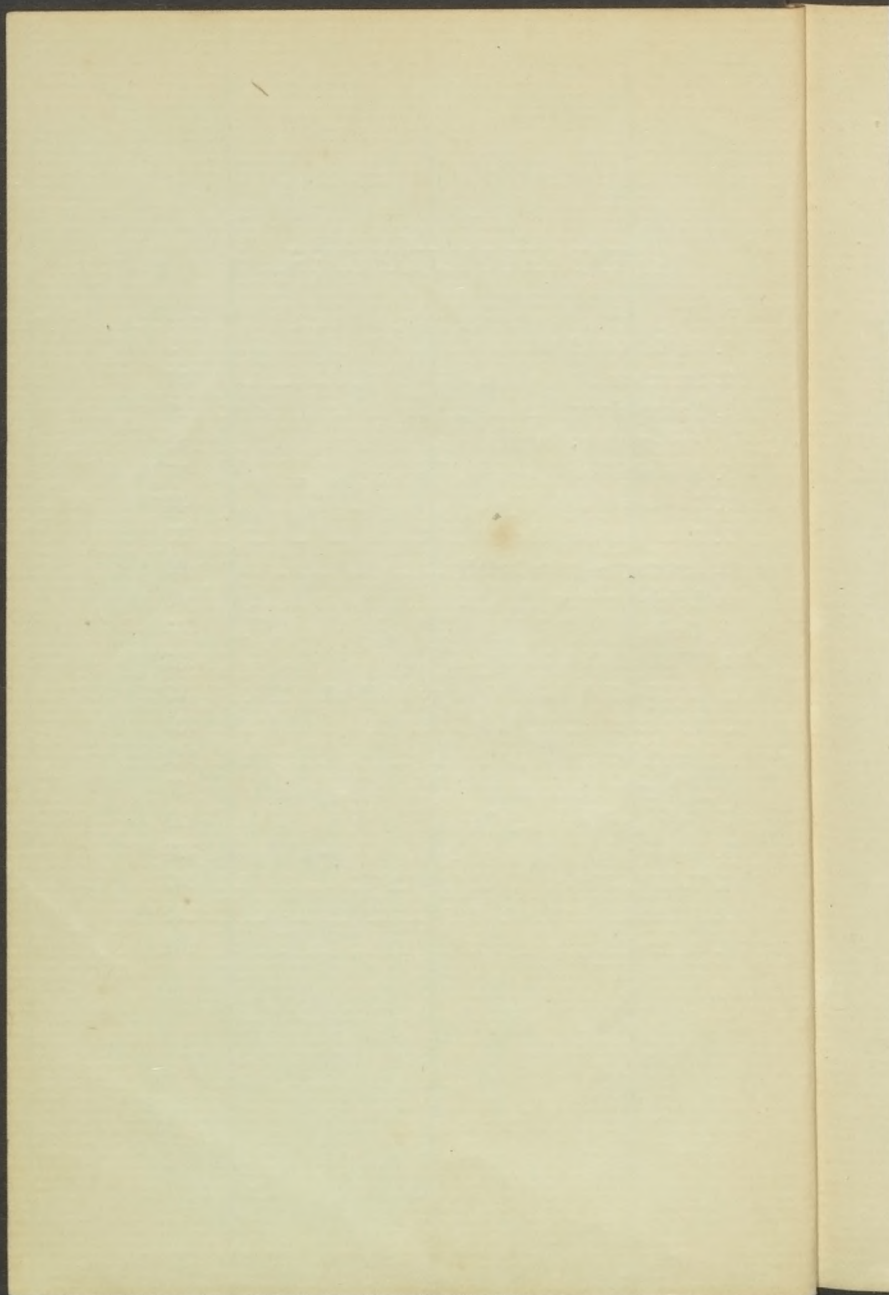
1904.

R60220

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap
1. Az ős szerelem	5
2. Szerelem.....	14
3. Kakas-táncz	21
4. Andersen emberkéi.....	31
5. A medaillon	37
6. Andersen katonája	44
7. A tenger szerelme	53
8. Asszony — mindhalálig.....	60
9. Lélek-temetés	66
10. Csak	67
11. A láthatatlan halott	85
12. A liliputiak és az ő nagy királyuk	97
13. Útközben	105
14. Az örökség	112
15. A tigris	120
16. Gita	129
17. A nárczisz.....	138
18. Takács József	147
19. A kanári madarak	155
20. A repülő gép	161

AZ ŐS SZERELEM.

to
k
g
d
n
n
t
A
a
á
P
s
s
n
s
n
c
a
.

AZ ŐS SZERELEM.

Borzasztó meleg volt. Szobámba menekültem, hogy a napsugarak kellemetlen erejét elkerüljem. Elővettem egy könyvet és azt lapozgattam. Egy német sociológus munkája volt, melyben gyönyörűen kitűnő konzekvenciával magyarázta a szerelem rendeltetését. A szerelmet, mely szövevényes módon az egész világot összetartja, azt ősidők óta föntartotta és előre viszi. A német tudós mélyreható szeme lelát a föld alá, a liász- és a terciér-korszakig és a kővé átalakult állatmaradványokat is életre kelti egy pillanatra, hogy a világ mélyében fölkeresse a szerelem gyökerét. Azokban az őszallatokban sok ezer év előtt épp úgy meg volt a szerelem mint a mai magasgallérú uracskák agyvelő-sejtjeiben. Ugyanazt a czélt szolgálta, a mit ma, mert hisz a szerelem rejtett meséjében nincs elburkolva más, mint az az öntudatlanul élő gondolat, hogy a társadalmat a faj föntartásával előre kell vinni. Az én könyvemben nagyban fejtegette a német író az őslényektől kezdve, hogy fejlődött, hogy emelkedett és hogy

tisztázódott a szerelem, míg elért az emberek feje fölé e következtető eljárásával; és ott, az bereken túl, az eszményi szerelmet is megtalálta, még pedig ember-alakban kifejezve, egy szent nő által. Így ért el az infuzóriák szerelmétől Rafael örökké igaz remekművéig, a szixtini Madonnáig, mely a szerelem legszebb, legőriásibb kifejezése, minden varázsával és szentségével. Eppen fölértem ennek a következtetésen alapult szerelmi épületnek kupolájához német mesterem segélyével és a Madonna alakját szerelmes gyermekével megelevenülni láttam magam előtt, midőn hirtelen kizavartattam a gyönyörű élvezetből és visszazuhantam a földre. Erős madárfütty riasztott föl és nem tudtam tovább figyelni olvasmányomra. Egy egész rigócsapat táborozott az ablak alatt és kellemetlen hangversenyt rendeztek a számomra. Gyümölcsérés volt és arra verődtek össze, hogy megdézsmálják az érő füget és sárguló barackot. Megbosszankodtam a vásári lálmára, lecsaptam könyvemet és otthagytam az én tudósomat összes ekzotikus teóriájával. Előkerestem a szoba sarkából puskámat és kisiettem a kertbe, hogy elpusztítsam a gyümölcsrablókat. Nagy csodákozásomra nem láttam a közelben egy madarat sem, de nem hagytam magamat az ilyen egyszerű madárfufang által félrevezetni, hanem szépen lesbe állottam a fügefák közelében és

lehevertem a fűre. Jó ideig csönd volt, míg újra elkezdődtek a rigófüttyök, melyek mintmennyi jeladások egész tervszerűen történtek s a közeli fák lombja alól mind gyakrabban hallatszottak. Egyszerre egy egészen más szólamú rigófütty csendült meg s erre az egyik fa alól elérebbent egy czitrombegyű sárgarigó. Már éppen ráczéloztam a puskámmal, hogy elpusztítsam, mikor a szomszédos eperfáról egy másik rigó került elő. Ez még nagyobb volt mint az első, a tollazata is mintha szebb színű lett volna. Egy röppenéssel utólérte társát s rácsapott. De nem mérgesen, csak játékszerűen, a másik elfogadta a játékot s erre ketten ott a levegőben elkezdtek egy csodálatos röptánczot járni. Szárnyaikat rebbegették, csőreiket egymáshoz csapdosták, úgy hogy azok halk kopogással ütődtek össze, közbe pedig légbukfenczeket vetettek a levegőben. Elámulva néztem ezt a különös madármulatságot s elértettem, hogy szerelmi idill előjátéka volt ez, a melyben, madárfölfogás szerint, a madárhím kiudvarolja párját s föléleszti benne a szerelmet. Minő parányi kis élet van egy-egy ilyen madártestben és ebben a szerelmi játékban hány változatát tudták ők mégis bemutatni a szárnyfordulatoknak és csőr csipésnek. Abban a kis madárkoponyában mennyi ötlet átvillant, hogy szerelemre bírja párját. S ebben a kis madárlélek-

ben mennyi vágy égett, hogy elérje célját. Ezt az ő szerelmi játékukat ősidők óta így járták már az ő törzsükben és a madárfiókák évezredek óta így libegik ezt, mihelyest megértik a hívó füttyszó értelmét. Letettem a puskát és a madarakat néztem és igyekeztem megérteni az ő világukat, melyet, mióta csak fajuk létezik, a szerelem tart egybe. Az a szerelem a mérhetetlen idő óta előkészítette számukra ezt a madártánczot, melyet ők most öntudatlanul, vágyaiktól űzve ellibegtek. Szemem elé tölcséért csináltam kezemből s úgy néztem a madarakat. Különös, így nagyobbaknak látszottak s mikor nem láttam semmit a földből csak a levegő-eget s azt a két szerelmes, játékba merült madarat, azt hittem, visszalátok általuk a liász-korszak rejtelmeibe, a melyben az Ichthyozaurus is élt még és az is rendezett ilyen szerelmi tornákat. Igyekeztem a két madárkát átidomítani képzeletemben olyan liászkori őslénynyé és az ő mozdulatukból fölépíteni az Ichthyozaurus mozdulatait. Minő fenséges látvány lehetett, mikor két olyan őskori lény szerelmi játékot rendezett a nagy vizek nádasaiban, hogy fajuk fönmaradjon. Nagy méretekkel keringöztek egymás körül és hosszú csigolyás gyíkfarkuk utánuk csapódott, mint a gyereksárkány papírfarka, mikor a vihorszél belekap a papírsárkányba. Az *Archæopteryx macrura* pedig, az a

gyikfarkú madár, kerek, tollas szárnyaival, rövidröptű mozdulataival úgy bukdácsolt párja után, mint a lebukó papírsárkány, mikor fejfel előre aláhanyatlik a levegőben, kóczos farka pedig ég felé perdül. A vízözön előtti kornak szerelmi tánczát járták ezek a madarak, melyet nagy, hírneves őseik a vízből kikelve rögtönöztek, de a melyet emberszemnek látni akkor még nem lehetett. Minden mozdulat visszavezethető volt abból a madártánczból valami ősellát mozdulatára, melyet csak a szerelem örökölt meg, hogy fönmaradjon mind e mai napig. Mert ezekben a parányi madárlelkekben nagy őseik egy-egy mozdulata maradt csak fönniliputi kiadásban, a többi, ősök kővé vált csontjaival lekerült a föld alá s eltűnt a látószem elől azzal a rejtelmes világgal együtt, melyből csak annyit tudunk, hogy nagy tengerek és nagy ingoványok voltak a földön, melyben ezek az eltűnt állatok zavartalan boldogságban éltek. Egészen elkábultam a madártáncz nézésében s egy pillanatra lehajtottam fejem a fűre. Egy pár kelyhes virág felém hajolt, de nem nyúltam feléjük, hogy elhárítsam őket. Boldognak éreztem magamat s távol gondoltam magamat a megszokott unott jelentől, s a kis kelyhes virágok előtttem a regekor lótuszvirágát jelentették, melyek a szerelem ősföldjén nőttek és most felém hajoltak. Az egész világ

eltűnt előlem s nem láttam mást, mint a mi városaink helyén, a melyben a mi társadalmunk él, egy nagy ingovány mocsarat, mely fölött egy pazar színű szivárvány hajolt keresztül. De ez a szivárvány oly fenséges volt, oly színgazdag s oly isteni erejű, hogy jól éreztem azt, hogy ha ezt egy emberfia meglátja, annak az embernek a felé kell törekedni, mert csak addig lehet boldog abban a rettenetes mocsárban, ha a felé a szivárvány felé néz és a felé vágyódik. S az a szivárvány sohasem tűnik el a mocsár fölött, az mindig ott ragyog felette s attól az egész ingovány szebbnek, elviselhetőbbnek látszik. Itt megálltam a képek idézésében és felültem fekvő helyzetemből, mert mind az kezdett gyötörni, vajjon az a rettenetes, ingoványos mocsár nem a mi életünk, a mi küzdelemmel, sárral tele életünk, mely fölött mint valami fölűdítő égi adomány, átvonul egy szivárvány és ez a szivárvány a szerelem. És bármily mélyen is vagyunk bent a mocsárban, mindig a szivárványra nézünk s az mindig erőre emel bennünket és az a szivárvány sohasem hagy el bennünket, ez annak a nagy mocsárnak egyik sarkától áriveződik a másikig és így mi mindig látjuk és mindig megeléjűk, csak feléje kell néznünk az ég felé.

A madárjáték abbamaradt, mire én nagy hirtelenséggel fölocsudtam. Ideje volt, mert az a

két ravasz rigó egy szárnycsapással egyenest a fügefákra csapott. Mindenik megvágta az erő fűgét csőrével, de egy és ugyanazt a fűgét, sőt még a madárcsőr-nyomok is egymást fedték a gyümölcsben s aztán egy hirtelen gondolattal elröpültek az eperfa alá. Ezután csönd lett, az eperfa pedig nagy, kövér leveleivel teljesen eltakarta a szerelmes madárpárt előlem. A fügefához mentem és leszakítottam azt a gyümölcsöt, melyet a madarak az imént csőreikkel összevagdaltak. Szép, kövér füge volt, kár volt érte. El akartam hajítani, de kíváncsiságból előbb mégis ajkamhoz tettem a gyümölcsöt, melynek nedve elészivárgott a friss hasadékon. S a füge mézédés volt, olyan édes, mintha valami különös, bűbajos nedvvel telítették volna az egész gyümölcsöt.

SZERELEM.

Sötét mélabú borult rám, úgy éreztem, mintha sűrű felhők ereszkedtek volna le körültem, hogy elfojtsák lelkemet s tényleg a mélabú úgy száll a lélekre, mint a köd leereszkedik a földre és szomorúvá teszi azt. Nem birtam fölemelkedni sehogy szomorúságomból, fölkerestem ezért egyik barátomat, kinek finom szövésű lelke, jóságos beszéde, jó támasz az az ingadozásban.

Mikor beléptem hozzá és ő rám nézett, azonnal fölismerte bajomat, leültetett a kerevet sarkába s aztán ő a zongorához ment és játszani kezdett. Keringőket játszott, aztán egy Buttkay symphoniát, majd Chopin izgató zenéje következett s végül a zeneóriás Wagner Tristán és Isoldé-jának nagy szerelmi jelenete. Oly hatalmasan, oly szélesen törtek elő a hanghulámok, abból a kis ébenfa-alkotmányból, mintha ezer angyal énekelt volna, finom csengésű hangon és az egész angyalsereg éneke a szerelemtől zengett volna.

Barátom egyszerre abbahagyta a játékot s

rám nézett. Szemeim könyekkel voltak tele és úgy éreztem, mintha lelkemet földhöz nyomottságából fölemelték volna, föl, hihetetlen magasra az ég felé, közel a csillagokhoz, ebből az unott környezetből abba az eszményi körbe, mely a felhők fölött a fantázia világában él csak s a hol az igazi boldogság uralkodik. Ugy éreztem, hogy enyém a világ, uralkodom minden fölött, mert visszanézve a földi életre ebből az óriási magaslatról, minden olyan parányi, minden olyan jelentéktelen, hogy szinte összefut egy oly simasággá, mely a köznapiaságba olvad, a nélkül, hogy csak valami is ki tudna emelkedni abból a földi életből, mely nyomot hagyó fontossággal bírna.

A végeredmény talán az, hogy a földön minden semmi. A legnagyobb hullám is kisimul és semmivé porzik, ezért kell kiemelkedni a földi életből, föl az eszményi világba, a hol a szellemkirályok és a lángészfejedelmek örök-életűek.

Barátom ott hagyta a zongorát és mellém ült, szemem ragyogott a boldogságtól és egy megújnodott ember volt barátom előtt. Szavam is megjött, önuralmamot visszanyertem s azt hittem, hogy bensőmet feszíti valami különös erő, hogy lelkemben a lefolyt vihar után, valami megszületett, valami, a mi arra birt, hogy ledobva a hallgatagságot, megszólaljak. Barátom

vállára tettem kezemet s mikor szembe néztünk egymással, megjött a szavam. «A legnagyobb hatalom szólalt meg játékból. A szerelem őszereje ütötte fel fejét, zenehangok köpenyébe burkolódzva. Mily hihetetlen hatalom ez, hogy ilyen finom szövésű alakban ép úgy meg tud születni, mint a tenger morajló hullám haragjában, melylyel az csókolja a part földjét. Tehát van felettünk egy világ, egy birodalom, melyben arany trónon ül a szerelem Istene s az összes kormányzók az ő kezéhez futnak s ő onnét kormányozza az egész világot és aztán az egész föld úgy forog, minden úgy történik a világon, a mint azt a szerelem Istene parancsolja. Vajha megértené a világ, a szerelem eszményi igazságát és imádná ennek egész valóját s vajha oly erőm volna s oly benső ihletem, hogy bevészhetném az örök törvények közé a szerelem tiszteletét, az igaz eszményi szerelmet, mely ment minden érzékségtől s a legföldhöznyomottabb embert is fölemeli a földről egy más boldogabb világba, melyet fantáziája révén maga alkot magának, s melyet aztán kiszínez annyi boldogsággal, a mennyi csak lelkéből előragyogni képes. Csak egy világ van, csak egy birodalom, a szerelem birodalma.»

Barátom lassan leszerelt s csapongásomból viasszaszorított a földre! Örülök, hogy föléledt

a lelked, de most fékezd meg, mert vad erővel dobzódni kezd! — Közbe vágтам. Óh! te nem ismered a szerelmet, azt a felhőket horzsoló, égbe érő szerelmet!

Nevetni kezdett: «Figyelj csak ide, — talán ismerem! Üde szellő járja be az utcákat, a városlakók elhagyták téli otthonukat s a szabadba vágynak. Leányok, ifjak a kertben járnak, s virágot tépnek. Kettő kiválik a csoportból, az egyik a leány, a másik férfi s aztán tovább mennek egy kis gyalog úton, melyet fehér köntösbe bujt virágzó galagonya szegélyez. A lemenő nap az előttük lebegő felhőcsoportra egy hatalmas szivárványt rajzol s ők mindketten — kéz a kézben — elmerülnek egymás nézésében. Nos látod a szerelmet? — Hogyne, ott rejtőzik a galagonya bokrok között! — Eh! dehogy, fönt ül az égen! — Az égen? Barátom így folytatta: Természetesen, csak szivárvány alakot öltött, a napsugár és a vízcsepp alkotja! — Nos hát mi a szerelem? —

Éltünk felett egy szivárvány, mely könyből és napsugárból született.

Most már értem. Egy semmi az egész. Igen, de a leghatalmasabb semmi! Barátom zongorázni kezdett és én készülődtem, hogy haza menjek. Marasztalni kezdett, de haza vágytam, meg is mondtam barátomnak: A dakszli kutyám vajúdott, mikor elindultam és egy pillanatra

így mégis haza nézek. Aztán tudod, a többivel úgy is tisztában vagyok — semmi az egész vagy hát a mint te mondod, egy szétfoszló szivárvány és most Isten veled! Mielőtt haza mentem, végig jártam a korzót és az akáczfák alatt sétáló emberek között nem egy párt láttam, a kik kéz a kézben mentek és maguk elé nézve, ott fent a magasban keresték azt a szivárványt! — azt a semmit! Bármily boldogoknak is látszottak ezek az emberek, mégis komikusoknak tünnek fel előttem, azért abba hagytam sétámat és haza siettem. Mikor benyitottam szobámba, éktelen nyivákolás verte föl a csendet, meggyújtottam a kézi lámpát s a sarokban álló fekládikához siettem. Az öreg kutyával együtt, hatan voltak a ládában, az öreg dakszli, meg öt poronty. Az anyakutya nyöszörögni kezdett, mikor meglátott és apró kölykeit nyaldosta, egy kis tejért siettem a konyhába s megittattam a fáradt állatot. Egyik parányi csukott szemű kis dakszlicskát meg kezembe vettem és elnézegettem picziny lábait; ez alatt a kutya úr is előkerült a konyha homályából és nagy csaholással ugrált körülöttem. Majd a ládikához alázatoskodott és nőstény párját szeliden nyalogatni kezdte, mire mind a ketten, nagy boldogan nyöszörögni kezdtek.

Visszatettem az újszülöttet az anyja mellé és

szobámba mentem, magamra zártam az ajtót és kibámultam a holdfényes estébe. De a felhőromok között a szivárványt sehol sem találtam, csodálatos, a hold szelid fénye hiába próbál kaczerkodikni a felhőkkel, csak ritkán tud egy-egy holdszivárványt világra szülni. Talán mint-hogy a melegség hiányzik sugaraiból s azért nem tud megszületni ez a szivárvány. Lehet! Hisz ha ez a kevés napsugár is hiányoznék a mi laguna módra poshadt életünkből, akkor ez a hatalmas semmi, soha sem volna képes feltűnni, így is csak pillanatokra jelenség alakjában látjuk koronként az életben, talán azért, hogy ha egyszer megismertük, azontúl mindig arról álmodjunk. Végtelen ürességet éreztem bensőmben, pedig tudtam, hogy a szerelem semmi, de ez a semmi oly valamit rejteget magában, a melynél hatalmasabb dolog még sincs a földön. Éreztem életem sivárságát és okvetlenül boldogságot akartam magam körül látni, azért átczipeltem a dakszli-párt újszülötteivel szobámba és elhelyeztem őket a kályhasarok szegletében. Az ablakot bezártam, egy-két színes fényképem volt, azokat elhelyeztem az ablakkereten, az üvegtábla fölé illesztve és aztán lefeküdtem. Különös álmom volt, azt hittem, egy aranytrón körül járok és angyalok szolgálnak ki arany tálakból s a láthatárt pedig mindenütt kerek ívű szivárványok zárják el. Hir-

telen felnyitottam szememet és a kályha mellé néztem, különös egy hold szivárvány volt a fekkuczkó fölött. Egy pillanatra egészen megdöbbsentem, azt hittem az a hatalmas semmi, tényleg megjelent szobámban, de aztán láttam, hogy csak a hold űz egy pajzán játékot halavány sugaraival, a mint átszűrődik a színes fényképek üveglemezein.

KAKAS-TÁNCZ.

Az utolsó estém volt a vidéken s aztán másnap reggel visszakészültem a fővárosba. Gyönyörű, holdfényes este volt, ezért inkább a szabadban bolyongtam, semhogy nyugovóra térjek. Érdeklődve néztem a baromfiakat, a mint guggonulva aludtak léczes létrájukon, míg végre az ösztön szobámba űzött, hogy lehajtsam fejemet. De hiába, az álom nem jelentkezett és úgy álmodozva, gondolataimmal tépelődve virasztottam át az éjszakát. Épen azon gondolkoztam, hogy mi az a különös erő, mely szerelem néven a világot föntartja, mikor ablakom alatt éktelen kukorikolás verte föl a csöndet. Minthogy álmom úgy sem volt, az ablakhoz mentem és az ébredő kakasra figyeltem. Még csaknem sötét volt, csak egy távoli halványuló bágyadtság jelezte a hajnalt s a kis kakas már ébren volt és nagy harci zajjal életre keltette tyúk-háremét. S a tyúk asszony-ságok lassan leereszkedtek a léczülsről a földre s ekkor a kakas úr szemlét tartott felettük. Ellépegetett valamennyi mellett, körül-

járta mindannyiját, aztán fölemelte büszke nyakát s legbüszkébb járásával körüljárt egyet, a választottat, mialatt a többi tyúk-hölgy tovarobbent. S most kezdődött a kakas-táncz, szépen, illedelmesen. A kakas úr sarkantyús lábaival addig járta, addig ropta solo-tánczát, míg a tyúkasszony is tánczra perdült s körbejárva, tánczra kelve szedegette valami különös kotkoló taktus-szóra sárga bőrös lábacskaít. A kakas úr meg-megállt, majd visszafordult, majd megindult és újra járta, hol fölállt körömhegyre, hol meg szárnyainak csapásával libegett szép hölgye körül. Minő furcsa tánczfigurák fejlődtek ki e mulatságból. E tánczban benne volt a tipegőnek aprózása, a boston-táncznak szép lejtése s a körmagyarnak talpverése. Olyan szépek voltak e kis madárcák, a mint csőrcsókok közt tánczot roptak, hogy szerettem volna lerohanni közéjük, hogy mindeniket kézbe vegyem és úgy csókoljam. De végzetemre a két madár a mozgásomra megriadt s elfutott a tyúk-ól mögé egy közös akarrattal.

Ekkorra teljesen megvirradt körülöttem, felöltöztem és visszatértem a fővárosba. Csúnya, esősre vált az idő és az egész napot kénytelen voltam a Clubban tölteni, mert kimozdulni szinte lehetetlen volt a házból, oly csurgással hullott az eső. Egy könyvet vettem a kezembe,

azzal űztem el unalmamat. Eredeti munka volt, az kétségtelen. A férgek szerelmét tárgyalta. Visszanyúlt a láthatatlan messzeségbe, abba a korba, melyben még a gerinczes lények koronája nem rendezett szerelmi légyottokat, mert még a gerinczesek legalsó osztálya sem került elő. Csak csupán puhányok és férgek uralkodtak a földön. Mikor a sejtmeegoszlás révén szaporuló lények között a szerelem még csira korszakát élte. A szerelem, mely a világ-föntartó erők között a legtitokteljesebb. Hogy mi ez tulajdonképen, azt a Biblia is csak sejtelmes szavakban jelenti ki: «Te voltál és megmaradsz minden időben.» Ez az összes, a mit a szerelem eredetéről tudunk. A többit nem is sejtjük, hogy pedig mi a lényege, azt csupán ösztönünk által érezzük. Egészen elmerültem könyvem olvasásában, a legszebb részéhez jutottam: «A giliszta szerelme!» Annak a föld alatt csúszó gilisztának megható szerelmi története volt leírva előttem, a melylyel úgy nem törődünk az életben. Legfőljebb halfogások idején üldözzük őket, hogy horgainkon legyen biztos csalétek. Szegény lenézett, föld alatt felejtett földi giliszták! Pedig ezek a szerelem mátyurjai. A kik homályos gondolkozásuk folytán még azt sem tudják tulajdonképen, hogy mik ők: fiúk vagy lányok. Aztán mikor szerelmi légyottra mennek, akkor kisül róluk, hogy ők mindkettők egy

személyben. Szegény állatkák. Összefonódó ölelésükben gyűrűs testük úgy kapcsolódik össze, hogy míg élvezik a mámor legédesebb gyönyörét és büszkén gondolnak arra, hogy utódokat teremtetek a maguk képére, hasonlatmásukra, ugyanakkor különös sejtelem járja át őket és érzik, hogy nemsokára anyai hivatás fog várakozni rájuk. Minő különös játéka ez a természetnek, minő vad szenvedélye annak az ős törvénynek, melyet mi szerelemnek nevezünk, hogy kettős kéjbe ringat egy egész állatcsoportot, csak hogy ő érvényesüljön és akarata teljesüljön! Minő kegyetlen törvény ez a szerelem, mely nyíltan hirdeti, hogy csak az éli tovább halálát utódai fenmaradása által, ki neki hódol, a ki magára marad és nem hódol meg előtte, annak nyoma vész . . . Minden földi lény már a szerelem jegyében születik a világra és ott hordja tarsolyában a kérlelhetetlen ítéletet: Szeretned kell, mert ezt úgy parancsolja a szerelem ős törvénye!

Mohón olvastam a könyvet, egyik fejezet érdekesebb volt a másiknál. De talán a legszébb mégis a tintahal szerelme volt. Ennek a legtökéletesebb puhánynak nászjéjele, melyben a tintahal férj fél kezét elveszti s az, mint egy kigyó, keresztül csúszik a hal nőcske egész testén, ott fölbomlik és megsemmisül, mialatt megtermékenyíti. De a puhány férj ekkor már

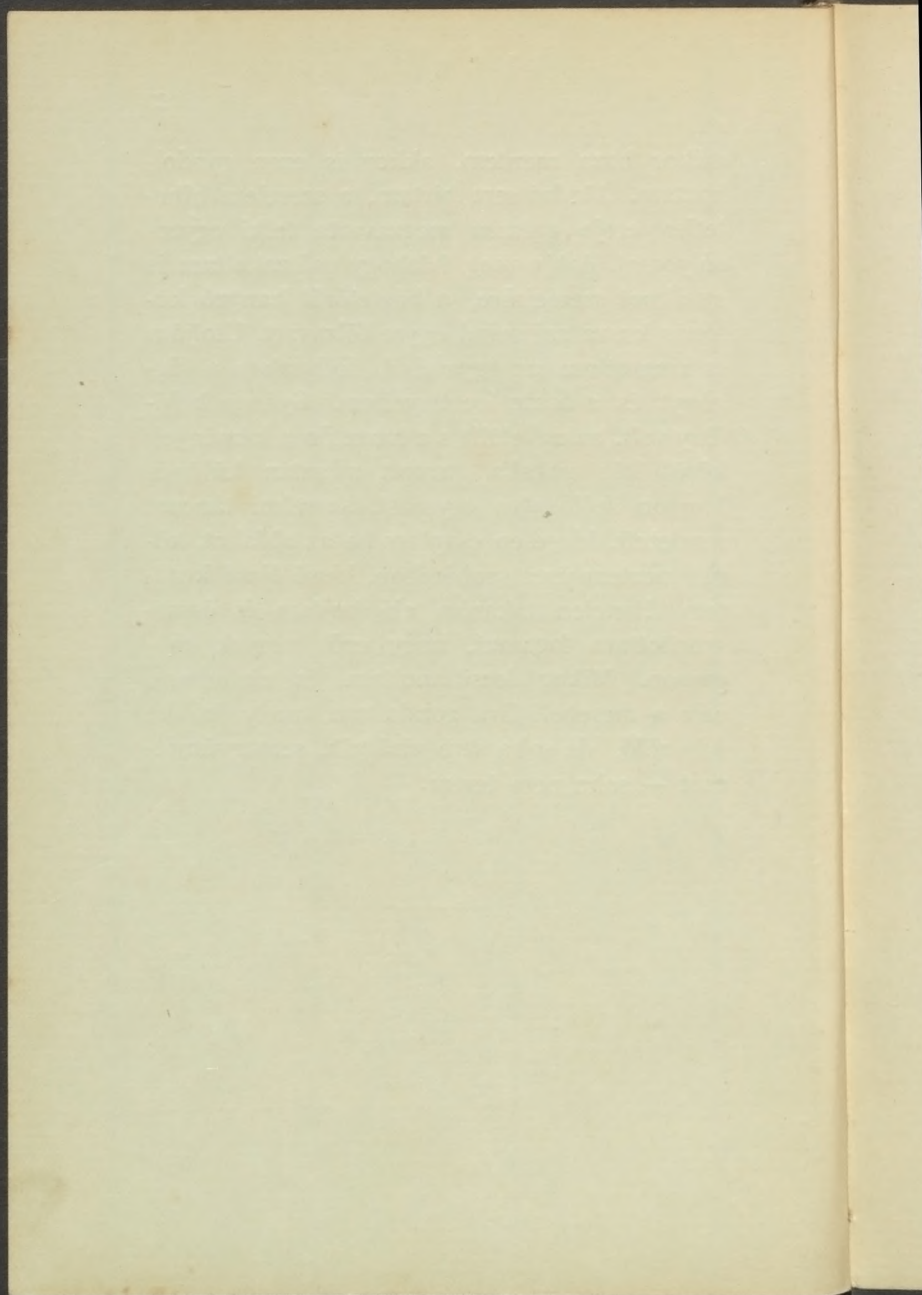
csak megcsönkített karját ápolja és a tengeri moszatok alá bujva piheni ki szerelmi légyottját.

Barátaim zavartak ki olvasmányomból és elvették tőlem a könyvet, aztán hiába szabódtam, hiába kértem őket, hagyjanak magányomban, minden kérésem ellenére elcipeltek az orfeumba. Unottan néztem az előadást, épp úgy nem törődve az angol bohócok fura ugrásaival, mint a hogy nem lelkesített az énekesnők áriája. Már haza akartam szökni, mikor a műsor «Tiroli táncza» következett. Erőt vettem az unalmamon és a szinpadra figyeltem. Hajnalébredéssel kezdődött a jelenet. Távolról mivó ének hallatszott; ez alatt lassankint előjöttek a tiroli lányok, tiroli legények az ő nemz. öltözékükben és betöltötték a szinpadot. Kedves látvány volt. Kakastoll volt a legények fejdísz. Tyúk-ültető szoknya a leányok ruhája. Az egész oly szép, megkapó kép volt, hogy mikor az a tiroli csoport énekelni kezdett, szinte éreztem az ember, hogy a havas-hegység tiszta, üde levegője csap elé a szinpadról. Zúgó taps jutalmazta dalukat s erre ők úgy látszik kedvre hangolódtak, mert nagy hirtelen fölverődtek és tánczra kaptak. Csodálatos táncz volt az, a mit ezek a tiroli emberek jártak, rajtam mind az az érzésem uralkodott, hogy én láttam már valahol ezt a különös tánczot. Hirtelen meg-

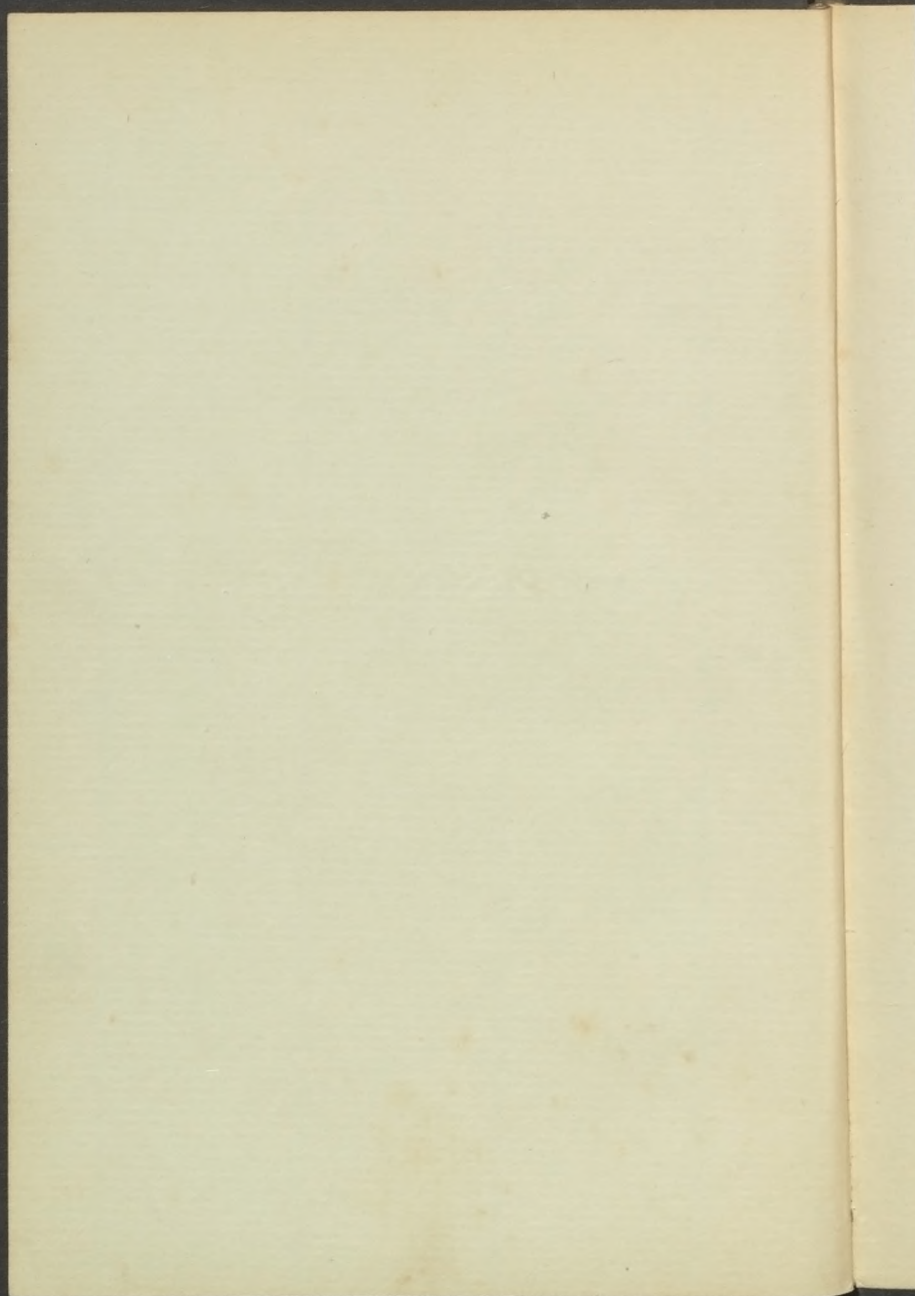
villant lelkemben és oly erővel tódult agyamra, hogy szinte elszédültem. Egész bizonyossá vált előttem, hogy annak a tiroli legénynek hetyke tánca nem volt más, mint az én reggeli kaka-somnak csáb tánca, melyet az annyi bájjal, annyi kellemkedéssel lejtett el a tyúk asszony-ság előtt. Ez a furfangos tiroli legény elleste a szerelmes kakasnak minden táncz lépését, minden mozdulatát, az a tiroli leány pedig után-ozta hozzá a tyúk asszonyságnak libegését, sőt valamit dudolgatott is, hogy a kodácsolás is előjöjjön, mialatt legény társa egyet-kettőt kurjongatott. Először azt hittem, valami csalfaság, amit a tiroliak ottan előttem űznek, de aztán mikor azok teljes tüzzel belemelegedtek a pörgő tánczba, láttam, hogy az mind benső érzés, a mit ők így tánczalakban kifejeznek. Nem tettetés ott egy mozdulat sem, nem a kakas-táncz utánzata ez, hanem egy és ugyanaz ez a két táncz. Mind a kettő ugyanarra a célra szolgál s mindkettőből a szerelem őstörvénye tör fel a napvilágra. Minő rettenetes erős törvény ez, mely ily kacskaringós utakon át, ily elváltozások után is meg tudja őrizni karakterét, hogy azt azonnal le lehet róla olvasni, mintha csak kérkedve jelentené: «Itt vagyok, megjelentem előtted, a szerelem őstörvénye vagyok én.»

Egészen megigézett ez a tánczmutatvány és

mikor haza mentem, akkor is ezen gondolkoztam. Aludni sem birtam, a szerelem hihetetlen ereje egészen megzavarta lelki egyensúlyomat. Aztán meg, bárhogy erőszakoltam is az álmot szemeimre, a háztetőről hangzó különös kusza zaj mind egyre fölzavart. Utoljára is kiugrottam az ágyamból, fölhúztam a függőnyt és a háztetőre figyeltem. Gyöngé holdfény volt, az eső elállt s a háztetőn a kémények körül két macska guggolt s aztán különös hangon szólogatva egymást, szerelmi tánczot rendezett. Idegesen csaptam be az ablakot, körül néztem üres szobámban, kissé fájni kezdtem. Hirtelen takaróm alá bujtam és összeszorítottam fogamat, hogy erőt vegyek magamon. Mikor lecsillapultam és elaludtam, arra a mesebeli fára gondoltam, mely örökké üde zöld, de soha sem virágzik, sem gyümölcsöt — soha nem terem.

ANDERSEN VILÁGA.

ANDERSEN EMBERKÉI.

Ha valaki egyszer megismerte, sohasem tudja elfelejteni Andersent; úgy visszatér hozzá, mint az üde forráshoz a vad, hogy felfrissítse magát. Pedig nem dolgozik a nagy dán költő erős apparátussal, sőt mindig a legegyszerűbb eszközöket keresi, oly egyszerűeket, a melyek már csaknem gyerekes apróság számába mennek. S ez az ő ereje, ezzel fog meg mindenkit örökre, hogy sohasem tudjuk elfelejteni az ő aranyos gyermek alakjait s ha valami élénk jön az életbe, a mely olyszerű, mint Andersen meseemberkéi, akkor mindig azt hiszszük, hogy ő tolja élénk ezeket az alakokat, s az ő láthatatlan keze tartja elibénk, hogy újra rá emlékezzünk. Lehet, nem tudom ezt! Ennek szövényes a lélektani szerkezete; én csak azt tudom, hogy akkor, mikor элем jön egy-egy ilyen Andersen-emberke ebben a rettenetes életben, akkor egy pillanatra még az én elsenyvedt lelkem is felüdül s boldog vagyok egy pillanatra, olyan boldog vagyok újra, mint azelőtt a messze múltban, mikor az első réz-

trombitát meg várva várt fakardot megkaptam ajándékba. Sohasem felejttem el, ágyamba is magammal vittem, ott voltak mellettem, kis zöld rácsos ágyamban, s én álomban is azokkal mulattam, valahol ott fent a hetedik menyországban, a hol a gyermek álmaiban táboroz.

Sokat zökkentem azóta az életben, s a hetedik menyországba nem tudok átálmodni már mostanában, álmaim is oly sivarak, hogy nincsen meg a vágy sem utánok bennem; ha vannak álmképeim jó, ha nincsenek, úgy is jó, mindegy nekem már minden, az én lelkemből kifagyott már sok minden, talán minden, a mi szükséges ahhoz, hogy valaki képes legyen illúzióban élni és örülni az életnek. Van egy pár barátom, a kinek élek s van egy pár kis gyermek ismerősöm, a kiben gyönyörködöm. Ez mindenem. Vajjon ezt is el fogják venni tőlem? Egyszerre fogják kitépni őket a lelkemből, vagy pedig lassan, lassan s aztán alkudni fognak. Bármint fognak támadni is, arra fogadok! — a gyermekekért a végsőig fogok küzdeni. Az én kis gyermekbarátaimért, mert az én kis Andersen-emberkéimet nem adom oda senkinek. Hisz ő bennük élek, ő általuk frissülök fel mindig egy pillanatra.

Istenem! Tegnap az én napom volt újra, belsőmben úgy éreztem, hogy közel állok a gyermekkori boldogsághoz megint, s ezt az én kis

gyermekbarátaim idézték fel bennem egy pilanatra. Azt hittem, hogy érzem a gyermekszoba puha, édes levegőjét magam körül s csak a fejemet kell lehajtani s akkor ott alhatom a mama ölében. Reggelre pedig kis topánom meg fog telni dióval, mogyoróval s arany papirosba burkolt czukorkával, a mit valami láthatatlan jó kéz rakosgat el az én czipőmbé, hogy meglepetést szerezzen.

Két levelet kaptam az estéli postával, a hét éves kis Dorothy amerikai barátném s a hat éves kis hugom Noémi írtak, hogy megköszönjék a karácsonyi megemlékezést.

Épen Carlylet olvastam, s úgy magamban erősen vitatkoztam ezzel az erős skót egyéniséggel, ezzel a különös fajtájú cyclops emberrel; a kinek az egész agyveleje egy nagy szem volt, a melylyel ő végignézett az egész emberiségen, az egész történelmen s belátott az istennek táborába is és innét is előszólította azt, a kire szüksége volt, hogy bebizonyítsa igazát. A mint azt a két levelet kezembe vettem, félretettem skót barátomat, s megkértem, ne haragudjék, amiért most nem vitatkozom tovább, de Andersen emberkéi kopogtattak be hozzám s pár perczig velük akarok lenni. Az a két aranyos kis gyermek levél ott volt a kezemben, megforgattam őket, magamhoz szorítottam és úgy éreztem, nincs senki más a szobában, csak

az a két gyermeklélek meg én és az én rideg garçon lakásom egy boldog gyermekszoba, a melyben rózsaszínű világítás van, és megvan benne a puha, édes, nyugalmas otthon melege.

A leveleket nézegettem, a kis magyar hugom levelét egy virág zárta le a levél hajlatánál, az amerikai kis barátném levelén meg cifra kis papírszeletke volt lezárónak. Valami «Baby food» gyermektáplálék hirdetése, egy mosolygó piros pozsgás gyermekfejjel. Felbontottam a leveleket, először az amerikaiét, s aztán elgyönyörködtem abban, a mit nekem tengeren túlról izent az én kis Dorothym. A gyermekírás szövege ennyi volt csak:

Kedves barátom!

Nagyon köszönöm az édes megemlékezést, azt az édes dobozt, a melyben annyi jó cukor volt. Képzeld el, papucsaimat kitettem Szilveszterén a szobám elé és aztán elaludtam, mert nem tudtam volna kitalálni úgy se, mit hoz nekem másnap Santa Claus. Reggel mikor felébredtem, ott találtam papucsom mellett az ön dobozát és a papucsomban még volt valami, gondolja csak mi, egy jegy, egy utazási jegy Európába és vissza. Olyan boldog voltam, nagyon az voltam. De lássa, a jegy csak Angliába visz el engemet s a szép Magyarországot nem láthatom újra

meg. S csókot küld önnek az ön hű barátja :
Dorothy.

Édes kis Dorothym ! Rá gondoltam. Majd elővettem és elolvastam azt, a mit Noémi írt :

Édes bátyám !

Nagyon köszönöm a sok Kugler czukrot, már mind megettük, a mama haragudott is érte, félt, hogy elrontjuk magunkat. Tegnap színházat játszottunk, de az egyik lampion meggyúladt és elégett, ha erre jár, hozzon egyet Noéminek. Lerajzoltam Szirgyont,* jól vigyáztam. A Pikó kutykó lenyelt egy vasgolyót, de mi mind jól vagyunk. Sokszor csókolja kis huga :
Noémi.

* A mama azt mondta, így írják : Sir John.

Ennyi volt az egész, s én Andersen lelkét éreztem ott magam körül, meg még valamit, a gyermekszobának az elmúlt, soha vissza nem jövő gyermekszobának azt a puha, édes melegét. Ej, miért is kell annak a szép időnek elosonni, miért nem lehet azt rögzíteni úgy, hogy ott maradjon mellettünk az egész életen át, mennyivel jobb volna egy puha fészekből nézni az életet, mint így tipródni, kínlódni évek hosszú során, csak azért, hogy aztán a végén, ha úgy akarja a halál, zsebre vágjon bennünket.

Mikor letettem a két levelet kezemből, akkor

éreztem legjobban, mennyire egyedül állok ezen a világon. Mint egy vénülő fa, melynek gyümölcse nem terem. Nem tudtam volna mondani hirtelen senkit, a kire azt mondhattam volna: «Igen, igen, ő az, ő majd megadja a lelkem nyugalját, ő majd otthont teremt nekem». Visszatértem Andersen küldötteihez és rájuk gondoltam, nehogy keserűségem erőre kapjon, s kicsapjon lelkemből a rapszodikus átok.

«Gyermekek, kis gyermekek! Legyetek ti az én barátaim, szeressetek ti engem, — nektek adom én, egész lelkemet!» Dorothy-t és Noémi-t szinte ott láttam magam előtt, olyan melegség töltötte el csüggedt lelkemet, olyan melegség, hogy azt hittem, Jézus lelke adja azt nekem a gyermekek révén, mert felizgatott idegeim csilapulni kezdtek, mintha meleg eső öntözné bensőmet. Nem is szóltam mást, sem átkot, sem szemrehányást, csak ennyit: «Én Istenem, be kár volt elhagyni a gyermekszobákat, azoknak puha, édes melegét, s megismerni az életet, melyen annyi minden van, s annyi fáj; de az idő az oly kegyetlen, ha boldogok vagyunk, akkor is elrepül s meg nem áll; én Istenem be kár volt elhagyni a gyermekszobákat — miért akartad, hogy így legyen, — én Istenem, be kár érettük, óh be kár!

A MEDAILLON.

Matykó vagy nyolcz éves lehetett. Szép barnahajú, sötétszemű kisleány. Csodálatosan élénk lélekkel, a mely roppant finom szerkezetű volt, s művészi vonásokban bővelkedett. A mi szép volt előtte, vagy a mi a tetszésének legmagasabb fokát megnyerte, az mind «lilaszép» volt. Ezt a meghatározását Matykó egy lilabársony ruhájáról alkotta magának, a melyért rajongott s a melyet viselhetni a legnagyobb földi boldogságnak gondolt. Gyermeklelkének egész rajongásával szerette az állatokat; a házikutya, az egy nagy hatalmas úr volt előtte, a kinek «kezet» csókolt néha-néha játékközben, hogy a kutya úr barátságát biztosítsa magának. A vörös macska, a játszópajtás volt, a melylyel szabad volt tréfálni, gombolyaggal játszani, s aztán ebéd közben májjal etetni. De Matykó kedvencei azért mégis a baromfiak voltak: a búbos csibe, a fehér réczék, s a hápogó libák valóságos testvéreké gyanánt szerepeltek képzelete előtt. Kis testvéreké, a melyeknek ő az idősebb nénjük s ő neki kell azokat felnevelni, különben sze-

gények tönkremennének, elzülленének, — bizonyosan meghalnának. Megtanította őket kézből enni, hívószóra előjönni és azokat a madárlelkeket szelídségével úgy megnyerte, hogy ha Matykó közöttük járt, körülröpdösték és szeretetüket szárnyrebbenéssel és csőrcsókokkal olyan kedvesen kifejezték.

Matykó mellett egy francia nevelőnő volt állandóan, a ki nem volt olyan nagy barátja az állatvilágnak s az ő képzeletében nem is élt más, csak a katonák, a tüzérek alakja. Azokból kiválasztott magának egyet, a kit aztán fölébe helyezett a többinek. Ha szabad délutánja volt, a nevelőnő a főhadnagygyal sétált. Egy fényképet is kapott tőle, s azt medaillonjában őrizte. Egy délután a kis Matykó éppen akkor rontott a nevelőnője szobájába, mikor az a medaillon üvegét tisztogatta, Matykó csodálkozva nézte a különös nyakéket, a melyet nem viselt senki más a házban. Meg is kérdezte, hogy mi az a fényképes valami. A nevelőnő megijedt, hogy a gyermek elárulja szerelmi titkát, azért azt válaszolta Matyikának:

— Ez egy medaillon, de egy olyan medaillon, hogy a ki elmondja, hogy látta, — az meghal!

Matykó elkomorult, nem szólt semmit és elgondolkozva ment ki a szobából. Egyenest csibéi közé sietett. Nem volt jókedve, nem tudott

olyan gondtalanul eljátszani, úgy érezte, mintha valami ránehezült volna s attól nem tudna most olyan vigan ugrándoezni. Valamit akart mondani kedvenceinek, már-már a nyelvére jött, hogy kimondja, de akkor mindig olyan nehéz lett a szíve és semmit sem tudott mondani a csibéknek. A kis búbos csibe ott volt mellette, megsimogatta kedvencz állatjának fehér bóbitáját és úgy érezte, hogy megszakad a szíve és maga sem tudta miért, de elkezdett keservesen sírni. Mikor ebédre hívták, még akkor is piros volt a szeme, megkérdezték mi bántja, mélyet sóhajtott, lopva nézett a nevelőnőre és aztán nagy félve azt monota:

— A búbos csibémet félttem, Istenem valami baj fogja érni szegényt!

— Hát beteg a csibe, Matykó?

— Ó most még nem, — felelte, — de aztán...

Megvigasztalták, hogy nem lesz a búbos csibének semmi baja, külön kenyérmorzsát készítettek a számára és Matykó kissé megnyugodott s ebéd után megetette a baromfitáborát és jobb kedvűnek látszott. De estefelé megint szomorú lett, azt hitték betegség kínozza, mert a mint sötét lett, Matykó félni kezdett; egy kis teát ivott, aztán ágyba vágott. Lefektették és Matykót nem sokára elnyomta az álm. De míg el nem aludt, párnáját titokban nedvesre sírta, kedves csibéi jártak eszében s az a szörnyű

gondolat, hogy eltalálja árulni, hogy látta azt a medaillont, s akkor a halál egyszerre előlép valahonnét a sötétből és elviszi őt magával. S akkor ő soha többé nem láthatja sem a házikutyát, sem a vörös macskát, sem a búbos csibét meg a többi baromfit sem. Pedig mennyire szereti azokat, aztán a vörös cziczáinak most csináltak volna selyemnyakkendőt, a csibéknek meg vettek volna kis etető vályút, aztán most, most neki majd meg kell halni. Mikor elnyomta az álom, kissé boldogabbnak érezte magát, de úgy éjfél felé fölriadt. Rémlátományok gyötörték, maga előtt látta a halált a kaszával és a kezében volt a medaillon. Elsikította magát: «Anyám a csibéimet, a csibéimet!»

Az ágya köré gyűltek, kis vizet adtak neki, mire megnyugodott és újra elszenderült. De egész éjjel izgatott volt és gyakran fölriadt. Másnap ágyban kellett neki maradni és elhívták a doktor bácsit is, hogy megvizsgálja a kis beteget. Egy kis forrósága volt Matykónak, az orvos azt mondta meghűlt, majd másnapra jobban lesz. Matykó ágyban maradt, de olyan nehéz volt a szíve, hogy azt hitte, nem tudja elviselni fájdalmát, mintha az a medaillon úgy nehezkednék rá, mintha az egész házat rátették volna, azzal ő reá, hogy az őt agyonnyomja. Nem tudott felvidúlni, bágyadtan, szomorúan nézett maga elé, nem tudták földerí-

teni semmiképpen, pedig az egész baromfiudvar ott tipegett az ágy körül, a vörös macska meg éppen ott dorombolt az ágyterítón, a kedves kutya úr is bejött és nagyban horkolt kis gazdája ágya előtt, de Matykónak mindez nem tudott örömet okozni. Azt hitte sohasem fog már ezentúl olyan szabadon, oly gondatlanul játszhatni, az a medaillon örökre lelánczolta s neki ezentúl folyton arra kell ügyelnie, hogy szóval el ne árulja, hogy a medaillont látta a nevelőnő kisasszonyánál, mert különben rögtön meghal. A mint sötétedni kezdett, Matykót mindjobban kezdte gyötörni a félelem, eszébe jutottak a múlt éjszakai rémálmok és már szinte félt attól a pillanattól, mikor újra előjönnek azok. A halál is biztosan elő fog megint jönni az éj sötétjéből, mert hisz az nem hagyja el a medaillont semmiképen.

Mikor a csibék, meg a kutya úr kivonultak a szobából, éjjeli alvásra, Matykó keservesen kezdett sírni, alig lehetett megvigasztalni. Azt hitte vége mindennek, sohasem látja többé kedves állatjait. Nagynehezen lecsillapult, egy kis levest evett, aztán a mama kezébe tette kis kezét és aludni próbált. A doktorbácsi este is eljött, de nem talált semmit a gyermekén, a mi betegséget sejtetett volna. Matykó lassan elszundított, de álma nem tartott sokáig, fölriadt és világosan látta, hogy a doromboló vő-

rös macska mind nagyobb és nagyobb lesz, fölágaskodik két lábára, szemei különös fényességben ragyognak, a nyakán pedig a másli helyett ott lóg az a félelmetes medaillon. Matykó fölsikított ijedtében: «A medaillon! A medaillon!» Mindenki Matykó ágyához sietett, szegényke aléltan feküdt párnáján, hamar vizet hoztak és föllocsolták. Mikor magához tért, anyja nyakába kapaszkodott és vergődve kérdezte: «Anyácskám, ó csak azt mondd meg, mert én nem birom tovább!» «Mi az Matykó, mit mondjak meg?» «Azt anyácskám, hogy van-e olyan medaillon, a mit ha lát az ember, meghal.» Nem értették meg Matykó beszédét, de megnyugtatták, hogy olyan nem lehet, mert hisz csak az hal meg, a kiről az Isten akarja, a medaillonoknak pedig nincsen olyan gonosz varázsserejük és a ki olyat beszél, az csacsiságokat beszél.

Szegény Matykó, hogy megkönnyebbült erre, mintha egy elzárt kalitból bocsátották volna ki a lelkét, oly szabadnak, oly boldognak érezte magát. Elmondta részletesen, hogy a kisaszszonynál volt az a csuda medaillon és egy férfi arczképe volt benne és ő mondta, hogy hallgasson, különben ha egy szót szól is, rögtön meghal. Matykó anyja nyakába borúlt, összevissza csókolta és könyek között mondta: — Látod édesanyácskám, pedig úgy szeretek élni!

Aztán meghalni most, a medaillon miatt, mikor még alig játszottam . . .

— Dehogy halsz meg Matykó, ostobaság volt az egész, a kisasszonyt meg majd elküldjük.

— Ó tudtam, hogy te nem engedtéél volna meghalni, hisz te tudod, hogy nekem élnem kell. Hiszen kis csibéim vannak, aztán ha én meghalnék, mi lenne akkor azokból a kis részékből, meg a búbos csibéből . . .

ANDERSEN KATONÁJA.

Milyen messze távozik tőlünk a gyermekek országa, a mint egyszer kilépünk az életbe s hogy elmulik az mi reánk nézve, mihelyst kinövünk abból a parányi méretkörből, melyben a gyermeklélek boldog országa honol. A hold nincs messzebb a földtől, mint az, mert hisz a kettőt tőlünk egyforma távolság választja el, mindkettő egyaránt elérhetlen. Wells regéiben költői fantáziája segélyével Jules Verne módjára elvisz bennünket a holdba, elolvassuk különös történeteit, de nem vágyunk abba a világba; de ha Andersen az ő finom lelkével életre kelt kis mesekönyvében egy-két gyermekalakot, a kik oly igazak, mintha a messze eltűnt gyermekszobánkból szedték volna ki őket, hogy az egész világ rajtunk mulasson, akkor úgy fáj a lelkünk, hogy nem vagyunk képesek többé oly parányira összezsugorodni, hogy beférjünk a gyermekszobába és eljátszadozzunk Andersen katonáival sokáig, talán egész életen keresztül, hogy azt a sok bút, fájdalmat, a mit az élet ránk rakott, lerázva ma-

gunkról, gyermekálmomban éljük át hátralévő napjainkat.

Mindig fáj, ha Andersen könyvét le kell tennünk kezünkől és mindig új boldogság tölt el bennünket, ha azt újra átlapozhatjuk. A lelkünk megújhódik, mintha frissítőt kapott volna arra a száraz, fárasztó küzdelemre, melyel az életet át kell kínlódnunk, hogy aztán a világ leghatalmasabb uralkodója, a halál, átölelve bennünket, a gyermekek országából szépen átemeljen Isten országába. És ez a két ország, tényleg nincs is olyan messze egymástól, csak bízni kell a halál erejében és akkor ismerve az elsőt, megnyerjük a másikat. Jézus jól tudta ezt, mi a gyermekvilág, mi ez a boldogország, melyben a gyermeklelkek élnek s jól tudta azt is, hogy a gyermekek lelkében van lerakva a jövő társadalom alapzata. Azért mondta ő úgy, mint a ki a jövőbe nézve, messze belát: «Bocsássátok hozzám a gyermekeket!» És azok körülállva őt, szívták magukba egy csodálatos embernek a szeretetét. Talán ezért szeretjük annyira a gyermekeket s ezért vágyunk annyira az ő világuk után, mert a gyermekekben van meg legtöbb Jézus világából. Andersen nem fantazta volt s nem hazug meséket koholt, hanem visszahajtotta számunkra az idő kerekét és a gyermekszoba élő alakjait megörökítette számunkra. A gyer-

mekszobát, hol még az Istenkétől nem csak a mindennapi kenyeret kérjük, hanem a kenyérre még sok vajat is, meg úgy titokban habtortát, meg sok czukrot egy nagy-nagy papiros dobozban, egy olyan nagy dobozban, mely lehetőleg oly magas legyen, mint a ház kürtője. De ebből aztán ne a kormosképű kéményseprő bujjon elő, hanem mindaz, a mit csak gyermekeszünkkel beleálmodtunk.

S az én kis nyolczéves Noémim épen ilyen lelkü volt, épen ilyen Andersen-lélek, mintha a dán mester őt valaha látta volna s őt akarta volna megörökíteni a világirodalom részére.

Szegény kis Noémi ott játszott minden nap a Lord kutyával, míg atyja a festőállványon dolgozott a nagy műterem sarkában s ez alatt ő az egész napot átálmodta játszópajtásával, a fekete kutyával. Előtte a mennyország egy pálmabirodalom volt, a hová majd ő, ha nagyon jó lesz, a Lord kutyával egyszerre fog bevonulni és a pálmák mind-mind tisztelettel fognak hajlongani előtte, hogy ő eljuthasson az üvegpalotáig, a melyben minden aranyból lesz és a melyben az ő parancsára minden meg fog történni egy pillanat alatt, alig hogy azt kimondja.

Mikor Noémi fölemelte fejét a Lord kutya hátáról, csodálkozva látta, hogy édes atyja útra készülődik, kabátját veszi elő és egy kis

táskába csomagol. Izgatottan kérdezte atyját: Hová indulsz? Ez szépen megmagyarázta, hogy pár napig oda lesz, addig majd Katkó, a szobalány, vigyáz Noémira, csak legyen jó, engedelmes és mindig mondjon igazat, füllenteni ne is próbáljon, mert a ki füllent, az soha sem ér el a kis Jézus elébe.

Noémi magára maradt Lord pajtásával és a házban kívülök nem volt más, mint Katkó, a szobalány.

Este együtt mentek el mind a hárman és Lord nyakára megvették a sárgaréz kutya-jegyet, azzal haza siettek: Noémi a műteremben talált egy csomó rendezgetni valót, Katkó a szobákat szedte rendbe, a Lord kutya pedig szépen fölhasználta az alkalmat, berontott az éléskamrába és fölfalta a vacsorára szánt pecsenyét. A szobalány a törlőrongygyal verte ki a torkos kutyát az éléstárból és Noéminak elmondta, hogy vacsorára nem lesz egyéb, mint töpörtyüs pogácsa, mert a mi ehető volt, az mind a Lord gyomrába vándorolt. A kis Noémi szívet végtelen keserűség töltötte el, nem azért a húsdarabért, a melyet Lord úr nagy sietve eltüntetett, hanem azért, hogy az ő kutyája igen csunyául viselte magát.

Össze is szidta.

— Látod Lord, milyen kutya vagy te! Most vettünk neked egy drága arany jegyet a nya-

kadra és te a helyett, hogy megbecsülnéd magad, — úgy viselkedsz, hogy meg kell verni téged. — Micsoda kutya vagy te? Szégyeld magadat! Noémi aztán nyugodni tért, de alig tudott aludni, valami bántotta, nagyon bántotta, úgy érezte kis lelkében, hogy egy bűnt, egy csúnya bűnt követett el, hogy ő füllentett. Türelmetlenül várta haza édes atyját; egy örök életnek tetszett előtte az a két nap, mely még hátra volt. Nem érdekelte semmi, a Lord kutya kedves hizelgése sem tudta fölvidítani. Mindig azt hitte, hogy lelkére mázsányi súlyt raktak és az agyon fogja őt nyomni, hacsak a jó apa majd le nem veszi róla azt. Pedig ha úgy halna meg, akkor a kis Jézust sem láthatná meg, azt a kis Jézust, a kinek jóságos arczképe ott függött ágya fölött, gyermekszobájában.

Utolsó este türelmetlenkedni kezdett és addig könyörgött Katónak, míg azt rá tudta venni arra, hogy kimenjenek a vasuthoz, a jó apus elé. Mikor az megérkezett, Noémi lelkén erőt vett az érzés, sírva borult apja nyakába, úgy, hogy az alig tudta megvigasztalni. Szegény kis Noémi! Alig várta, hogy a kocsi haza érjen és ő apjával magára maradhasson. Ott aztán apja térdeire borulva zokogva kérte:

«Jó apuskám, bocsáss meg nekem, bizony én füllentettem!»

Apja magához emelte Noémiát, megsimogatta

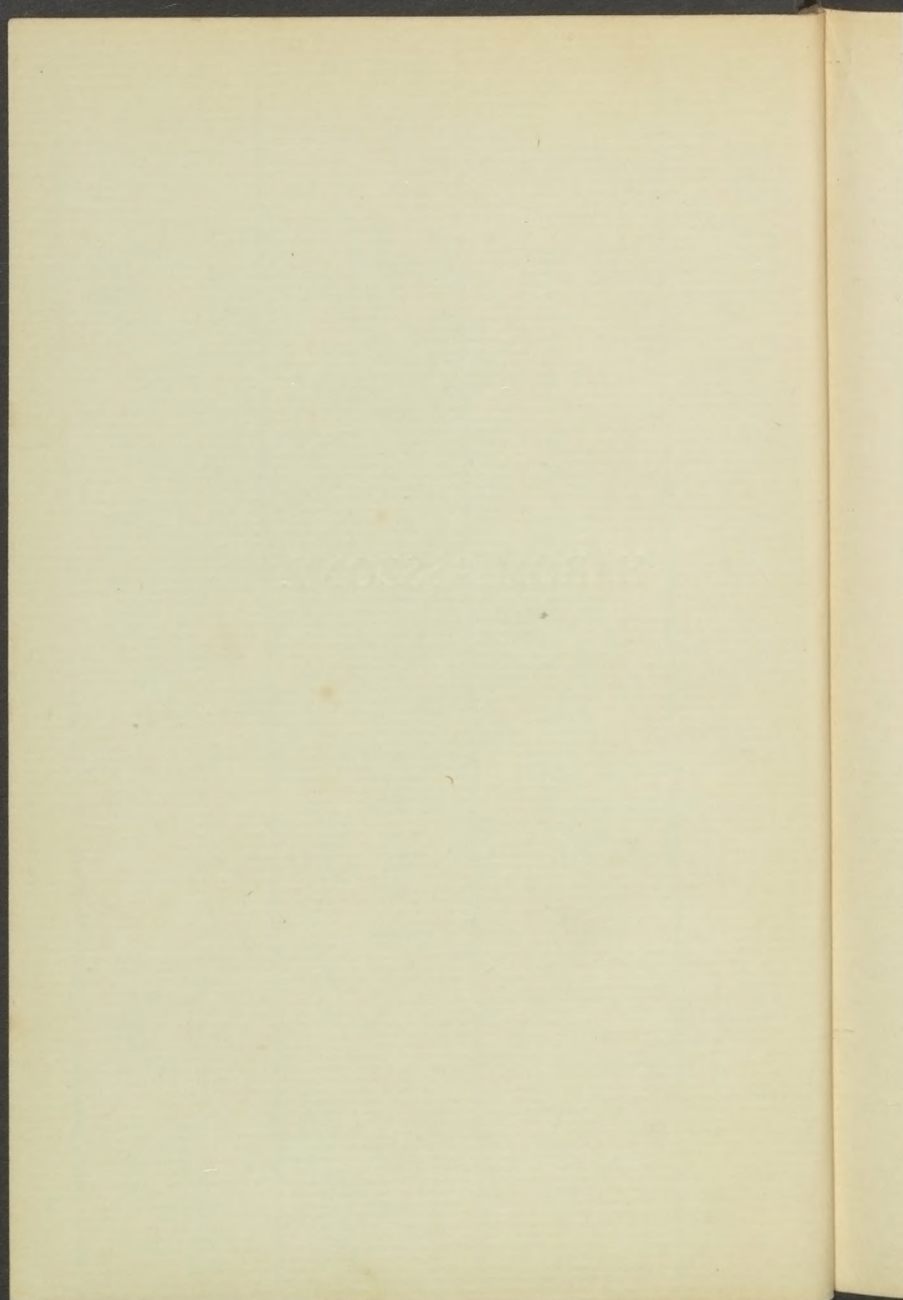
haját és biztatta, hogy csak mondjon el mindent őszintén és ő megbocsát neki. Erre Noémi apróra elmondta a Lord kutya esetét, hogy a sárgaréz kutyajegyet mint vették meg s aznap este Lord úr csúnya hálátlanságból hogy pusztította el a vacsorahúst. A miért aztán ő össze-szidta, hogy nem tudja megbecsülni az aranyjegyet.

— Látod apuskám, én jól tudtam, hogy az a kutyajegy rézből van és hidd el, hogy csak azért füllentettem Lordnak, hogy az drága arany és sokat ér, hogy ez a kutya becsülje meg magát és máskor ne merjen torkoskodni. Úgy-e most megbocsátasz, a miért füllentettem.

Noémi apjához simult, az pedig össze-vissza csókolta a kis gyermeket, Andersen katonáját, Jézus országának, földön járó kis alakját.

HÁROM ASSZONY.

A TENGER SZERELME.

Kint ültünk a nagy terrasszon a csónakházban vacsora után. Szép csillagos májusi este volt. A sziget felől édes virágillat szállt föl a levegőbe és oly bódítóvá varázsolta, mintha valaki beparfümözte volna az egész levegő-eget. Mind jókedvűek voltunk, csak a bor izgatott kissé bennünket; nyugtalanok voltunk, sőt még az asztalon égő lampionfejű kerti lámpák lángja is nyugtalanul lobogott; csak a folyam volt ki-mért, nyugodt s fenséges higgadtsággal siklott alá partfalai között. A város fölött gőzköd úszott, melyet a sok villamoslámpa ezüstfehérré átvilágított. Oly boldogok voltunk ott kint a garszonmagányunkban, mintha az egész ködbe borult város a mienk lenne s most innét a vízpartról igazgatnánk nagy városbirodalmunkat a mesebeli vizikirályok módjára, kik csak napnyugta után ülnek ki a partszélre, hogy szemlét tartsanak szárazföldi tartományukon.

Egyik társunk teleöntötte a poharakat hegy-aljai borral, aztán fölkapta a magáét s ránk kiáltott: «No fiúk, ezt az egy poharat még az asszonyokra!»

Néhányan pohár után nyúltunk, de a legtöbb megtagadta a koczintást, húzódásukat ezzel igazolták: «Szívesen iszunk a vízre, a barátságára, a csónakházra és minden másra, a mit csak akartok, de az asszonyokra, a kik annyi fájdalmat s jóformán csak fájdalmat tudnak szerezni az embernek — azokra nem iszunk!»

«Eh! ti már egészen megeczetesedett agglegények vagytok, azért nem éltetitek a legfőbb jót, a teremtés koronáját — az asszonyt!» A borkezelő pajtás nem tágitott: «Ugyan melyiteknek nem volt, ha nem is sok, de legalább néhány boldog percze az asszonyokkal? Nos, fiúk, arra a boldog perczre, azokra a boldog perczekre!» — és poharát magasra emelte. A többin is kezdett erőt venni a jókedv és kezükbe vették poharukat, hogy kiszürcsöljék a bort.

Föltaszítottam poharamat és a hegyaljai bort végigöntöttem az asztalon. Mind rám mordultak: «Mi lelt, gyerek! Hiszen majd megtanítunk mi, hogyan kell pohárból inni, csak itt okoskodjál!» Néhány szóval leszereltem őket: «Sajnálom, de nem ihatom az asszonyokra, nem ihatom azokra a boldog perczekre, melyeket emlegettek, mert még soha boldog nem voltam, soha még egy szemhunyorításig se!»

«De hát csak volt egy-két kalandod?»

«Soha! — Azt a boldog perczet még nem ismerem!» Pajtásaim nevetni kezdtek, aztán

évelődtek velem: «Na akkor majd fehér liliummal fogunk temetni — te kis baba».

Közbeszóltam: «Eh! — ti tréfát csináltok mindenből. — Egészen más az, a mi visszatart engem, — egészen más, a miről sejtelmek sincs. Nem a vágy hiánya az — hanem más!»

«Mi az a más?» — «No csak mondd meg!» — Faggatni kezdtek. Egy pohár bort ittam először, aztán őszintén megmondtam: «En nem tudok az asszonyokkal bánni, én nem ismerem azoknak a lelki szövését!» Nevetni kezdtek az asztal körül. «Hiszen nem is lélektani problémákat kell ott fejtegetni, hanem mellé ülsz egy szép asszonynak, a ki neked megtetszik, beszélgetsz vele, aztán azt mondod, hogy szeretted, meg egyéb mást, magadhoz öleled, megcsókolod, aztán minden rendben van!»

Rajtam volt a sor és én szépen kifejtettem nekik: «Lássátok, itt van, a mit én nem értek, nem értem azt az átmenetet, mely a beszélgetésből a csókra tér át. Nem értem és sejtelmem sincs ahhoz, hogy mit kell tennem, hogy átkeljek azon a gáton, mely az asszonytól elválaszt. Mikor beszélgetni kezdünk, bármennyire tetszik nekem az asszony és bármily vágy is űz feléje, föléled bennem valami félelemforma, a mi talán a járatlanságomból származik és megállok ott, a hol tovább kellene mennem. Az asszony pedig azonnal észreveszi

zavaromat, tapasztalatlanságomat és így én a játékot mindig elvesztem. Ha pedig neki-rohanok a dolognak, akkor meg oly gyorsan akarom csinálni a közeledést, hogy az asszony elveszti a fonalat, elmarad, nem bírja követni az eszemjárását és én a cél helyett megint egész máshol lyukadok ki. Nem, nem értem azt, hogyan kell egy asszonyt elcsábítani.» Borozgatni kezdtem és koczintottam szomszédom-mal, az én öreg pajtásommal, a ki engem annyira szeretett. Kis idő múlva megkérdezte: «De hát nem volt alkalmad, hogy átéssél ezen a gyerekbetegségen?»

«Azt hiszem, alkalmam, az volt, de képtelen voltam kihasználni.» Unszolni kezdtek: «Mondd el — nevek említése nélkül — a te képzelt kalandodat és aztán mi megmondjuk, hol követted el az ostobaságot, hogy hol volt számítá-sodban a hiba.»

Ráálltam ajánlatukra és elmondtam nekik, úgy a hogy az valójában történt, az én kis kalandomat: «Nagyon fáradt voltam, s hogy kipihenjem magamat, elhagytam a fővárost és lementem a tenger mellé. Gyönyörű idő volt ott s az egész közönség kint sétált a parton, hogy élvezze a fenséges panorámát, melyet a tenger és a Quarnero-öböl nyújtott. Itt ismerkedtem meg egy szép asszonynyal, a ki, azt hiszem, akkoriban vált el férjétől. A tengert

néztük, mikor egy halászbárka tünt föl az öböl vizén, melynek vöröses vitorlái voltak s az egész olybá tetszett, mintha egy kifordított, színes héjú kagyló úsznék a tenger vizén. Mindketten azt néztük a korzó karfájához dőlve s az asszony szólalt meg először: «Ugy-e különös látvány, mintha az a hajó a Csigák regényéből bújtván elő!» Ráintettem: «Talán egy őskori csoda, egy kagyló-pille!

Nevetni kezdett, tetszett neki a hasonlatom. Aztán beszélgetni kezdtünk, ő olvasmányairól beszélt, én meg elmondtam, hogy író vagyok, s néhány napig időzöm csak itten. Ő úgy mondta, hogy úgy röpül az idő, míg beszélgetünk, neki csak egy rövid percznek tetszett együttlétünk, pedig egész délután együtt voltunk. Vacsorára mentünk, vacsora után azután megint találkoztunk. Fenséges szép idő volt, csillagos éj, gyenge holdfény. A tengeren a hullámok néha sejtelmes foszforfényt vetettek, mintha vízi szentjánosbogarak játszanának a víz tetején. A víz mellett folytattuk sétánkat és beszélgettünk. Olyan jól éreztük magunkat, mint a kik már régen, nagyon régen ismerik egymást, s most hogy újra találkoztak, bizalmasan újra összefűzik gondolataikat. Fáradni kezdett és azt mondta, hogy hazafelé megy. Egyedül lakik a hegyoldalon kis villájában. Én hazafelé kísértem, az út fölfelé vezetett s

mi lassan mentünk, mialatt Maupassant egyik elbeszéléséről beszélgettünk. A beszély címe A szerelem volt, a két vadkacsa idillikus szerelmi története. Én megjegyeztem, hogy csodálatos, az állatokban mennyire ki van fejlődve a szerelem, a vágyódás egymás iránt — a párja után.

Az én asszonyom itt közbevágott és azt mondta: «Ha nem tudnám, hogy holnap már elutazik, nem engedném meg, hogy tovább kísérjen!» — S erre én —

Barátom hirtelen közbevágott: «Nos és most mit tettél?»

«Hát azt mondtam, hogy nem érdemlem meg azt, hogy azzal gyanúsít, hogy udvarolni akarok.» Ezzel búcsút vettem tőle s mielőtt még válaszolhatott volna, kalapomat szememre húztam és elballagtam haza!» Befejeztem elbeszélésemet és nagy csodálkozásomra barátaim hangoosan nevetni kezdtek: «Megállt éppen a Rubikon előtt s aztán szépen elszaladt!» Szomszédom nem állhatta meg, hogy ki ne mondja, a mi benne forrott: «Tudod, ezt a történetet majd én fogom befejezni, mert nekem hasonló esetem volt, úgyannyira, hogy még a tenger és a magányos villa is beleillik az én kalandomba. Velem is csaknem úgy volt minden, a mint te azt előbb elmondtad. Én is udvaroltam egy szép asszonynak ott a tenger mellett, épp úgy, mint te. Délután ismerkedtem

meg vele, aztán vacsora után folytattam az udvarlást. De én nem értek az irodalomhoz, különben szerencsémre az én asszonyomat sem igen érdekelte ez. Azért, mikor hazafelé mentünk, én folyton a tengerről beszéltem neki!»

«A tengerről?»

«Igen, hogy a tenger mily szerelmes a sziklaparthba, hogy csókolja szüntelen a partszegélyt. Ez a tenger az ő-szerelem legjobb kifejezője. Ez a vad szerelem, ennek az ő-s elemnek, a Tengernek a szerelme!» Erre az én asszonyom olyanformát mondott: «Nem tűnik-e föl úgy a dolog, mintha maga . . . » Erre én neheztelni kezdtem: «Hogy képzelhet rólam olyat . . . » és úgy tettem, mint a ki mélyen meg van sértve. Vissza akartam fordulni, de erre ő kért, hogy ne haragudjak, kért, hogy mutassam meg azzal, hogy nem haragszom, hogy tovább kísérem. Erre én lassan kezdtem megbékülni, az asszony ezalatt folyton békített és mi lassan hazafelé mentünk —»

Idegesen közbevágtam: «Aztán mi történt?»

«Ej, de gyerekes vagy! Kiengesztelődtem s aztán asszonyhoz simulva, együtt mentünk a villa felé Soha sem felejttem el, másnap oly szép volt a reggel, a mint a tenger habcsókjaival szerelmesen csókolta a sziklapartot, mintha végtelen szerelmétől űzve, el akarta volna borítani az egész földet . . . »

ASSZONY — MINDHALÁLIG.

Ősszel nősültem meg. Szép, kedves nőt vettem feleségül. Boldog is voltam vele, semmi kifogásom nem volt, csak az, hogy feleségem, egypár dologban makacs volt. Feltette magában, hogy saját vagyonát az amerikai nők mintájára maga kezeli és erre külön ügyvédet tartott és bármennyire igyekeztem is arra bírni, hogy engedje meg, hogy én vigyem a vagyonkezelést, semmi áron nem egyezett bele ebbe. Úgy mondta, ez az ő ambíciója. A mi kamatjövödelme csak volt, azt mind rám költötte, bebútorozta dolgozó szobámat, csibukokat vásárolt a számomra, könyveket hozatott, képeket vett és oly bőkezűen költötte rám a pénzét, hogy utoljára kénytelen voltam engedni, hogy ezt a parányi szeszélyét hadd elégítse ki tettségére szerint. Még az ügyvéd ellen volt kifogásom, az ő ügyvédjét én csak távolról ismertem, valami Pakos nevezetű volt, nekem meg több ügyvéd barátom volt, a kik szívesen vitték volna ügyeit, de itt megint ragaszkodott ügyvédjéhez — a kit még első férje idejéből is-

mert — úgy, hogy utoljára beláttam, hogy legjobb engedni, hadd elégítse ki szeszélyét úgy, a hogy akarja, utoljára ez nem lényeges, megszokta azt az ügyvédet és ragaszkodik hozzá, hisz a szokások rabjai vagyunk mindnyájan. Egyszer hallottam, hogy Pakos meg-nősült, meg azt is, hogy egy rendkívül gazdag nőt vett feleségül, aztán többet nem hallottam róla; néha feleségem emlegette csak, hogy hozzá megy, a lakásokkal sok baj van a házában, a kávék nem akar fizetni, meg ilyen apró dolgokat, a miket aztán Pakos mind rendbe hozott és én mindenféle ajándékot kaptam, mert a kávék fizetett, a lakók is fizettek, az asszonynak volt pénze bőven, hogy azt az ő szeretetreméltó modorával mind rám költse.

Egyik délután feleségem megint felöltözve jött be dolgozószobámba és értésemre adta, hogy ügyvédjéhez kell mennie, de úgy egy óra múlva haza jön és akkor együtt fogunk ozsonnázni. Helyeslőleg intettem és tovább olvastam. Feleségem elment hazulról. Nem telhetett el egy félóra sem, mikor csöngetést hallottam. Magam voltam otthon, kinyitottam az előszoba-ajtót. Egy szobaleány volt az ajtó előtt. Lihegve beszélt, úgy látszik, futva jött. «Itthon van a nagyságos úr?» «Én vagyok!»

— Egy levelet hoztam a nagyságos úrnak, szól, nagyon sürgős! Átadta a levelet, sarkon

fordult és elment. Szépen visszasétáltam dolgozószobámba s a papírvágóval felhasítottam a levelet és megnéztem a névaláírást. Nagy csodálkozásomra ez volt a levél alatt: Pakosné. A feleségem ügyvédjének a neje. Mit akarhat velem ez az asszony. Hirtelen elolvastam a levelet, ennyi volt benne: «Tisztelt uram! Önt a felesége megcsalja! megcsalja az én férjemmel. Én magam tanúskodom e mellett. Ma délután férjem szobájában nem hallottam a rendes tárgyalások párbeszédét. Ezért kíváncsian az ajtóhoz sompolyogtam és bekémleltem a kulcslyukon. És ott láttam az ön feleségét a férjem karjai között. Hirtelen elfutottam, de szoknyám suhogása mégis elárult, mert pár pillanat múlva hallottam, a mint férjem elkezdte rendes tárgyalási hangján: — Legyen nyugodt asszonyom, minden bizonyítványt megszereztem és a pört meg fogjuk nyerni. — Ezt eszelték ki az én megtévesztésemre! Uram, kérem önt, álljon bosszút rajtam, a kit férjem a mézes hetek alatt megcsalt és álljon bosszút saját becsületén, azon a tiszta becsületén, melyet felesége ily aljas módon beszennyezett. Segélyért könyörög önhöz — Pakosné.

Eddig volt a levél. Én azt hittem, villámcsapás ért, azt hittem, megőrülök fájdalomban. Nem tudtam elképzelni, mivel érdemeltem ezt feleségemtől, hogy így tett szerencsét-

lenné. A vérem forrott, oly erőt éreztem izmaimban, hogy egy óriást is képes lettem volna egy ökölcsapással lesujtani. Fölkaptam kabátomat, fejembe húztam kalapomat és rohantam Pakoshoz.

Otthon volt, lecsaptam felöltőmet, izgatottan bemutatkoztam, átadtam neki felesége levelét és felszólítottam, azonnal adjon magyarázatot. Összeránczolta homlokát és a lehető legnagyobb nyugalommal válaszolt: «Uram, bocsánatot kell öntől kérnem, hogy a feleségem szeszélye, ideges betegsége, hiszterikus féltékenysége önnek ilyen kellemetlenségeit okozott. De ez ennek a szerencsétlen asszonynak a rögeszméje. Ha nő kliensem jön, akkor azokat kikutatja, hogy kik és hol laknak és aztán ugyanilyen leveleket küldöz széjjel annak hozzártatózóihoz féltékenységeiben, a milyent az imént önnek is küldött. Én már annyira megszoktam az ő idegességét, hogy mikor ilyen izgatott állapotban látok bejönni egy úriembert, már fogadni mernék, hogy a feleségem uszította ezt az embert is rám. Biztosítom uram, hogy az ön felesége önt sohasem csalta meg s biztosítom, hogy nekem sohasem villant meg a fejemben, hogy én az ön feleségére a szememet érzéki vágyggyal fölemeljem.» Ennyit mondott és én csodálkozva néztem magam elé s úgy éreztem magam, mint a kit egy hideg

zuhany fürdővel egyszerre lecsillapítottak. Bocsanatot kértem az ügyvédtől s ő teljesen megnyugtatót s elmondta, mennyire szereti fiatal feleségét, boldog is volna vele, ha azt szegényt idegbetegség nem gyötörné. Elbúcsúztam, hazafelé mentem és bensőmben örültem, hogy egy nagy botrányból ilyen szépen kimásztam. Bementem egy csemegeüzletbe, vettem egy csomó édességet, meg pár üveg pezsgőt, kocsiba ültem és haza hajtottam. Otthon szépen fölczifráztam az üvegtálat a csemegékkal, behűtöttem a pezsgős palaczkokat és vártam a feleségemet.

Pár percz múlva hazajött, elmondta, hogy sok dolga volt, végzett az ügyvéddel, több bevásárlást tett és egy kissé fáradt. Megöleltem, kissé ideges volt. Erre, hogy meglepjem, kinyitottam az egyik pezsgős palaczkot. A dugópattanás figyelmessé tette, felém fordult és észrevette a feldíszített csemege-asztalkát szobámban. Csodálkozva nézett rám: «Nos téged mi lelt?» Leültettem a szemben levő karosszékbe: «Hallgass ide édesem, minő kellemetlenségből másztam ki!» Erre gyorsan elmondtam a történeteket. Kissé ideges volt és a vége felé izgatottan faggatott: «Mit mondott az ügyvéd rólam?» Kissé színezve elmondtam: «Hát azt, hogy sohasem gondolt arra, hogy te neked udvaroljon, sokkal jobban tisztel, különben sem vagy az az asszony, a ki neki tessék!»

«Azt is mondta, hogy nem az asszony vagyok, a ki neki tetszik!»

«Azt is mondta; természetes, hogy mondta, ezért nem haragudhattam rá. Sőt ha az ellenkezőjét mondta volna, akkor kötöttem volna bele. — Feleségem a fejét lehajtotta; csodálkozva kérdeztem: «De az istenért, csak nem haragszol azért, hogy ő téged nem talál szépnek, hogy nem tetszel neki.» Közbe vágott: «Nem azon csodálkozom, hanem azon, hogy te nem ütötted nyakon!»

«Én nem ütöttem nyakon?»

«Igen, mert az az ember egy nyomorult, egy nyomorult gazember!»

Felugortam: «De édesem, nem értelek!»

«Nem érted, hogy az az ember egy gazember, hogy az hazudik, nyomorultan hazudik!»

Melléje ugrottam: «De hát mondd, miben hazudik?»

«Azt mondta, én vagyok az egyedüli asszony, a ki neki tetszik, a kit szeret! A nyomorult mindent letagadott! Hazudott, letagadta a felesége levelét, pedig az az asszony becsületes és a mit neked írt, annak minden sora igaz . . .»

LÉLEK-TEMETÉS.

Az ostendei express vonattal érkeztem meg Bécsbe. Azonnal tovább mentem volna, ha a gyorsvonat nem dobálta volna annyira össze az agyvelőmet, hogy szinte kábultam a fáradságtól, ha pedig behunytam a szememet, akkor azt hittem, hogy még mindig a vonat fülkéjében vagyok s az éppen egy állomáson surran keresztül nagy sipolással.

Elhatároztam, hogy a császárvárosban töltök pár napot és nem is bántam meg vállalkozásomat, mert a Práter és a Ronacher jó utókúrának bizonyult a tengeri fürdőzés után. A Grand Hotelben voltam szállva s mikor egy este úgy tiz óra felé haza ballagtam, nagy csodálkozásomra, szembe találtam magamat az előcsarnokban Gerőnével és leányával. Régi jó barát-ném volt Gerőné, sok boldog órát töltöttünk már együtt, talán többet, mint a mennyi a nyilvánosság elé tartozik. Mikor meglátott, ropant megörült és élém sietett, szinte a nyakamba ugrott. Egy lélekzettel elmondta, hogy Marienbadban volt, kitűnő hatással volt a kura, csak

roppant unatkozott, nem volt senkije, senkije, nem adta volna sokért, ha a véletlen engem oda vezérelt volna. Faggatni kezdett, mért nem is mentem el. Csendesen mentegetődztem, mialatt a kis leánynyal kezét fogtam.

Hideg volt a leány és idegenkedő. Közel egy éve nem láttam s a mint jól a szemébe néztem, azonnal megértettem, hogy ez a nézés nem egy bakfis nézése, de egy érettebb leány biztos tekintete. Csodálatosan kifejlődött egy év alatt. Szép volt, kifejelett, de hideg és gyanakvó. Fel-tűnt előtte anyja öröme, hogy engem viszont-látott és nem szólított volna a világért sem bácsinak, hanem elkerült minden megszólítást.

Geróné vacsorázni készült s minthogy még én sem voltam túl az estebéden, egy asztalhoz ültünk és beszélgetni kezdtünk. Az én barát-ném elmondta, hogy színházban volt ma este s Vilmát is magával vitte. Egy kissé megijedt a darab előadása alatt, mert nem leányoknak való volt a színmű, de Vilma még elég kis leány... Én ránéztem a leányra, de egész mást láttam azon, bizonyos megvetést és gyűlöletet én irántam. Nézése sokkal, de sokkal érettebb volna, mint az anyja csak távolról is sejtette. Nem volt étvágyam, az én barátném pedig folyton kínálgatott, a vörös bort, a mit ő hozatott, majdnem mind velem itatta meg. Az étel-eket sorra kínálgatta, hogy alig tudtam véde-

kezni: «De hisz én is hozattam vacsorát magamnak s azt sem tudom elfogyasztani!» Ingerkedni kezdett: «Lássa, ha eljött volna Marienbadba, akkor most nem volna ilyen étvágytalan!» Én megkínáltam a leányt, de az visszatartott, mindent, bármi ételt is nyújtottam feléje. Anyja rá is szólt egyszer: «Ugyan Vilma, ne légy olyan kis vadóc, hisz nem vagy már gyermek! A leány nem felelt, csak szeme lángolt fel, mikor felém nézett s bent volt a nézésben felelete: «Bizony nem vagyok oly ostoba, mint a milyennek ti képzelték engemet!»

A vacsorának vége volt, fizettünk és elhagytuk az éttermet. Lassan felfelé mentünk a lépcsőn, egy emeleten volt szállásunk, a véletlen úgy akarta ezt. Mikor az első pihenőre értünk, Geróné odaszólt leányához: «Vilma siess föl a szobába, mi majd lassan megyünk — készítsd elő a kis paktáskámat és gyujtsd fel a villanylámpát, a táskából szedj ki mindent és tedd az asztalra!»

A leány nem mozdult mellőlünk: «Barátném idegesen szólt rá: «Vilma nem hallod!» A leány nem felelt, de nem ment el. Én hirtelen védeni kezdtem: «Hiszen fáradt biztosan, a színház sokáig tartott...» Barátném izgatottan rákiáltott: «Most azonnal menj, ha csak azt nem akarod, hogy itt megszegyenítselek!» A leány vérvörös lett és végtelen daczczal nézett ránk

s aztán hirtelen felfutott a lépcsőn. Barátnémhoz símultam:

«Ez a leány sejt valamit!» — «Eh! dehogy, csak engedetlen, mint mostanában rendesen.» Az első emeletre értünk. Itt hirtelen puha hangon szólt: «Csakhogy látom, már alig vártam, hogy találkozassunk. Ugy-e tudja, hogy hol van a lakosztályom?» — «Az istenért, mire gondol, hisz a leányával van!»

«Ej, mért törődik ezzel a csacsi gyerekekkel! Ugy-e tudja, hol lakom, éjjél után kopogjon, hisz annyi mondani valóm van!»

«De Istenem, édesem, a kis leány!»

«Azzal ne törődjön, az úgy fog aludni, mint a holt, ismerem a természetét, aztán meg az ajtót is behajtom. Ne féljen semmit!» Megszorította kezemet és épen felelni akartam, mikor Vilma szembe jött velünk, asszonyomnak viszonoztam a kézszorítást, mire a leány közelünkbe ért. Fürkészve nézett ránk és csak annyit mondott: «Minden rendben van!» Fölértünk szobáinkhoz, a hölgyeket elkisértem lakosztályukhoz, két szobájuk volt, mind a kettőn volt kijárás a folyosóra és egy összekötő ajtó még a kettő között, azt hiszem ez inkább nászutazók számára készült, mint egyszerű kirándulóknak. Az ajtó előtt elbúcsúztunk ünnepélyesen.

«Jó éjt asszonyom, kezeit csókolom, mikor

látom megint?) — «Holnap egy órákor lunch-öt eszünk, remélhetőleg ön is velünk tart!» Kezet fogtam és megszorítottam barátném kezét, a mi azt jelentette: «Jól van, éjfél után!» A kis Vilmától is elbúcsúztam. De szinte bántó hideg volt, kezét alig nyujtotta elém, inkább csak maga elé lógatta, mint kézszorításra adta. Nem szóltam semmit, hanem igyekeztem észre nem venni a leány magaviseletét s egy hirtelen meghajlással eltávoztam.

Szobámba mentem, felhúztam kis úti topánjaimat s fel s alá jártam szobámban. Öt percczel múlt ekkor tizenegy óra. Még egy egész óráam volt. Szivarra gyujtottam és olvasni próbáltam, de a könyv idegesített és azért újra csak járkáltam. Roppant türelmetlen voltam, alig tudtam kivárni az éjfél, néha a szívem is oly hangosan dobogott az izgatottságtól, hogy azt hittem, megfulladok. Végre a lomha óramutató áthaladt éjfélen. Kinyitottam szobám ajtaját és kimentem a folyosóra. A folyosón egy lélek sem volt. Puha czipőmben óvatosan végig mentem a korridoron, mikor a leány szobája előtt haladtam el, lábújjhegyre álltam, úgy osontam tovább. Barátném ajtajához értem, három halk koppanásra kinyílt az ajtó és ott volt előttem ő; fehér házi ruha volt rajta, mely függönyszerűen végig omlott testén. Alig csuktam be az ajtót, nyakamba ugrott és össze-

vissza csókolt: «Csakhogy itt vagy édesem!» Ezt oly erővel és oly hangosan mondta, hogy megijedtem szenvedélyétől, aztán meg hirtelen az oldalajtóra esett tekintetem és eszembe jutott a kis leány. Kérlelni kezdtem: «Az istenért, csöndesen, felébred Vilmácska! Könyörgöm, legyen nyugodtabb!» Nevetni kezdett: «Vilma úgy alszik, mint a bunda, aztán az ajtóra meg ráfordítottam a kulcsot, csak azért, hogy magát megnyugtassam!» Egy kissé tényleg ez megnyugtató, de azért nem éreztem magamat kényelmesen, valami balsejtelem, meg rettegésforma lappangott bennem. Nem szóltam semmit, hagytam magamat vezettetni, aztán meg engemet is hamar elkapott az «ár» és sodort magával.

Asszonykám valósággal az ajkamhoz tapadt, gondolkozásnak nincs ilyenkor helye, az ember teljesen átengedi magát a boldogságnak és semmivel sem törődik. Nagyon boldogok voltunk, a viszontlátás, az egymás utáni vágyódás fölcsigázta szerelmünket és sokáig szinte eszméletlenül, átölelve hevertünk egymás karjai között.

Mikor felocsudtam, rémülve vettem észre, hogy három óra felé jár az idő. Búcsúzni kezdek, nem ment könnyen a távozás, asszonyom szemrehányásokat tett: «Oh maga hűtelen, már menekülni akar, hogy mer arra gondolni is

még!» Nem kis kapaczitálásomba került, míg elengedett, még egyszer magához ölelt aztán elbúcsúzott: «Menjen édesem, de holnap ne feledje, a lunch-nél találkozunk!» Kinyitottam lassan az ajtót, nem volt senki a folyosón. Kezet szorítottam barátnémmal és betettem magam mögött az ajtót. Lassan, lábujjhegyen mentem szobám felé. Mikor Vilma ajtaja előtt elmentem, úgy félve ránéztem az ajtóra, mintha magamban akartam volna rendbehozni a lelkiismeretemet, hogy vajjon mélyen aludt-e a leány.

A mint az ajtóra néztem, azt hittem elájulok, mintha a föld süppedni kezdett volna alattam, a lelkem meg összeszorult úgy, hogy azt hittem, hogy elsikítom magamat. Az ajtó nyitva volt s ott állt Vilma teljesen felöltözve. Két nagy szemével úgy nézett rám, mintha le akarna gyilkolni, annyi gyűlölettel és annyi megvetéssel. Nem tudtam szólni, hanem szinte futva siettem szobámba s mikor ajtómat becsuktam magam után, hallottam, hogy valaki a folyosón zokogott. Kimerülten rogytam ágyamra, azt hittem, hogy vége a világnak és a falak menydörgésszerű robajjal rám szakadnak most majd, hogy engem maguk alá temessenek. Nem tudtam, mit tegyek, megmostam hideg vízzel a fejemet, a mi egy kissé lecsillapított. Valamivel jobban voltam, csak keserűségem nem akart

oszlani, úgy éreztem, mintha a lelkem rohadni kezdene s az fájna olyan nagyon, mint az élőhús marczangolása. Föl s alá jártam egész éjjel szobámban és rendbe szedtem gondolataimat. Azzal tisztában voltam, hogy holnap az étkezésnél nem jelenhetek meg. Asztalomhoz ültem és megírtam a levelet, melyben kimentem elmaradásomat, mert egy közbe jött váratlan ügy miatt el kellett utaznom a reggeli vonattal. Megvártam a reggelt, bepakkoltam és a hajnali vonattal elutaztam. A levelet a vasutttól küldtem vissza a hotelbe barátném részére.

Egy év is elmúlt, míg megint viszontláttam Gerőné. A városligetben találkoztam össze vele a Gerbeaud pavillonja előtt, épen fagyalatozni indult. Egy barátnéjával volt, bemutatott s aztán azonnal szemrehányásokat tett: «Már egészen elfelejt! Igazán úgy rémlik nekem, mintha legalább tíz éve nem láttam volna!» Védekeztem: «Külföldön jártam! Aztán tíz év talán még sem mult el azóta!»

«Na, annyi nem, de oly sok dolog történt azóta, hogy nekem nagyon hosszú időnek tetszik! «Képzeld csak, Vilma férjhez ment!»

Egészen megdöbbsentem: «Hisz az lehetetlen, hisz még jóformán gyermek volt!»

«Tizenöt éves mult!»

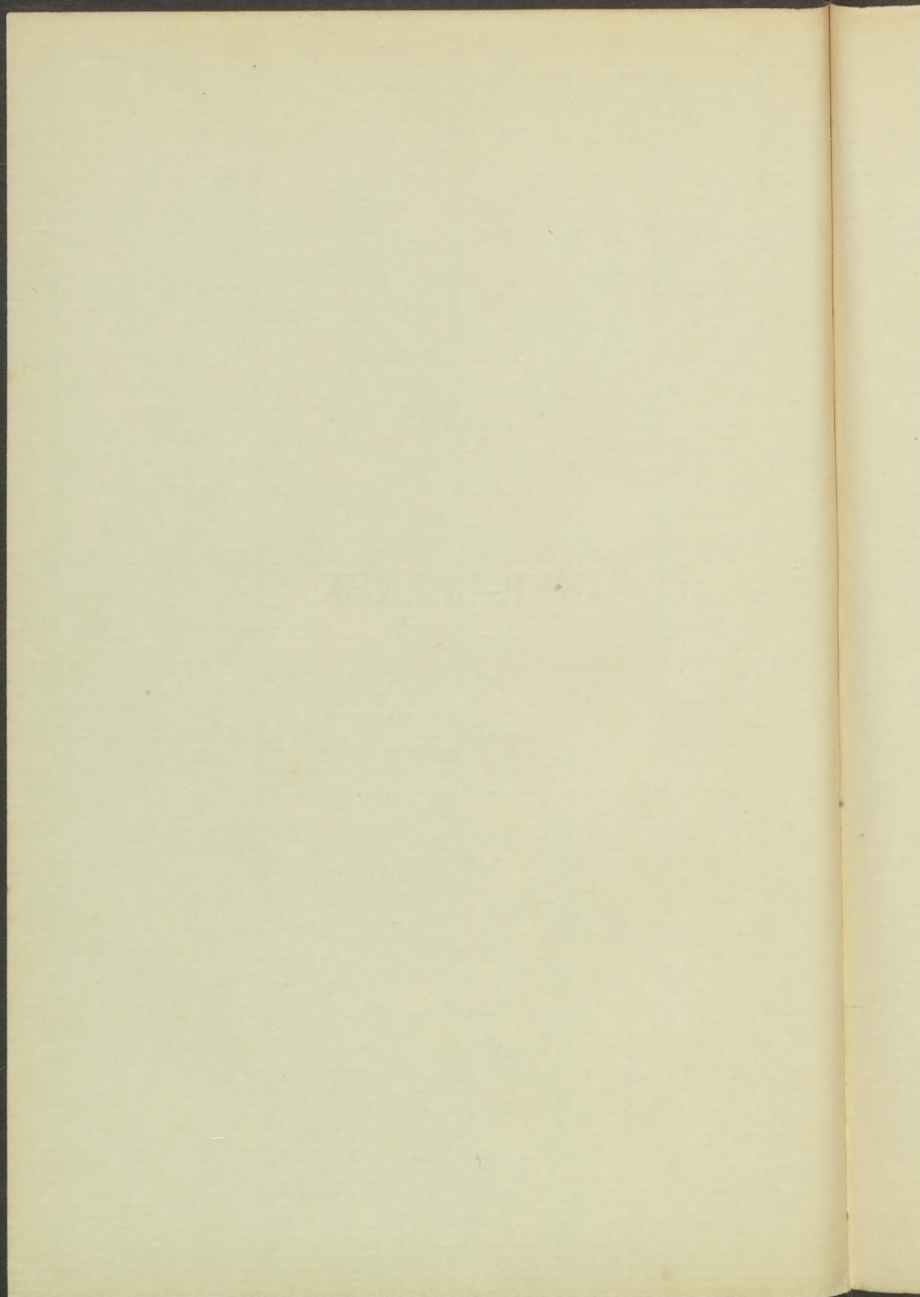
Fejemet csóváltam: «Még várhatott volna!»

«Én is azt mondtam, egy főhadnagy megkérte, gazdag fiu volt, elég csinos is, Vilma azt mondta szereti, hozzá ment és most Gálicziában van!»

«És ön beleegyezett, hogy az ilyen hamar menjen?»

«Én küzdöttem az egész házasság ellen, de Vilmával nem lehetett beszélni, azt mondta, szereti ezt az embert, rám, akár mit mondtam nem is hallgatott. És férjhez ment, minden ellenkezésem daczára, oly hamar, oly sietve, mintha menekülni akart volna tőlem, tőlem, az édes anyjától...

IKER-LELKEK.

CSAK.

Ugy fél hét óra volt este, mikor magamra vettem felső kabátomat és elmentem hazulról, hogy fölkeressem azt a kis körúti lakást, hol Olgával találkozni szoktam. Kedves, szép leány volt Olga, boldog voltam vele s szerettem is nagyon. Úgy összeszoktunk mi ketten, hogy én egészen a szokás rabja voltam, midőn minden héten kétszer fölkerestem őt. Ezek a találkozásaim Olgával, kiegészítői voltak rendes életemnek; életfönmaradásomnak egy épen oly szükséglete, mint az olvasás vagy a színházba járás. Mert ha valaki, úgy Olga tudott serkenteni a munkára és ötletes kedvességével mindig annyi eszmét adott, hogy én valósággal azokból táplálkoztam. Annyi új gondolatot volt képes kelteni bennem, hogy mikor elhagytam őt és elgondolkoztam azok fölött a dolgok fölött, melyeket együtt megvitattunk, mindig az az érzésem volt, mintha egy villamos akkumulátorra alakult volna át az agyvelőm, melyet titkos erővel teljesen felszereltek, megtöltöttek, hogy működésbe jöjjön és pazar fényvel szik-

rázni kezdjen. Volt is valami delejes erő Olga szemében, a melylyel rám hatni tudott, különben úgy gyűlöltem volna őt is, mint a többi asszonyt. Szegény jó Olga! olyan szép volt és olyan okos. Nem játszott sokat a színházban, inkább hangversenyekre ment és ott szavalt lágy, mélabús költeményeket, melyeket nagyon szeretett, lelkületéhez illettek is azok. De Olgát nem egészen elégítette ki ez a szerepkör, neki nagyobb művészi vágyai voltak, de erről le kellett mondani valaki miatt, a kit ő ép oly kevésbé szeretett, mint a hogy én nem szerettem az illetőt, habár soha sem találkoztam vele, csupán annyit tudtam róla, hogy egy gyáros és ő nem akarja, hogy valamikép kitudódjék, hogy neki Olgával ismeretsége van. Ennek az előttem ismeretlen harmadiknak féltékenysége követelte azt, hogy Olga a nyilvánosság előtt ne szerepeljen.

Közel hét óra volt, mikor becsöngettem Olga lakásán, ő maga nyitott ajtót. Felső kabátban volt és kalapja is a fején volt, nagyon zavartnak látszott és mind csak arra kért, hogy bocsássak meg neki, de most el kell mennie, most nem maradhat otthon egy perczig sem, fontos dolga van, egy nagyon fontos dolga. Megijedtem, hogy talán barátja rájött valamire. Megnyugtatót és szépen haza küldött. Harmadnapra levelet kaptam tőle, melyben magához

kéretett. Sohasem felejttem el, péntek este volt és nagyon szép téli nap volt, akkor esett a friss hó és még minden olyan czukorszinű volt, mintha hermelinpalást borult volna le a földre.

Mikor Olgánál becsöngettem, a cseléd nyitott ajtót és tudtomra adta, hogy Olga még nincs itthon, a varrónőnél van, de azonnal haza jön. Leültem és megvártam. Ugy fél nyolcz felé jött haza. Mikor belépett a szobába, elcsodálkoztam: Olga oly szép volt. Kivágott báli ruha volt rajta, nyakán drága gyöngyök, dús haja szépen fölfésülve, kezén hosszúszerű fehér keztyű, vállait pedig hermelin palástú köpeny takarta, mintha a hőeséstől tanulta volna el öltözkéjét. Kíváncsian közeledtem hozzá: «Olga»! Ő hideg volt és nem engedett közeledni. Magamhoz akartam ölelni, kedvesen eltolt magától, megkérdeztem: «Nos Olga, miért nem kapok csókot ma?» Olga olyan különösen válaszolt egy kis szócskával, de mindjárt észrevettem, hogy valami lappang válasza mögött. Újra kérdeztem s megint azt felelte erre: «Csak!» Ekkor leültem s úgy tettem, mintha olvasni kezdenék egy albumszerű könyvből. Ez úgy látszik Olgát bosszantotta, mert letette felsőkéjét és mellém állott:

— Nos, miért nem kérdi, miért tagadtam meg, a mit kért? — Durczásan feleltem: «Csak!»

Olga föl s alá kezdett járni a szobában, aztán úgy félig monológ alakjában, félig meg hozzám intézett beszéd alakjában elkezdte mondókáját: «Ja! ezután nem lesz az úgy, a mint eddig volt! Annak vége van! Eddig nem volt pénzem, hát voltam a hogy voltam, de most negyvenezer forintom van, meg a mi ékszer rajtam van, az sem semmi, az is pár ezer forint. Független vagyok, azt tehetem, a mit akarok! Nincs gondom az étellel többé!»

Türelemmel közbe vágtam! «De Olga, mi történt?»

— Hát csak az, hogy szakítottam a barátommal, kaptam egy csomó pénzt és most szabad vagyok!

— De hát miért mondja ezeket nekem? Mit bánom én, van-e pénze, nincs-e pénze. Én szeretem, aztán mással nem törődöm! — Olga ekkor közelembre jött és hozzám simulva, lágy, kedves hangon kérdezte: «Igaz a mit mondtott?»

— Minden szavam igaz! — ezzel meg akartam csókolni, de ő semmi áron nem engedte ezt; megdöbbenve kérdeztem: «Miért nem?» Megint csak azt felelte: «Csak!» Ekkor kifakadtam: «De hát mondja el, mit akar velem?»

Olga roppant nyugalommal válaszolt: «Hát a mint mondtam, úgy van minden. Szakítottam barátommal, kaptam negyvenezer forintot. Nem

vagyok többé szegény; ha igaz, hogy szeret, úgy — vegyen el feleségül!»

— Ugyan Olga, megbolondult!

— Én? Hisz úgy mondta szeret!

— Na igen! szeretem úgy, mint eddig szerettem s ezentúl is úgy fogom szeretni, mindig megállapíthatjuk, mikor találkozunk, aztán boldogok leszünk.

— Nem, nem azt soha többé, ha szeret, ha birni akar, vegyen el feleségül!

Idegeskedni kezdtem: «Hagyjon békét Olga! Maga ma oly szeszélyes, a milyen még soha sem volt ezelőtt. Talán valami bolond francia regényt olvasott és az megzavarta a fejét vagy sok limonádét ivott?»

Olga nevetni kezdett, de volt valami keserűség a nevetésében: «Úgy, azt hiszi, na akkor most nagyon téved!»

Melléje léptem: «Na adj egy csókot, aztán felejtsek el ezt az egész ostobaságot!» Kisiklott karjaim közül: «Nem nem! semmiesetre sem! Ha elvesz feleségül, akkor, akkor nagyon fogom szeretni» . . .

— De mi jut magának eszébe? Higyje el nekem, soha eszembe nem jutott, hogy feleségül vegyem magát, pedig sokszor boldogok voltunk . . . emlékezhetik, nagyon boldogok! De azt hiszem, azt jól tudja maga is, hogy a házasság az még nem a boldogság» . . .

Felém tárta kezeit : «Próbáljuk meg, én biztosan hiszem, hogy boldogok leszünk, én nagyon szeretni fogom !» . . .

— Nem Olga, nem! hagyjon nekem békét! Én soha sem fogok megházasodni! Soha sem, erre akár megesküdhetek!

— Meg is esküszik erre?

— Esküszöm, Olga, a becsületemre! — Olga kissé megdöbbent, hogy ily erélyesen lefujtam házassági tervét, de én minden áron ki akartam verni a fejéből ezt a furcsa gondolatot. Mert úgy éreztem, hogy kénytelen vagyok így cselekedni, mert ha ezt fejébe veszi egyszer, mindig ezzel fog foglalkozni. Nem szólt semmit, leült a karosszékebe és olvasgatni kezdett. Ha kérdést tettem hozzá valamiről, udvariasan válaszolt kérdéseimre, de mihelyst közeledni próbáltam hozzá, egyszerre olyan fagyos lett, mintha jégcsappá dermedt volna. Megcsókolni egy világért sem engedte magát és bármint igyekeztem régi barátságunkat helyreállítani, semmiképen sem sikerült az. Százszor elkérdeztem : «Nem értem magát Olga, de hát mondja meg, miért nem?» A válasz mindig csak az maradt : «Csak!»

Utóljára beláttam, hogy nem boldogulok vele, fölhúztam kabátomat, elbúcsúztam tőle és elmentem haza. Nem volt jó kedvem, valami bizonytalan érzést éreztem bensőmben, mintha valami láthatatlan kapocs elszakadt volna ben-

nem. Egy olyan megmagyarázhatatlan lelki kapocsféle, a mely egy férfi és egy nő lelkét örök időkre képes egybefűzni. Megvacsoráztam és lefeküdtem, a míg el nem aludtam, azzal vigasztaltam magamat, hogy majd a napokban újra fölkeresem Olgát, akkora ő is elfelejti kis szeszélyét, aztán megint jó lesz minden. Másnap reggel cselédem azzal ébresztett föl, hogy egy hordár volt itt és levelet hozott. Átadta a levelet és ekkor újra éreztem, hogy a lelkem elszorul valami balsejtelemtől. A levél Olga írása volt.

A levélben csak ennyi volt:

«Kedves barátom!

Ne keressen többet lakásomon, sem sehol máshol, én elhagytam a várost, elhagytam az országot is és külföldre mentem. Hogy mikor jövök vissza, azt nem tudom, különben is önt nem akarom látni többé, én nem szeretem önt. Ne zaklasson, ne kutasson, hagyjon magamra, majd boldog leszek én magam is. Vagyonom van, abból szépen megélhetek. Anyagi gondom nem lesz többé. Ezentúl élek gondtalanul, azt hiszem, az ilyen élet a földi boldogság. Azon pedig sohase törje a fejét, hogy miért nem szeretem többé, hát tudja, «csak!»

Üdvözli:

Olga».

Mikor elolvastam a levelet, úgy éreztem, mintha főbe vágott volna valaki, nem bírtam izgatottságomat elfojtani. Sietve felöltöztem és rohantam Olga lakására. A lakás be volt zárva, senki a lakásban nem volt s a házmester aztán elmondta, hogy Olga még az éjjeli expresszvonattal elutazott.

Úgy hagytam el a házat, mintha leforráztak volna, nem volt kedvem még az élethez sem, úgy éreztem magamat, mintha kivették volna kezemből a botot, melyre támaszkodva mentem eddig át az életen. Szívem megtelt keserűséggel, haza siettem és keservesen sírtam. De minden tépelődés hiába való volt, nem tudtam megoldani a rejtélyt, a mely abban az egy szóban volt elburkolva, melyet Olga oly egyszerűen válaszolt, minden unszoló kérésemre: «Csak!»

A LÁTHATATLAN HALOTT.

Három óra volt délután. Felhúztam kabátomat és mentem Gitához. Ilyenkor találkoztunk mindennap, aztán a nap többi részét együtt töltöttük s a vacsorát is együtt költöttük el. Estebéd után, míg én cigarettáztam, Gita zongorához ült és keringőket játszott, míg én abba nem hagytam a dohányzást, aztán füttyüléssel nem kísértem zongorajátékát. Legtöbbször táncolni is szoktam Gita játékára s mikor kifáradtam, úgy hallgattattam el Gitát, hogy nyakába borultam és össze-vissza csókoltam. Minden látogatásra vittem neki valamit, vagy egy könyvet, vagy egy élővirágot, vagy szobrokat, vagy a mi éppen eszembe jutott. Most is volt számára valamim, egy selyemkendő, melyet Brüsszából hoztam magammal. Zsebre tettem a kendőt és sietve mentem Gitához. A csöngetésre magányított ajtót, nyakamba borult: «Isten hozta édes!» Én elővettem a brüsszai kendőt s lobogtatni kezdtem: «Ki szeret engem?» Szenvedélyesen magához ölelt, miközben az ajándékot elvette kezemből. Bementünk a szobába, Gita

ment elől, én leültem a kanapéra, de ő nem ült mellém, hanem nyugtalanul járt fel s alá a szobában. Rászóltam: «De Gita, hát mért nem jössz hozzám?» — «Mindjárt, mindjárt, csak ennek a kendőnek helyet keresek.» Hirtelen megállt és a falon függő arczképemhez lépett, a selyemkendőt egész szélességre felnyitotta, aztán körülcsavarta vele képrámámat s a fénykép alatt máslit kötött a kendőre: «Nézz csak, ugy-e szép lesz így!» — Igen, olyan így, mint egy perzsa kép turbánkeretben!» Gita oda jött hozzám, karomba fűzte karját s oda vitt a kép elé. «Mért nem mondtá, hogy szent kép!» Nevetni kezdtem: «Csak nem mondom saját arczképemre azt, hogy szent, aztán meg a mohamedánoknak szent képeik nincsenek! Azt tiltja a korán!»

«Maga a koránt is olvassa, hát mással is foglalkozik, mint velem?»

Nevetni kezdtem és magamhoz öleltem Gitát: «Ej, de bolondos vagy Gita!» «Én volnék bolondos?» «Persze hogy, hisz féltékeny vagy még a mesékre is!»

«Lehet, — azt nem tudom, de azt tudom, ha észre venném, hogy megcsalsz, bosszút állnék, nagyon fájdalmasan bosszút állnék!» Ingerelni kezdtem: «Mondd el, hogy állnál bosszút, méreggel, gyilokkal, pisztoly-lövéssel?»

«Oh, nem, nem, valahogy olyan módon,

a mely neked nagy fájdalmat okozna!» — Itt elhallgatott és volt valami kegyetlen a nézésében, a mit eddig nem ismertem. Másról kezdtünk beszélgetni, ő zongorázni kezdett s egyszerre jókedvűek voltunk megint és nem tördtünk többé semmivel, csak boldogságunknak éltünk. Mikor vége volt a zenének, Gita szerelmesen hozzám simult: «Emlékszel, mikor a zongorát vetted, emlékszel, miért vetted!» Nem feleltem, csak megcsókoltam ajkát végtelen szerelemmel. Karonfogva lépdeltünk, minden butordarab előtt megálltunk egy pillanatra és Gita mindeniknél kértett valamit, mindenik előtt fölidézett egy édes emléket a multból. Olyan jó volt ez a kis szemle a lakás fölött, olyan mély és olyan boldogító, hogy alig győztem Gitát csókolni nagy boldogságomban. Rám mosolygott: «Látod, minden a tied itten, minden, minden butor, minden kis faldisz, az utolsó ágy is — és Gita is!» Megcsókolt, én pedig mindkét karommal átöleltem és szinte repülve vittem át a másik szobába, a mely a mi kis nászhelyünk volt.

Estefelé azt kérdezte tőlem: «Tudnál-e nálam nélkül élni.» Magamhoz öleltem: «Hogy gondolsz ilyet!» Akkor azt kérdezte: «De megcsalni mernél-e engemet?» — «Merni? Mért kérdezed úgy, hogy mernélek-e, hisz tudod, hogy vakmerő vagyok!» Roppant erősen nézett rám

erre, aztán szinte megdöbbenve felkiáltott: «Tehát mernél!» — «De Gita, hogy gondolsz erre, mikor boldogok vagyunk!» Nem felelt, de láttam, valami foglalkoztatja, mert szórakozottan válaszolt kérdéseimre.

Pár perczig fel s alá jártam a szobában s aztán Gitát vacsorázni hívtam. Szó nélkül jött, szinte engedelmeskedett, mintha az kötelessége lenne, de jókedvű éppen nem volt. Tréfáztam vele egész este, kedves is volt, de valami, valami volt mégis köztünk, valami, talán Gita lelkében egy kis gyanakvás, hogy nem vagyok hozzá egészen hű. Pár napig lehangoltnak látszott, úgyannyira, hogy szinte unalmas volt, mindig fáradtnak látszott, mintha az egész várost befutotta volna minden nap.

Egy hétfői este bejelentettem neki, hogy másnap nem jöhetek hozzá, mert barátaimmal kell vacsoráznom.

«Hol lesztek?» — «Az operával szemben, ott most igen jó konyha van!» — Felöltöztem, Gita jó mulatást kívánt és én hazamentem. Úgy okoskodtam, hogy majd pár nap múlva Gita is jobb kedvű lesz, meg fáradtságát is kipihen.

Másnap kitünően mulattunk barátaimmal. Szokásom ellenére megittam három üveg bort egymagam. A világot oly rózsaszínűnek láttam magam körül, mint még talán sohasem. Egy-szerre vágyaim támadtak, szerettem volna, ha a

világ legszebb asszonyát magamhoz ölelhettem volna és élvezhettem volna vele a szerelmet. Búcsút mondtam barátaimnak és hazafelé mentem. Frissen esett hó borította be a járdát és a havazás még akkor sem szűnt meg. De mit törődten én akkor a hóval, szembechapó hópihével, boldogan, füttyörészve bandukoltam az utcán, azt hiszem, hazafelé. Az orpheum előadásának vége volt és nagyon szép közönség jött ki a mulatóból. Megvártam őket, míg elvonulnak mellettem. Egy csapott kalapú hölgy megtetszett közülök, meg is szólítottam. Kedves volt és szellemesen válaszolt kérdéseimre. Elmondta, hogy ő ma a holdkirályné volt a nagy balettben. Ezüst fátyol volt rajta — csak egy fátyol. Szomorúan mondtam: «Mennyire sajnálom, hogy nem láthattam az előadást.» Megvigasztalt: «Holnap megismételjük a műsört!» Karjába fűztem karomat és hazafelé mentünk. Egy kapu előtt megállt. Otthon voltunk. Becsöngettünk, hogy hazatérjünk. A kapú kinyílt, a holdkirályné előre ment s én utána akartam menni, mikor valaki megfogta a karomat. Kissé megijedtem. Gita volt. Gyűlölettel és keserűen nézett rám. Valamit mondani akart, kezét fölemelte, de csak annyit mondott: «Látnod — —» Azzal elfutott. Nem tudtam, mit tegyek hirtelenjében. De a holdkirályné vissza-jött értem és én a királynée lettem.

Másnap reggel nagy katzenjammerom volt s a lelkemben nagy nyugtalanságot éreztem. Álmodtam-e én az egész dolgot Gitával, meg a holdkirálynéval De mit keresett ott Gita. A milyen bolondos, még képes leselkedni az ember után. Hiszen tudja, hogy szeretem, csak őt szeretem, másra még gondolni se mernék Felöltözködtem, megmostam hideg vízzel a fejemet és igyekeztem kivenni magamból minden vad és keserű gondolatot. Elhatároztam, hogy délután felkeresem Gitát, megmondom neki, hogy feleségül veszem, mert annak nincs értelme, ha már annyi ideje szeretjük egymást, hogy elváljunk napközben és ne egy háztartást vigyünk. Ő nélküle teljesen hiányos és rideg lenne az életem . . . Eh! ez nem is volna élet — az én kis Gitám nélkül . . .

Alig vártam, hogy délután legyen s megint ott lehessek nála, a mi kis otthonunkban. Szinte futva rohantam Gitához. A csöngetésre nem nyílt ki az ajtó, újra csöngettem, nem jött senki. Eszembe jutott, hogy ha hirtelen elment hazulról, mindig a házmesternek adta át a kulcsot. Lementem a házmesterhez, csakugyan ott volt a szoba kulcsa. Visszasiettem, kinyitottam a lakást és beléptem a középso szobába. Istenem, olyan üres volt, úgy hiányzott belőle Gita. Egy ideig olvasgattam, de Gita nem jött. Türelmetlenkedni kezdtem s

föl s alá jártam a szobában — Gita nem volt seholsem. Mikor íróasztala előtt elmentem, észrevettem, egy levél volt az asztalon. Ez kíváncsivá tett, vajjon kinek írhat Gita. Az asztalhoz siettem és kezembe vettem a levelet. Megdöbbenve vettem észre, a levél nekem volt címezve. Úgy megrázkódtam, mintha belől valaki megrántott volna. Lázasan feltéptem a borítékot s elolvastam a levél tartalmát, csak pár sor volt, ez:

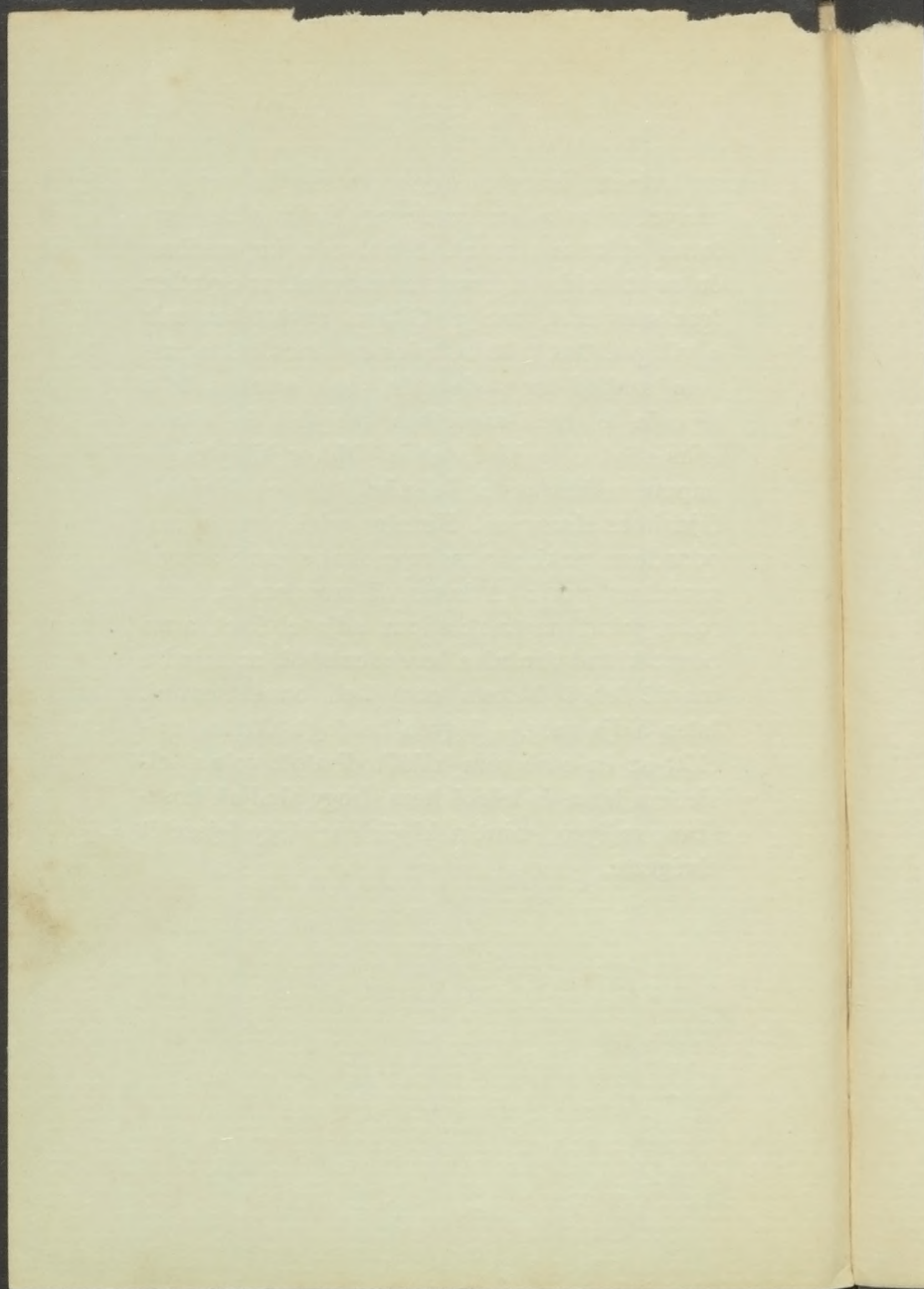
«Kedves barátom!

Ön megszalt, csunyán, egy közönséges nővel csalt meg. Én bennem többé a szikrája sincs a szerelemnek. Éljen úgy, a hogy tud, avval, a kivel jól esik, engem többé nem lát, ne is keressen. Elhagytam a várost. Jó szerencsét kíván önnek volt barátja és szerető társa
(Gita.)»

Ujra elolvastam a levelet és sírni szerettem volna fájdalmamban. Szerettem volna megmagyarázni az eltévesztettnek: de értse meg Gita, maga téved, maga nem ismeri a helyzetet, így és így volt az eset — és nem volt köröttem senkisé. Azt hittem, nem élem túl azt a fájdalmat, a mit bensőmben éreztem. Kínomban a zongorához támolyogtam, hogy kisírjam magamat. De a mint a zongora hideg politurjára hajoltam, visszatántorodtam. Valami

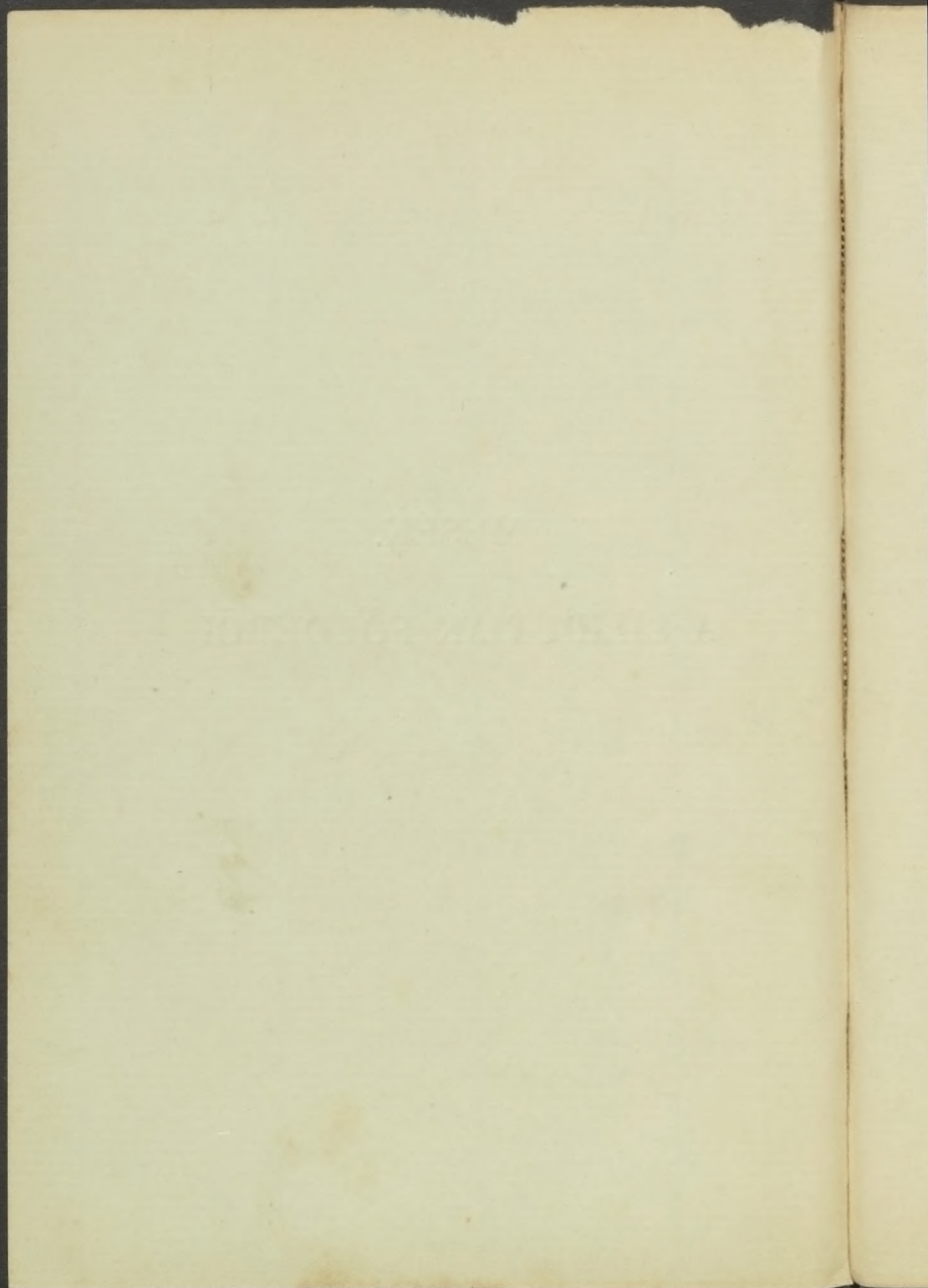
kínos érzés kezdett gyötörni. Mind azt hittem, egy halott van lezárva a zongora belsejébe. Talán valami különös láthatatlan halott — a mi szerelmünk Gitával, melyet először élveztünk akkor, mikor ezt a zongorát tőlem ajándékba kapta. S ez a gondolat nyomról-nyomra űzni kezdett. Minden butornál, minden fali képnél éreztem a láthatatlan halott hidegségét. Az egész lakás egy kriptának tetszett nekem, melyben a mi szerelmünk van kiterítve. Fájdalmamban és kétségbeesésemben a szomszéd szobába támolyogtam át és ott lerogytam az ágy előtt — térdre rogytam ott és sírtam és vezekeltem hosszasan, mint a hogy egy kedves ravatal előtt vezekelni szoktunk. Jól éreztem a halott jelenlétét, bár a hulla alakja nem látszott sehol. Gita és az én szerelmem meghalt s az volt ott kiterítve ebben a kis lakásban. Megtörve s teljesen lesújtva hagytam el a szobákat, tudtam, hogy itt eltemetek valamit, a mit többé soha vissza nem kapok az életben. Sem ezt a boldogságot, melyet annyiszor éreztem ott, sem pedig Gitát, a kit annyira szerettem. Jól tudtam, hogy temetésen vagyok, Gita és én közöttem minden meghalt. Bezártam magam mögött az ajtókat, a kulcsokat magamhoz vettem s aztán lassan lementem a lépcsőkön. Az volt előttem a legrettenetesebb út, a mit eddig életemben bejártam. Mind az volt

az érzésem, hogy én egy koporsó után megyek, melyet láthatatlan kezek egy láthatatlan halottal előttem visznek. S abban a koporsóban én saját boldogságomet temetem el, az egyetlen igaz szerelmet, melyet Gitával együtt hoztunk a világra. Azt hittem, minden lépcsőnél a szívem szakad meg, de azért csak mentem le a lépcsőn temetési menetben, melyhez én adtam a halottat is, a kíséretet is. Mikor kiléptem a kapun, a házmester köszöntött s ez felrázott fájdalmas álmomból. Hirtelen odaléptem hozzá, odaadtam neki a lakáskulcsokat s csak annyit mondtam neki: «A lakást fölmondom, a butorokat mind magának adom, adja el őket, a mi pénzt ki tud árulni a berendezésből, az mind a magáé lehet. Nekem nem kell onnét semmi. Isten áldja meg, — legyen boldog!» Aztán, mielőtt az én emberem hálálkodhatott volna, el-siettem haza és lefeküdtem, hogy aludjak hosszán, mélyen, mint a ki életének egy fejezetét elvégezte.

MESÉK.

A LILIPUTIAK FÖLDÉRŐL.

A LILIPUTIAK ÉS AZ Ő NAGY KIRÁLYUK.

Volt egy ország messze, messze, túl hegyen-völgyön, bérczeken. Földje az nem volt rossz, sőt csaknem olyan termékeny, mint a mesebeli Kánaáné. A területe sem volt parányi, szép kiterjedt volt, melyet több ország határolt. Csak épen az emberek voltak benne parányiak, liliputiak. Az arra járó idegeneknek nagyon különösnek és mulatságosnak tetszett ez a dolog, de legjobban mulattak ezen mégis a szomszéd országok lakói és vezetőemberei, kik mindannyian nyereszkedtek a liliputi emberkék törpeségén. Ezzel ugyan a liliputiak nem nagyon törődtek, mert ő nekik az volt a fölfogásuk, hogy inkább az idegenek huzzanak le róluk mindent, még a bőrüket is, csak valaki, a ki közülük való, az ne tudjon maga alá rakni semmit, nehogy magasabbnak látszék a többinél. Mert az ő magasságuk, a mekkorára az ő országukban szabad nőni egy embernek, az törvényileg volt megszabva. De ezt a törvényt

csak úgy maguk között hozták a liliputiak, hivatalos kihirdetés nélkül és így a törvény megtartása közellenőrizésen alapult. Ennek a törvénynek az volt a lényege, hogy senkinek sem szabad a liliputi országban egy arasznyi-nál magasabbra nőni, a ki a megengedett arasz-niveaunál magasabbra meri fölemelni a fejét, azt azonnal el kell pusztítani. Az ilyen túlmerész emberek elsikkasztására állítottak föl: «Az egymást ellenőrző» és «Az intrika» bizottságok. Minden egyes bizottságnak meg volt a maga föladata. Az első azzal foglalkozott, hogy senki vagyont ne gyűjthessen és senki ne dolgozhassék, vagy ha már dolgozik is, csak olyan munkát végezhesen, a mi után pénzértékben fizetés nem járhat; legfőljebb néhány baráti kézszorítás és jóindulatú mosoly. Mert a liliputiak kimondták maguk között, hogy a «Munka szégyen», lenézendő cselekmény. Egy igazi liliputi azt olyannak tekintette, mint a milyennek a régi korban a gladiator-játékok vették, melyet az úri osztályoknak csak az emelvényekről illet nézni, de résztvenni azokban méltóság alúli dolog volt mindenki előtt. Tisztességes keresetforrásnak a liliputiak csak három munkaágot ismertek el: a kártyát, a lóversenyt és a roulette-t. Ezek minden derék és becsülésre méltó liliputi előtt megengedett, sőt megkövetelt munkaágak voltak, melyek

nélkül érvényesülni és szerepet vinni a liliputi országban nem lehetett.

Az egymást ellenőrző bizottságnak főhivatása volt még az embereket kioktatni arra, hogy mindenki folyton azt nézze, hogy a másik mit csinál s hogy ő bármivel foglalkozik is, fél-szeme mindig a többi társán legyen, a lehető legnagyobb éberséggel. Ez által sikerült az embereket arra szoktatni, hogy mindenki igyekezett a munkát és ügyek intézésénél céljaik elérésénél az egyenes utat kerülni, saját tehetségét és tudását hátra szorítani és elhanyagolni és céljait a mellékkörülmények kihasználásával megvalósítani. A tisztességes munka helyett a sikerek elérésére legbiztosabb út volt a mellékkörülmények kihasználásánál: a protekció és a panamta.

S erre nagy szükség is volt a liliputi földön, mert csak ilyen óvószerek segítségével lehetett elérni azt, hogy az emberek tökéletesen belásák azt, hogy tisztességes munkával, tanulással és tudással sokkal kevesebbre mennek, mintha az előbb említett mellékkörülményeket jól kihasználják. S ennek meg is volt aztán a nagyszerű eredménye, hogy mindenki elvesztette munkakedvét, senki sem akart előre menni, hanem igyekezett épen olyan törpe maradni, mint többi társai.

Araszniveau, ez volt a megengedett magas-

ság, mert hisz az volt a fő, hogy minél niveautlanabb legyen az egész ország. És épen ennek az arasz-niveaunak szigorú megőrzése volt az intrikabizottságnak főfeladata. Mert ha ez a bizottság észrevette azt, hogy egy liliputi még ilyen körülmények között sem veszítette el kedvét, hanem arra merészkedik, hogy valamit tegyen és fejét a niveau fölé meri emelni, hogy szétnézzzen az országban s ha valamiben segítségére lehet hazájának s többi társának, azt végrehajtsa; csak ekkor jött mozgásba az intrikabizottság. Láthatatlan hálóját kivetette a küzdő emberre s mikor az fölvergődött munkája révén oda, hogy végiglátott a többi liliputi fölött, észrevette a liliputi föld baját, akkor az intrikabizottság megrántotta a háló szálait s a küzdő embert lerántotta a földre s a többi liliputi pedig nagy boldogan rátelepedett a lehúzott emberre és mindenik lelkét végtelen öröm töltötte be, hogy ez sem nőtt magasabbra, mint ők, a többiek. De legjobban örültek ilyenkor az intrikabizottság tagjai, a kiknek az volt a fölfogásuk, hogy inkább az egész ország pusztuljon el s jusson idegen kézbe, de senki se emelkedjék föl a liliputiak közül az arasznyinál magasabbra, mert hisz az a fő, hogy niveau minél alacsonyabb legyen.

Csak egy embernek engedték meg, hogy magasabb legyen, mint ők s ezt elnevezték az ő

nagy emberüknek, az ő szellem-királyuknak. Fölültették egy trónusra és imádták, tömjént hordtak eléje és mirhát áldoztak neki. S a nagy király egész fölfujódva szívta magába a liliputiak áldozati füstjét; aztán pedig beszélt hiveinek tarka meséket, érdekes történeteket s a liliputiak hallgatták az ő szavát nagy áhítattal.

Éveken át tartott a nagy király bámulata s az mind magasabbra rakatta trónja piederstálját s az oly magasra ért már, hogy szinte a felhőket érintette a nagy király fejével, mialatt hirdette álomszötte meséit, melyekben rengeteg sok szó, hasonlat és tréfa volt, de nagyon kevés a szinarany igazságból.

Ez a magas trón arra is szolgált a nagy királynak, hogy onnét figyelemmel kísérje országát s hogy örködhessék azon, nehogy valaki egy arasznál magasabbra föl tudja emelni fejét, de semmi szín alatt se, inkább pusztuljon el minden s csapják be az idegenek a liliputiakat úgy, a hogy akarják, csak ő a nagy király egyedül élvezhesse kiváltságos jogát. S a szegény hiszékeny liliputiak, kiknek földhöz volt nyomva fejök s hangya látkörnél nem volt nagyobb szemhatáruk, meghajtott térddel hozták az áldozatot a fenségesnek tetsző nagy király elé.

Egyszer azonban váratlan dolog történt, a mi

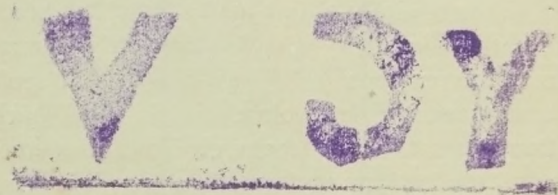
megdőbbentette a liliputi emberkéek parányi lelkét. A nagy király egy pocsolyavíz tetején iszapvirágot pillantott meg, leszállt trónja tetejéről s hogy elérje azt, egész nagyságában belefeküdt a pocsolyavízbe. Oriási riadalom támadt erre a liliputiak között s ijedelmük annál nagyobb volt, mert így a mocsárban fekvő nagy királyt közélről megvizsgálva egészen másnak találták azt, mint ott a trónon ülve képzelték. A nagy király alakja belül teljesen üres volt, nem volt sem szíve, sem lelke s egész nagy alakját az öntelt gőg telítette. Belsejében világosan meglátszott egész szerkezete és az egész gépezet, mely testét mozgásban tartotta. A nagy fújtató, mely a tüdőből a hangszálakon át a levegőt a szájüregbe hajtotta, hogy a sok beszéd az ajkakon kiférhessen. A karok mozgásbáhozatalára emelő-készülékek voltak a nagy király belsejében, hogy a nagy hadonázásban a kezek minél gyorsabban mozoghassanak. A fej belseje kis rekeszekből állott, melyekben, mint a mézviaszban, el voltak rendezve az emberek hitegetésére szolgáló tarka mesék és ravasz ötletek. A koponya többi szervei között legjobban ki volt fejlődve s csodálatos nagyra nőve az önbámulás dudora. Ime, ez volt a nagy király az ő földön fekvő való alakjában.

Szomorúság és gyász töltötte el a szegény kis liliputiak szívét és siratni kezdték az ő

nagy királyuk hitványságát, keserű könyveket sítak sok ideig, míg egyik liliputi föleszmélve el nem kiáltotta magát: «Úgy kell nekünk, miért engedték ezt az egyet is egy arasznál nagyobbra megnőni». — Ez fölrázta a liliputiakat petyhúdt fájdalomukból, mind neki rohantak erre a nagy királynak s mindenki, a ki csak elérte, besározta, iszappal megdobálta s aztán a pocsolyavíz fenekére lebuktatta, hogy többé nyoma se legyen a nagy királynak.

Mikor a király eltűnt az iszapvíz fenekén, a liliputiak kezdtek magukat nagyon jól érezni, mert hiszen most már igazán nem volt senki, a ki magasabb lett volna, mint közülük bárki. Roppant boldogság fogta el őket, hisz most már mindnyájan egyformán araszniaiak, nincs senki közöttük, a ki kilátszanék csak egy újjnyira is a többi közül. Annyira megörültek ennek a fölfedezésüknek, hogy rögtön kimondták, hogy ezentúl senkit sem engednek egy arasznynál nagyobbra megnőni, bármily erővel is törekszik fölfelé s bármit mond is kifogásnak, akár önczélt, akár azt, hogy az országot akarja előbbre vinni. A liliputi ország maradjon liliputi, ezt nem kell előbbrevinni. S ezen határozat után a liliputiak mind fölfegyverkeztek, ki füttykössel, ki bunkóval, ki meg cselvető kampóbottal, hogy minden pillanatban résen legyenek, hogy a mint valamelyik

igyekszik a megengedett arasz magasság fölé emelkedni, azt azonnal lebunkózzák, agyonverjék, hogy czélját el ne érje, mert így követeli azt a liliputiak ősi hagyományos törvénye. . . . S ezótától fogva a Liliputiországbán mind csak arasznyira nőhetnek meg az emberek, a szomszédországok nagy mulatságára.

ÚTKÖZBEN.

A szántódi állomáson Góthné felült a vonatra, hogy visszatérjen a fővárosba. Az egész nyarat gyermekénél töltötte a falusi birtokon, hová lánya férjhez ment. Az egész család kijött az állomásra, hogy haza kísérjék a jó mamát, még a kis-unokák is kijöttek egy kis jukker kocsival, melyet a legidősebb fiú hajtott, a többi gyerek pedig egészen megtöltött. Az állomáson érzékeny búcsút vettek, mintha Góthné valami hosszú útra menne, pedig csak a városba tért vissza, csak hogy ez a búcsúzás mindig egy év zárkövét jelezte és Góthné családjára akkor kezdődött az újesztendő mindig, mikor ő visszatért a fővárosba.

Mikor a vonat elindult, még sokáig lobogtatták a kendőt az állomásról, a távozó mama és jó nagymama után. Mikor eltűntek az akácfasornál, a kis fehér kendők, Góthné leült a piros bársony ülésre és letörölte könnyeit, melyek nagy boldogságában kicsordultak szemeiből. Tényleg boldog volt, végtelen boldog, nagyobb boldogságot még képzelni sem mert.

Góthné szép matróna volt, ki hatvan éve daczára, nem volt egy összetöpörödött vén asszony, de egy szépen öregedett nő benyomását tette. A vonatfülkében még egy utas málhája volt, tulajdonosa az étkező kocsiban volt table d'hôte-on. Góthné elnézegette az idegen bőrdönt, mely szembe volt vele. Sok reklámcédula volt rajta és ez elárulta, hogy gazdája sokat bolyonghat külföldön. Az úti plaid szép skót munka volt, a jól ismert scottisch színezéssel, melybe bele van szőve Skóczia zöld pázsitja, kék tóvize és világos smaragd hegy-földje.

Góthné elgondolkozott azon, hogy mi öröm lehet úgy bolyongani a nagyvilágban, a helyett, hogy puha otthont teremtene magának az ember és ott fészkében leélje életét, hisz igazi melegséget csak a családi élet adhat, ez az idegenbe való bujkálás, rideg, szomorú élet lehet csupán, mely valósággal gyötrődés, de nem boldogság, — Góthné visszagondolt életére, boldogságára, arra a szép családra, mely most körötte van és abban állapodott meg, hogy nem adná oda mostani boldogságát, még ha az egész vigot megláthatná is, még ha valahol messze világrészben kastélyokat kínálnának is neki, — egy birodalommal — gyermekei helyett.

Hirtelen fölzavarta merengéséből az, hogy az idegen utas kinyitotta a fülszék ajtaját és leült helyére. Illedelmesen köszönt, mintha tudomást

venne Góthné létezéséről és Góthné viszonzta a köszöntést és ekkor egymásra nézett a két utas. Egyik sem tudta levenni szemét társáról, hosszasan néztek egymásra és a lelkek mélyén ment végbe a többi. Góthné úgy érezte, hogy ő egy bűnös, egy nagyon nagy bűnös, ki egy ígérettel, egy egész életet tartozik annak az embernek, a ki ott ül vele szemben, a kinek még hajadon lány korában oda ígerte magát és igaz szerelmét. S a miből annak az embernek nem váltott be semmit, de semmit abból a sok ígéretből egyet sem, hanem egy szeszélyből elhagyta és férjhez ment egy földbirtokoshoz, kiről akkor még jóformán nem tudott mást, mint csak annyit, hogy több ezer hold földnek ura. Szerencsejátéka nem hagyta el, boldogan élte le életét. Első vőlegényét ép úgy elfeledte, mint ígéreteit.

Góthné lesütötte szemeit és nem szólt semmit, de lelke mélyén végtelen fájdalmat érzett. Az idegen törte meg a csendet:

«Lássa, a véletlen újra összehozott bennünket!» Góthné fejével igenlőleg bólintott.

«Pedig lássa sok ideje annak . . .»

Góthné felelt az utasnak: «Nagyon sok unokáim vannak!»

Az idegen úgy tett, mintha lélekzetet venne, mintha egészen megtöltené tüdejét levegővel, mikor kifújta magából lehel, akkor felelt csak:

«Nekem meg senkim sincsen!»

«Senkije?»

«Senkim, nem nősültem meg! Rokonaim meg már a föld alatt vannak. Kriptát is építtettem a számukra, még egy hely van benne, az jó lesz nekem. Lásza, ha megnősülnék, már el se férnénk ott a nyughelyen!»

«Mért gúnyolódik önmagával?»

«Istenem, mit tehetnék egyebet, egyetlen erősségem az, hogy cinikus szemmel nézem a világot és senkit a szívemhez közel, azóta, hogy magamra maradtam, nem engedtem!»

Góthné félénken kérdezte meg: «Mondja, volt-e azért boldog?»

Az idegen így válaszolt: «Ha láttam egy szép képet, a mi gyönyört tudott nyújtani, ha egy szép szindarabot hallottam, vagy egy élvezetes zeneestélyt, akkor azokban a pillanatokban voltam boldog. De azt a boldogságot, mikor az embernek a felesége eléje viszi gyermekét és azt mondja csókold meg a fiadat, ma van a születésnapja s családunk ünnepe, ezt a boldogságot nem éreztem soha. Nézze, úgy is mondhattam volna, csak a hold hús fényét ismerem. Mert azt a melegséget, azt a fényt, melyet a nap tud adni sugárkévéivel, azt nem kaptam meg az életben, csak azt a másikat, a melyik a hold révén száll le a földre és oly művészien szép fénysugár. A nap küldi ezt is,

de ez elveszti életadó melegét, mire leér az emberekhez.»

«De hát nem akart soha megnősülni aztán?»

«Sohasem! Sokáig vergődtem, mert maga elhagyott, de ez a lassú vergődés aztán kiirtott a bensőmből minden melegséget, valósággal kihalt belőlem az érzés a családi élet iránt. Később a gyermekeket is gyűlölni kezdtem, ha sirásukat hallottam, szerettem volna odamenni és az ismeretlen síró gyermeket addig verni, míg vagy elalél, vagy elhallgat . . .»

Góthné közbevágott: «Istenem, hogy lehet ilyen kegyetlen, hisz nem is sejti, milyen kincs egy gyermek!»

«Nem asszonyom, ezt nem sejtem, ezt az érzést, gyermeket bírni, nem ismerem! — De hadd mondjam tovább. Aztán, mikor az embergyűlölet erőt kezdett venni rajtam, utazni kezdtem. És ez olyan jó volt, ez a folytonos barangolás a külföldön, ez beszárította az én sebeimet. Hogy bevégezzem, a mi még hátra van. Beláttam, hogy még valamivel tartozom magamnak és annak, hogy soha se higgyek többé nőnek, hogy soha se nősüljek meg. Elhagytam az országot és Kanadába mentem telepítvényesnek. Tizenöt évet eltöltöttem ottan, de visszahozott valami, egy új fajtája a fájdalomnak, mely talán még a szerelmi bánatnál is erősebb — a honvágy.

Most pár év óta élek itt a vidéken, vagy husz kilométernyire a fővárostól. Családom nincs, a ki szeressen, de nagyon szeretnek állatjaim. Higgye el, az állatban is van szeretet és van benne hűség . . .»

Az idegen elhallgatott, Góthné pedig megszólalt: «Olyan jól esik nekem, hogy mégis találkoztunk megint az életben és meg is akarom kérni, hogy ígérje meg nekem, hogy nem hagszik rám és hogy nem gondol rám vissza rossz emlékekkel . . .»

«Oh korántsem asszonyom, ön oly távol van már tőlem, hogy legföljebb mint egy ismerős alak, úgy élhet emlékemben, a többbit, a többbit azt én kiégettem lelkemből, éppen úgy, mint a hogy egy mérges sebet az orvos pokolkövel kiéget.»

Góthné könnyezni kezdett: «Istenem, hogy fájhatott . . .»

«Ne beszéljünk róla, mondom kiégettem!»

A vonat sípolni kezdett s az idegen felállt: «Én már haza is értem!»

«Nem fogja senki sem várni?»

«De igen, az inasom, meg a kedvencz kutyám. Annak mindig elém kell jönni, ha nem látom, akkor úgy hiányzik valami, valami a mit az ember megszokott, akár egy sétatotot, melyre járásközben támaszkodhatik!» A vonat beért az állomásra. Az idegen kezét fogott Góthnéval,

paktaskáját kezébe vette és leszállt a vonatról. Az állomáson ott állt az inas, a kutyával és gazdája elé sietett. Elvette a kézi táskát, a kutyát pedig szabadon bocsátotta és az csa-holva, ölelő ugrásokkal szökellve hizelgett az idegennek. Egyszer szinte ráugrott, mintha át-ölelné, majd meg a kezeit kezdte nyaldosni.

Mikor a vonat tovább futott, Góthné elgondolkozva ült helyén fülkéjében, kinézett a távol láthatár felé, hol éppen a nap lemenő útján egy csodálatos játékot rendezett. Egy felhő mögé bújt, mely olyan volt, mintha egy hatalmas ember alakja volna, s az máglyára kötve áll a föld színén. A lemenő nap pedig kigyujtotta a felhőalakzat mögött izzó tűzét és az emberalak ott, szinte égni látszott a vérvörös máglyán egy lassú tűzzel, míg a nap el nem tűnt egészen. Erre a lassú tűzhalállal pusztuló emberalakot szétcsapta az alkonyiszél, úgy, hogy az egy pillanat alatt ködszerűen szerte-foszlott.

AZ ÖRÖKSÉG.

Antalka őrök volt a városnál s összes jövedelme alig tett ki negyven forintot egy hónapban. Abból éldegélt ő csöndes visszavonultságban, mintha nem is ehhez a világhoz tartoznék, hanem valami más planétáról itt felejtett lény volna ő, a ki csodálkozva nézi a többi embert, nem érti őket, azok különösek előtte s ő a maga egyszerűségében megbámulja a kocsiban járó urakat, s vastag szivarokat szívó grófokat, a kik a nagy klubépület ajtaján behajtanak, hogy a csilláros teremben csemege-ételeket egyenek. Jóformán abból állott Antalka élete, hogy a hivatalból hazament, evett egy kis sajtot, meg kenyeret, aztán kiment az utcára, ott elcsodálta az embereket, azzal megint hazavonult lakására, hosszúszerű pipáját megtömte szivarvéggel és elszívta azt a keserves rossz dohányt, mialatt szötte álmait, hogy miként élne, ha sok pénze lenne. Egyik nap olyan volt, mint a másik, jó egyik sem, mindenik egyformán szürke.

Egy reggel, a mikor Antalka hivatalába ért

és leült nagy faasztala mellé, az asztalon egy sürgönyt talált. A sürgöny valahonnét Németországból jött, a konzulátus küldte. Antalka nem értette meg a sürgöny tartalmát, azért igénybe vette főnöke bizalmát. Az végigolvasta a sürgönyt, aztán megkérdezte az irnokot, van-e valami rokona német földön.

Antalka elmondta, hogy apjától gyakran hallotta, hogy neki egyik testvére oda ment ki kereskedőnek, úgy tudja Hamburgba, de ő ezt a nagybátyját sohasem látta. A hivatalfőnök magyarázta Antalkának, hogy a sürgönyben az van, hogy ez a nagybácsi ott kint az idegenben meghalt.

Antalka csodálkozva nézett főnökére, mintha azt akarta volna kérdezni: Mit érdekel ez engem? De csak azt mondta:

— Kár volt érte, de sürgönyözni is kár volt ezért, mert az sok pénzbe kerül.

Ezzel Antalka visszament szobájába és elkezdte gépiesen megszokott napi munkáját. Épp oly nyugodt volt, mint azelőtt, az iroda főnök azonban izgatottan sétált szobájában, s koronként kijött megnézni, hogy Antalka dolgozik-e, aztán megint visszasietett helyiségebe. Olyan izgatott volt az az ember, mintha valami rendkívüli dolog történt vele, vagy legalább is örökölt volna egy nagy vagyont. Egy félóra múlva behívatta Antalkát. Szépen le-

ültette bőrkarosszékébe és először elmondta, hogy mennyire meg van elégedve munkájával, elmondta, hogy mennyire szereti őt, de viszont megígértette Antalkával is azt, hogy ő is mindig fogja szeretni főnökét, a mikor Antalka ezt eskü alatt is megígérte, akkor a főnök elmondta a sürgöny egész tartalmát. Igen, Antalka, magának meghalt a nagybátyja Hamburgban és összes vagyonát önre hagyományozta, most a konzulátus sürgönyözött, hogy vegye át a vagyont, a melynek értéke háromszázezer márká, tehát száznyolcvanezer forint! Előbb azért nem mondtam ezt meg, mert félttem, tudja attól félttem, hogy a nagy öröm még ártani fog, így gondoltam legjobbnak, ha lassan adom tudtára a dolgot, hisz tudja, én mennyire szeretem magát.

Antalka szeme ez alatt az örömtől csillogni kezdett, de a csillogás mögött a könnyek is ott ültek és elborították az irnok szemét.

A főnök ez alatt folytatta szónoklatát:

— Nekem még egy kérésem volna csak kedves Antalka úr, csak az, hogy legyen szerencsém ma ebédre, a feleségem is nagyon fog örülni, én meg éppen boldog leszek, aztán ma úgys kelkáposzta lesz föltétel, aztán túrós csusza!

Antalka megköszönte főnöke szívességét és nagy hirtelen talán azt sem tudta, minek

örüljön, a mai ebédnek, vagy a nagy örökségnek. Hirtelen elsietett, kabátjáért rohant s csak elmenőben kiáltott be főnökéhez:

— Ott leszek két órákor okvetlenül, ott leszek! Addig a kézcsókjaimat odahaza!

Antalka ezzel elhagyta a hivatalt, mikor az utcán a legelső dohánytőzsdéhez ért, azonnal bement és vett egy kilenczkrajczáros szivart. A papírkraglit is rajta hagyta, aztán úgy szívta azt, nagy boldogan sétálva az utcán. Roppant büszke volt és belsejében lenézte a siető embereket s aztán egyik légvárat a másik után építette, hogy miként fog élni az örökségből s mi mindent össze fog most vásárolni pénzéből.

«Száznolczvanezer forint!» Ez oly óriási összegnek tetszett előtte, hogy azt képzelte, hogy ezzel a pénzzel az egész világot meg lehetne vásárolni. Azt is kiszámította, hogy az ő negyven forintja hányszor kevesebb, mint az örökölt summa. Ebből a számításból egy oly nagy összeg jött ki, hogy azt hirtelen beosztani sem tudta, hogy miként költse el. Két órákor fölment főnökéhez, ő aztán kioktatta, hogy fogadjon ügyvédet, az majd megszerzi számára az örökség-pénzt.

Antalka megfogadta a tanácsot és pár hét múlva megkapta összes örökségét.

Ezzel új élet kezdődött számára. A nagytrafikból előkerestette a legdrágább szivarokat,

azokat, a melyeken olyan tarka czimeres papírkragli volt. Aztán pedig bárhová ment, folyton kocsi kísérte minden léptét s állandóan várt reá a kapuban éjjel-nappal. Néha két kocsija is volt, s míg ő a gyalogjárón sétált, ezek az úton követték lassú tempóban, mintha csak valami temetési menethez tartoznának.

Antalka fényes lakást bérelt az Andrássy-úton s azt berendezte oly pazar pompával, a milyennel csak egy dúsgazdag börzianer képes berendezkedni. Cselédeket seregszámra fogadott, úgy hogy utoljára is azoknak jóformán semmi más dolguk nem akadt, mint urukat bámulni. Antalka néha lakomát is rendezett, a melyre kegyesen meghivta régi főnökét, meg egy-két hivatali ismerősét is, ilyenkor aztán, hogy megmutassa tehetős voltát, szivarra egy százas bankjeggyel gyújtott rá. Eredeti egy alakká nőtte ki magát ez az Antalka, az kétségtelen. Teljes úri kényelemmel akart élni, hogy a pénzt, a kifogyhatatlannak látszó hatalmas vagyont teljes tetszés szerint, a legszesélyesebb módon eltékozzolja. Olyanformán kezelte ő a bankjegyeket, mint a színvak a színeket, előtte a kék színűek egyértékűek voltak a rózsaszínűekkel; hogy mikor adott ki százast, mikor tizest, azzal ép oly kevéssé törődött, mint azzal, hogy az ötvenes értékesebb pénzdarab vagy az ezres.

Egy új betegség támadta meg, a mely abban jelentkezett nála, hogy minden áron meg kell szabadulni attól a pénztől, a melyet örökölt. Antalkának valóságos teher volt a vagyon és folytonosan nyugtalanította, oly annyira, hogy ő mind csak azon törte fejét, miként költse el pénzét, minő költekezési móddal, mintha csak azt tűzte volna ki életcélul:

— Meg fogom mutatni, miként lehet a leg-rövidebb idő alatt ettől a véletlenül nyakamba szakadt pénztehertől megszabadulni. — Célját sikerült elérnie. Még pedig alig két esztendő alatt. Húsz hónap múltával Antalkának nem maradt semmije a hamburgi örökségből. Ekkor elkezdett visszafelé élni, először elbocsátotta cselédjeit, aztán sorra eladogatta drága butorát, szőnyegeit, velencei tükreit, legvégül pedig ruháit. Mikor az értékesebb ruhák javarészen is túlادott és ismét egy kis hónapos szobában volt, akkor egyszer csak azon vette magát észre, hogy már annyi pénze sincsen, hogy ebédelni tudjon. Gondolkozva járt-kelt, föl s alá szobájában s azon tépelődött, mitevő legyen. Sok mindenféle terv fordult meg agyában, agyonlövés, Amerika; de egyik sem tetszett jónak előtte, utoljára abban állapodott meg, hogy másnap fölkeresi régi hivatalfőnökét s kikéri az ő tanácsát. Úgy is tett. A rendes hivatali időben beállított a hivatalba, min-

denki tiszteletteljesen üdvözölte, de ő ügyet sem vetve senkire, sietett főnöke szobájába. Nagyon megörült az, hogy Antalkát újra látta, már tavasz óta nem találkoztak, a főnök pár hónapig szabadságon volt és így nem láthatták egymást.

Antalka leült a főnök mellé és bizalmasan elmondta, hogy ma még nem evett, mert teljesen tönkre ment, elköltötte mindenét és most állást keres, mert különben éhen hal, mert nincs egy fillérje sem. A főnök fölállt, pár perczig gondolkozott, aztán Antalka elé lépett és így szólt: — Álljon föl Antalka, aztán ne szomorkodjék, éhen nem fog halni, azt nem engedjük, aztán most úgy is egy irtó állás van üresedésben, ha kedve van elfoglalhatja.

Antalka hálásan köszönte meg főnöke kegyét s csak azt kérte még, hogy azonnal munkába kezdessen. A főnök csöngetett és megparancsolta, hogy Antalkát vezessék vissza régi szobájába, ezzel még Antalkához szólt, szigorú főnöki hangon:

— Csak aztán pontos legyen ám nekem, ne hogy fölfelé szégyent valljak magával!

Erre Antalkát odavezették régi szobájába, egyszerű faasztalához. Leült oda, kikereste a fiókokat s az egyikben megtalálta régi pipáját, a melyből a hivatalban szokta a bagódohányt szívni.

Azóta Antalka ismét pontosan bejár hivatalába, szipákolva szívja régi pipáját, dijnoki fizetéséből él s boldogabb, mint valaha volt. Bármikor kérdik, hogy érzi magát, mindig azt feleli: «Jól, nagyon jól!» és a vállait felhúzza hozzá, mintha azt akarná mondani: «Hisz megszabadultam minden rámszakadt kellemetlen tehertől s most már élhetek nyugodtan, egyszerűen, — szokásom szerint.

A TIGRIS.

Az étteremben muzsika szólt s mikor elmentem a vendéglő előtt, oly kedvesen hangzott ki az üvegtáblák mögül a «Rózsabimbó és a méh» divatos románcza, hogy abbahagytam utczai csatangolásomat és bementem az étkezőbe. Egy kicsit bántott a lelkiismeret, mert egy szociális ülésre kellett volna mennem, hogy végighallgassam ezeknek a különös fajtájú rajongóknak beszédeit, de aztán azzal vigasztaltam magamat, ma éjjel még úgysem oldják meg azt a szociális kérdést, melynek hihetetlen horderejéről csak akkor veszünk tudomást, mikor olyan belga-strike formában csap a felszínre ez a talpunk alatt dörmögő különös hatalom.

Barátaimat ott találtam a megszokott sarokasztalnál. Nagyon jókedvűek voltak és az új keletű anekdotákat tárgyalták; aztán meg előkerült egy pár pikáns helyi hír, meg szerelmi történet, melyekben, mint az már történni szokott, mindig a férfi húzta a rövidebbet, az volt mindig a vesztes, a mi különben annyira

természetes, mert hisz egy asszony-agyvelő talán más gondolatot nem is termel, mint csak olyant, a mivel a közelében levő férfinek fájdalmat okozhat. Mikor ilyen megcsalt emberek történeteit elbeszélni hallom, mindig a török ember felfogása jut eszembe: Az asszonynak nincsen lelke!

Hirtelen csönd lett asztalunknál. Egy idegen férfi lépett a helyiségbe. Hosszú, sovány ember volt. Rövidre nyírt bajuszt és kis oldalszakált viselt. Szomszédom csodálkozva nézett rá, aztán hozzánk szólt:

— Nézzétek, a tigris, csakugyan a tigris!

Ezalatt az idegen leült a helyiség szemközti sarokasztalához és az éthordóval tanácskozni kezdett. Szomszédomat nem hagyta nyugodni a kíváncsiság.

— Átmegyek hozzá, megkérdezem, mit keres itten!

Közbeszóltam:

— De hát ki ez a tigris?

— Nem ismered, barátom, akkor sokat nem tudsz te! Én mellé ülök, hanem majd a Pajti megmagyarázza neked, ki ez a tigris!

Szomszédom átült a Tigris mellé, az én Pajtim meg egy pár szóban elmondott a «Tigris»-ről egyet-mást.

A legeszesebb, a legzseniálisabb emberek egyike ez a Bedő, a kit valaha ismertem. Soha

egy krajczár pénzt sem nem örökölt, sem nem keresett és mégis mindig úrimódon élt. Ő úgy hívja ezt az életet: «kapásból» való élés. Olyanforma ez, mint a vadászatnál a kapásból való lövés. Egy pillanat műve az egész és csaknem a szerencsétől függ, hogy a zsákmány aggatékra kerül-e. Évekig élt közöttünk így a «Tigris», kártyaművészete, billiárdtudása és a lóversenyen a szerencséje tartotta benne a lelket. Néha egy-egy váltómanőverrel hercegi pénzösszeghez is jutott, melyeket mindig tudott gyümöltöztetni hazard szerencsejátékok révén. Más ember beleőrült volna abba az agymunkába, melyet «Tigris»-nek végeznie kellett, hogy felszínen tarthassa magát, ő mindig jókedvű volt, mindig kedves és fürge, mint egy szabad madár, a ki tetszés szerint csatangolhat a világűrben és a kinek oly könnyű a lelke, mint a tollpehely, mert gondja semmi sincsen. Meg lehetett volna jósolnunk, hogy pisztolylövés lesz a multság vége és «Tigris» el fogja oltani életét.

Egészen más történt. Egyszer csak hősünk kimaradozott a kártyapartiekból, a hazardjátékoknál nem adott bankot, hanem visszavonult, mintha fáradni kezdett volna! Valószínű, hogy így volt, mert néha pár napig is elmaradt, mintha szervezete kimerült volna és már nem bírná az izgatott munkát, Egyszer csak

végleg elmaradt és már éppen kerestetni akarunk, mikor levelét vettük, melyben értesít bennünket, hogy egy szép és gazdag asszonynak örök hűséget esküdött. Mindnyájan helyeseltük «Tigris» eljárását, utoljára eleget küzdött már, hogy végre biztosítsa életét.

Sok ideig nem hallottunk felőle, egyszer egy inas keresett fel és nagy csodálkozásomra egy levelet hozott számomra «Tigris»-től, kért, hogy látogassam meg, sürgős beszéde van velem, aztán meg régen nem látott, nagyon, nagyon szeretne találkozni. Délután öt órára lesz tea, meg jó szivar, csak menjek el.

Érdekelt «Tigris» esete és aznap délután, úgy, mint levelében kérte, felkerestem. Frakkos inas fogadott a fafaragványos előszobában, lesegítette felső kabátomat, aztán névjegyemet bevitte gazdájának. Míg magamra hagyott, azon gondolkoztam, hogy minő nagy ellentét ez a dúsgazdag otthon «Tigris» legénykori lakásához képest, mely nevetségesen szegényesen volt berendezve. Egy asztal, egy ágy, piperekészlet és egy szék, úgy, hogy ha vendég jött, azt mindig a székre ültette, ő pedig török ülésben eléje kuporodott a földre. Pohár is csak egy volt, azért ő mindig magából az üvegből itta a cognacot. Legnagyobb ivóművészetét is ülve szokta elmutogatni, egy húzással kiinni egy üveg pezsgőt. Mást az ilyen produkciónál a

guta azonnal megütötte volna, «Tigris» pedig nagy vígan tette le az üres palaczkot és energikusan behajtotta a fogadás díját.

Az inas kinyitotta előttem a szárnyas ajtót és én beléptem «Tigris» pajtásom otthonába. Nagy meglepetésemre nem ugrott fel, hogy elém szaladjon, ott ült egy nagy karosszékbén, lábai plaidbe voltak göngyölve, halavány volt és megtört. Feleségének bemutatott ki, egy kissé kövér és meglehetősen unalmas asszonynak látszott. Kérdezősködni kezdtem:

— Mi baj, «Tigris»-kém?

Szomorúan felelt:

— Öregem! Pusztulok, az idő nagyon nyom!

Vigasztaltam:

— Ugyan hogy mondhatasz ilyet, hiszen olyan fiatal vagy, most kell igazán élned.

Felesége az én pártomon volt és panaszkodott, hogy férje mennyire kedvetlen és ideges. Teát szolgáltatott föl az asszony, aztán kiment a szobából. Mikor magunkra maradtunk, megkérdeztem:

— «Tigris», mondd meg, tulajdonképen mi bajod!

Lehangoltan válaszolt:

— Nem tudom, barátom, nem kell semmi, nem ízlik semmi, nem érdekel és nem izgat semmi, azt hiszem, a lelkem elvesztette a rugalmasságát és nem tudok többé fiatal lenni.

Tudod, úgy érzem magamat, — itt óvatosan körülnézett — mintha az egész lakás, ezek az összes butorok, meg maga az asszony is mind reám nehezkednék, hogy engemet leszorítsanak egy közös akarattal, hogy ne legyek olyan könnyűlelkű, mint azelőtt, hogy úgy mondjam, hogy ne tudjak röpülni. Úgy érzem magamat, mintha lebilincseltek volna ehhez a bársonyszékhez és most az a végzetem, hogy ebben a puha karosszékben, szivarfüst mellett elenyvedjek. Nincs semmi dolgom, csak az, hogy ebben a fullasztó kényelemben éljek. Nem hiszem, hogy sokáig tudjam elviselni ezt a lehetetlen petyhüdt életet, nekem levegő kell, hisz tudod, én a küzdelem embere vagyok, — élni akarok, élni a saját számize szerint, de nem úgy, ahogy azt beosztják mások az én számomra, nap-nap utáni egyformaságban!

«Tigris» itt elhallgatott és én nem tudtam, mit feleljek, még annyit mondtam:

— Ugyan, hogy tudsz ilyen német melan-kóliát színlelni, állj a talpadra és ne törődj agyrémekkel és nem létező nehézségekkel.

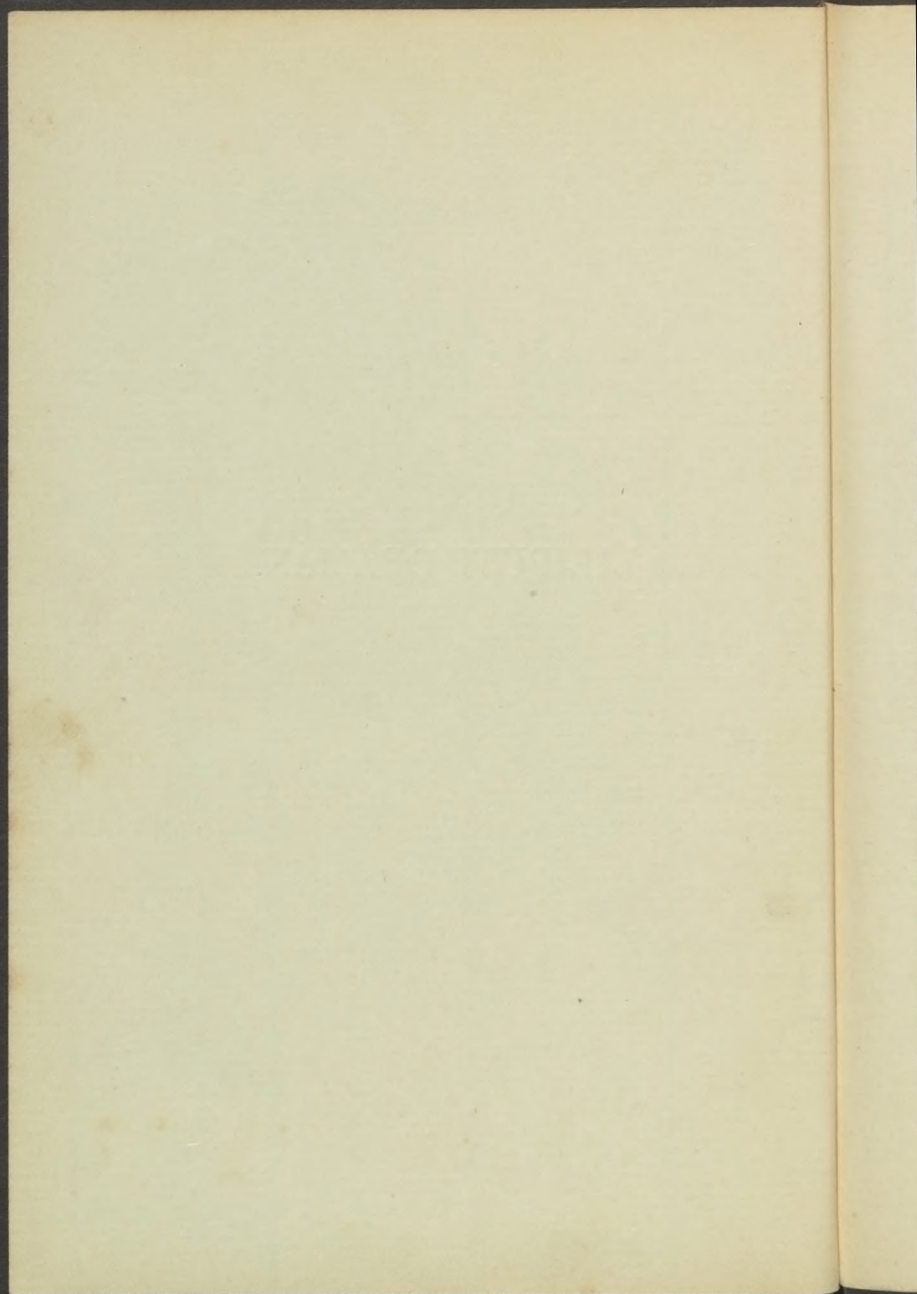
Aztán elbúcsúztam s elmentem haza — azóta nem láttam barátomat.

Mire az én Pajtásom befejezte elbeszélését, akkora a szomszédom is visszakerült a «Tigris» mellől. A mint közénk ért, azonnal elmondta:

— Képzeljétek, «Tigris» elvált a feleségétől,

otthagytá azt a gazdag asszonyt. Mondtam, hogy ostoba, de azt mondja, inkább elemész-tette volna már magát, de azt a puha kényel-met, azt a jólétben való, lassú haldoklást már tovább nem bírta kiállani. Most megint egy krajczár nélkül van, de roppant jókedvű, mint mondja, úgy érzi magát, mintha újra született volna. Azt mondja, olyan neki most minden multság, mint a kiszabadult rabnak a világ. Engem megbízott azzal, hogy felkérjelek benne-tek az ő nevében egy kis vacsorautáni kár-tyára; mert, egy új játékot tud, uhuval meg ul-timóval...

LILIPUTI DRÁMÁK.

GITA.

A temető igazgatóságától értesítést kaptam, hogy a tizennégyes sírkert-táblát fölássák s a halottakat onnét áthelyezik. A ki nem küld értesítést idejében, mi történjék ott pihenő hozzátartozójával, annak sirját fölássák és az elhagyott sirok csontjait közös kriptába teszik. Annyira megdöbbenett ez a rideg értesítés, hogy mikor elolvastam a hivatalos írást, le kellett ülnöm, mert különös, bágyadt, szinte fájdalmas fáradtság nehezült rám. Ez a hivatalos levél fölszakított bennem egy rég eltemetett, rég beforrasztott sebet. Az én szeretett kis arám, az én hű kis Gitám emlékét. Harmincz éve már, hogy szegényke oda volt temetve, én hantoltattam el abba a temetőrészbe, melyet most fölszántanak s megsemmisítenek. Asztalomra dobtam az értesítést; fájdalmas emlékeim gyötörni kezdtek. Szegény jó Gita, ott láttam magam előtt aranyszőke hajával, mosolygó arczával, szép szemeivel, melyekkel oly édesen, oly szerelmesen nézett rám. Visszaemlékeztem boldog óráinkra, újpesti sétáinkra,

mindenre, mindenre, mely vele összefüggésben volt. Szegénykének halála előtt pár héttel hoztam egy csipkekendőt, azt úgy megszerette, hogy megfogadta, hogy azt mindaddig viselni fogja, míg engem szeret. Halottas ágyán is ott volt a kezében, koporsójába is mellé tettük, hadd legyen vele — örökre; kívánsága is az volt, hogy azzal temessük el.

Hűvös tavaszi nap volt, mikor kimentem a temetőbe, hogy szegény kis Gitámat áthelyeztessem új sírjába. A temetőőrrel kimentünk nyughelyéhez; már föl volt ásva a sir s az agyagföldből elő látszott koporsója is. Egészen össze volt töredezve, középen be is horpadt már, a fej körül meg beszakadt a födele. Új koporsót hozattam, hogy a behorpadt deszka-szilánkok ne sértsék Gitát, az én szegény jó Gitámat. Áthelyeztük a holttestet új koporsó ágyába. Mikor fölnyitották, oly ostoba voltam és lenéztem a sirba. Majdnem eldőltém fájdalomban. Gita szép arcza helyett, egy rettenetes csont halálfej vigyorgott felém a mélységből, melyre mint egy nagy paróka, úgy volt rátapadva aranyszőke haja. Mélységes szép szeme helyén megdöbbentően fekete szemüregek sötétlettek s összeszorított fogsora ijesztő nevető grimaszt vágott, mintha mosolyogni akarna rám csontfejével. Istenem, mivé lett az én szép Gitám! egy riasztó csonthalmazzá, ruhája is

szertefoszlott; de csodálatosan, skelet kezében most is ott volt az ő kis selyemkendője, melyet örök zálogul levitt magával, hogy vele legyen ott lent a föld alatt is, míg én föl nem keresem majd a túlvilágon. Nem tudom, mi űzött, hogy nézzem, a míg új koporsójába átfektetik, valami megmagyarázhatatlan érzés, kíváncsiság és cinizmus keveréke volt talán, de azért tele szent félelemmel és gyötrő fájdalommal. Mikor a kis selyemkendőt megláttam a csontújjak között, leszóltam a munkásnak, adja föl azt nekem. Fölnyujtották a gödörből; még egészen ép volt. Szomorú emlékeim mind eszemben jártak, mialatt a kendőt néztem; aztán lassan összehajtottam, hogy elviszem magammal s a zsebembe tettem. Gitát ez alatt elhelyezték új koporsó-ágyába, aztán lassan átszállítottuk új sirjába. A sirt nem hantoltuk be, mert az emlékkő fölállítását csak másnap kezdhették meg és akkor a talapzatért újra föl kellett volna ásni azt. Búcsút mondtam a felügyelőnek, borralókat osztottam ki a szolgálatszemélyzet között s lassan kifelé indultam a temetőből.

Nem éreztem jól magamat; valami nyugtalanság bántott; az a kis selyem-kendő járt mindig a fejemben, a melyet Gita sirjából kivettem. Mért hozom én ezt el magammal, mit fogok vele kezdeni? Elteszem vagy másnak adom? Hideg borzongás futott végig ennél a

a gondolatnál a hátamon. Nem, nem! másnak nem adom semmi szín alatt, hanem szépen megőrzöm majd otthon a fiókomban. Igyekeztem megnyugtatni lelkemet és másra terelni a gondolataimat.

Elhagytam a temetőt, kimentem a városba. Az ember-nyüzsgés jótékonyan hatott rám, jól éreztem magamat; elég jól, csak a zsebem volt szörnyű nehéz, mintha azt a kis selyemkendőt valaki ki akarná húzni a zsebemből, belékapaszkodott s attól lett olyan nehéz az a pár grammnyi kendőcske. Egész elszomorított, ha eszembe jutott, hogy Gita kendője nálam van. Elhatároztam ezért, hogy nagy sétát fogok tenni, aztán majd talán jó lesz minden. Az egész várost bebarangoltam, pár pillanatra nyugodt is voltam. De aztán megint elkezdődött a tépelődés és folyton Gita volt előttem s mind azt hittem arra kér, hogy adjam vissza azt, a mi az övé, a mit kivettem sírjából; azt, a mit ő örök zálogba vitt oda le magával a mélybe. Nyugtalanúságom fokozódott, fáradni kezdtem, ezért elhatároztam, hogy haza megyek, ott elcsukom a fiókomba a kendőt, mert magamnál nem tarthatom. Úgy is tettem.

Felsiettem lakásomra s a csipkekendőt fiókomba zártam. Ezzel sokkal nyugodtabbnak éreztem magamat. Hisz Gita emléke nem volt többé nálam. Egy kissé pihentem és olvas-

gatni próbáltam, majd asztalomhoz ültem. De ott az asztal mellett nem jól éreztem magamat. Mind az volt az eszemben, hogy a kendő azért most is velem van. Igaz, hogy nincs a zsebemben, a fiókba van zárva, de még sincs Gitánál. Koronkint azt hittem, hogy Gita ott van az asztal fiókomban, mintha a kendővel együtt őt is odazártam volna. Lecsaptam a könyvet, mert nem tudtam követni a sorokat, minden gondolatfűzésbe beleilleszkedett Gita selyemkendője, mely ott volt a karom alatt a fiókban. Nyugtalanságom növekedni kezdett, ezért hirtelen kivettem a kendőt az asztalfiókból, szekrényemhez siettem vele és oda zártam el azt. Úgy találtam, hogy így rendben lesz minden, a szekrénynek majd hátat fordítok, azután ott lehet én miattam a kendő, meg Gita, meg minden egyéb réme a világnak.

Elzártam tehát Gita kendőjét minden emlékével a faliszekrénybe és olvasgatni kezdtem. Semmi közöm sem volt többé a szekrényhez, szabadnak éreztem magamat. De nem tartott sokáig nyugalmam; a szekrény ropogni kezdett, eleinte csak egy roppanás hallatszott, aztán kettő gyorsan egymás után, aztán mind több, mind több úgy, hogy világosan ki tudtam venni a ropogásból, hogy ez a zaj tulajdonképpen nem más, mint Gita szava, melylyel könyörög, hogy bocsássam ki szekrény-börtő-

néből; jó lesz, engedelmes lesz, szeretni fog, úgy, mint akkor, midőn ezt a kendőt vettem neki, mely most vele oda van zárva a szekrény belsejébe. Tűrhetetlen volt a helyzetem; beláttam, hogy így nem alhatok, mert Gita minden pillanatban föl fog ébresztteni, mert eljön kendőjéért mindenüvé utánam. Még egy kísérletet tettem; kivettem a kendőt a szekrényből, aztán fölsiettem vele a könyves polcz tetejére, oda tettem azt és ráraktam egy csomó könyvet, köztük a bibliát is.

Lepihentem, de nyugalmam most sem volt; azt hittem, agyonnyomnak; mintha egy csomó könyvet rakott volna valaki a mellemre, hogy behorpaszsza mellkasomat és kioltsa az életemet. A mint kinyitottam szememet, első pillantásom a könyvespolczra esett, oda, hol Gita kendője volt lepréselve s a kendővel maga Gita szelleme is. Fölugrottam és a könyves polczhoz siettem; beláttam, le kell emelni Gitáról a könyveket, mert behorpasztják szellemalakját s akkor ő is ugyanazt érzi majd, a mit én éreztem előbb félálomban. Mikor a kendő újra a kezemben volt, akkor még nagyobb félelem fogott el; úgy éreztem, mintha halottszag terjedne el a levegőben, Gita pedig ott állna mellettem és kérné, követelné tőlem szerelmi zálogát. Kezembe fogtam a kendőt és úgy sétáltam vele föl s alá szobámban; még

Így voltam legjobban megvédve Gita kínzásától. De ha letettem csak egy pillanatra is a kendőt, Gita azonnal ott termett mellettem és elől kezdte a kisértést. Utoljára beláttam, hogy a kendő egy perczig sem maradhat tovább lakásomon, mert az a különös tudat, hogy Gita utána jött és visszakéri azt tőlem, annyira idegesíteni kezdett, hogy éreztem, hogy ez képes volna megőrizni magányomban.

Hirtelen felöltöztem, hogy elmehessek hazulról, mert azzal tisztában voltam, hogy Gita emlékéért a házban nem tarthatom. De hová tegyem? Idegennek nem adhatom ezt a szerelmi zálogot, mely egy halott jogos tulajdona. Sírni szerettem volna idegességemben és kétségbeesésemben; úgy éreztem, hogy a legszerencsétlenebb, a legüldözöttebb teremtese vagyok a földnek. Úgy éreztem, hogy mindenütt Gita van köröttem, csont kezét felém nyújtja és kéri a kendőt, az ő kendőjét, melyet kezemben tartottam. Nem bírtam tovább; fejembe csaptam kalapomat és elrohantam hazulról. Teljesen tisztában voltam azzal, hogy mit kell tennem. Vissza kell juttatnom a kendőt Gita csontkezébe, ez az övé, ezt oda kell neki adnom s akkor majd ő cserébe visszaadja nekem a nyugalمامat. A nyugalمامat! Ez a tudat boldoggá tett és mint egy üldözött vad rohantam a temető felé, hogy Gitának visszaadjam kendőjét.

Jó hideg, hűvös reggel volt, már szürkülni kezdett, mikor a temető felé siettem s eléggé kivilágosult, mire elértem kapuját. A felügyelőház ott volt a bejáratnál, de az ajtók még be voltak zárva. Dörömbölni kezdtem az űr szobáján. Az fölkel és bebocsátott. Azonnal megismert; tegnapi borraivalóim eszébe juttattak. Illedelmesen kérdezte: «Parancsol valamit, uram?» «Nem, nem, csak kérek egy kis szivességet öntől. Nézze, itt van öt forint. Emlekszik arra a sirra, a melyet tegnap elhelyeztünk? A koporsó még nincs leszögezve, csak úgy hajtottuk rá a födelét és pár sróffal erősítettük össze. Nézze! ezt a kendőt vissza kell tennie a halott mellé, oda az újjai közé; ez a kendő azé a halotté! Itt van még öt forint, aztán ha visszajön, majd még kap valamit.» Nagy örömmel vállalkozott emberem a feladatra és éppen indulni akart, mikor a felügyelő, a ki ismerősöm, lejött az őrház emeletéről. Neki is megismételtem kérésemet s ő méltányolta idegességemet és hogy megnyugtasson, megígérte, hogy az őrral megy és megnézi, rendbehozza-e az a dologot úgy, a hogy én kívántam. Ezzel elmentek, hogy Gitának visszavigyék jogos tulajdonát és az a tudat, hogy a kendő nem-sokára Gita kezében lesz, teljesen megnyugtató. Mikor ők visszajöttek és elmondták, hogy mindent úgy végeztek, a mint azt én

kértem, akkorra teljesen visszanyertem régi nyugalmamat. A felügyelőnek megköszöntem a szivességét, az őrnek adtam még egy aranyat és haza mentem. Haza mentem és lefeküdtem és aludtam oly mélyen, oly nyugodtan és boldogan, mint már régen nem életemben. Gita visszaadta az én nyugalmamat.

A NÁRCZISZ.

Aranyos napfény fűrösztötte a Quarnero vizét és az egész vidék olyan tüneményyszerű üdeségben csillogott, mintha már is a május hónap élne Abbazia fölött. De ha az ember felnézett a hegygerinczekre, megláthatta a való igazat, mert az összes hegycsúcsok hófehér egyenruhában álltak ott, mintha valami hatalmas hegy-cár fehér testőrei lennének ők. A fürdőhelyen minden növény szép zöld volt, fehérek az egész környezetben talán csak a kis sirályok voltak, melyek mintha a telet akarták volna jelképezni, kis fehér hópelyhekként szálingóztak a levegőben. A látóhatár távlata szép képet nyújtott, olyan volt igazán, mintha a Nápoly-öböl egy kis fiókkiadása lenne csak, a melyből azonban a Vezuvhegyet kikaparták, hogy ne rontsa az összhang szelidségét.

Nagy tömegben gyűlt össze a fürdőközönség, ide a tenger mellé, hogy kijátsza a telet és a part mellett járkálva, hónapokon át örüljön a kora tavasznak. Mint a vándor fecskék a zord tél elől ahogy elmenekülnek, úgy húzódtak le ide az üdülők is ebbe az öbölfészekbe.

Minden nap a zene előtt elhullámzott az egész tömeg, mintha az lenne a társadalmi élet törvénye itten, hogy minden újonnan érkezett vendégnek ismeretlen arcát meg kell mutatni a zene előtti téren a nagy felvonulásnak.

Annyi szalmaözvegy asszony volt a sétányokon, hogyha egy kalandvágó ember odavetődött volna, könnyen átélhette volna Byron «Don Juan»-ját s aztán a Tannhäuser utolsó részével fejezhette volna be pihenőjét. Különös félelem fogott el ennyi asszony között. Azt hittem, hogy valamennyi ellenségem, hogy mindegyik akar tőlem valamit. Valamit, amit én annyira gyűlölök, az udvarlást s aztán az érzeki szerelmet. Kiszakitottam magamat a sétálók tömegéből s leültem a tengerpart kőkorlátja mellé. Egy-két delfin játszott a nyílt tengeren s azok úgy buktak alá a tengervízbe, olyan kanyarmozdulattal, mintha fekete malomkövek lettek volna csak, melyeket valaki alulról forgat s aztán mikor lebillen róluk a tengervíztakaró, akkor felszínre tűnnek.

Renan könyvét olvastam s aztán a tenger mély vizét nézve, a nagy szellem hatása alatt sok érzés feltámadt bensőmben. Úgy éreztem magamat, mintha lelkem kihámlott volna köznap burkából és most fogékonyságá vált új hatások befogadására.

Egy nő ült közelemben, egy 40 évesnek látszó

asszony, gondolatokba merülve nézte a tengert, de úgy vettem észre, hogy koronkint rám figyelt és aztán mikor letettem a könyvet s újra a tengert néztem, megszólított: «Úgy-e, nem először van itt a tenger mellett?»

«Nem, asszonyom, számtalanszor jártam erre!»

«Azért képes olvasni a tengerpart mellett. Lássa, én első ízben jöttem ide a Quarnerora, de nem is tudnám levenni a szememet az öbölről.»

Én közbeszóltam. «Az fáj itt, hogy nyílt tengert nem látni a szigetek miatt.»

Az idegen nő azonban ezt jobbnak találta így és nyíltan meg is mondta: «Sokkal jobb ez így, legalább rám nézve jobb. Mert az a messze a végtelenbe nyúló tengeri kép csak fokozza mélabúmat. Abba úgy elmerül az ember, hogy aztán alig képes a mélabúból kibontakozni és gondolataival visszatérni a való életbe.»

Gondolkodóba ejtett, amit ez az asszony mondott. Nem tagadhattam, igazság volt beszédében. És ez igen jól esett nekem, hogy valami ilyen tiszta igazságot hallhatok.

Beszélgetni kezdtem az ismeretlennel. Hamar megbarátkoztunk s nemsokára úgy csevegtünk, mintha régi, nagyon régi ismerősök lettünk volna. Sőt egész bizalmas barátokká váltunk, úgy annyira, hogy ő elmondta egész életét,

szomorúságát és azt a kérlelhetetlen sorscsapást, hogy mikép halt el egyetlen kis fia.

Tényleg megható volt annak a szegény hat éves gyermeknek tragédiája, kit a torokgyík kegyetlenül megfojtott és aztán haldokolva azt mondta anyjának: «Szeretném megmondani, mennyire szeretlek, anyuskám, de valaki nem engedi!»

Majd magához intette anyját és a fülébe súgta: «Csúf a világ!» Többet aztán nem szólt, megfulladt! Szegény kis gyermek, hat éves korban örök igazságot mondani, s épen akkor, mikor a halál learatja alig fakadó kis életét.

Tudtam, hogy társnőm most van először a tenger mellett s ezért megkérdeztem, hogy szereti-e ezt a nyugtalan vízóriást.

Őszintén válaszolt: «Nem szeretem. Engem idegessé tesz, még így is, ebben a Quarnero-kiadásban, még így is lehangol. Én hegyvidékről származom, a kis völgyek az ő parányi lát-határokkal, összeszoruló környezetükkel, ezek az én otthonaim.

Sem a rónát, sem ezt a vízsivatagot én nem szeretem, túl nagy ez nekem és hozzá túl hideg!»

«Miért jött akkor mégis ide?»

«Tudja csak úgy eljöttem, hisz az ember egyszer mindent megpróbál, én is megpróbáltam, milyen barátom nekem a tenger!»

Megjegyeztem: «Talán jobb lett volna észak tengerét felkeresni, talán az az ő homokpartjaival jobban tetszett volna!»

«Oh! hová gondol? Különben sem mentem volna én sehová, de egyszer Abbáziát látni akartam, úgy vágytam erre felé.

Felálltunk és sétálni kezdtünk a Strandon Lovrana felé. Már közel jártunk Ikához, mikor társam egy kéréssel fordult hozzám.

«Mondja őszintén, szabad magától valamit kérni?»

«Parancsoljon velem!»

«Ne ijedjen meg, csak egy kis szívességet kérek öntől, mert úgy vettem ki szavaiból, hogy sokszor járt erre és ismeri a fürdőhelyet!»

«Minden villáját, asszonyom, jóformán minden fáját, tudja, úgy vagyok ezekkel a házakkal itt, mint a fiatal nemzedékkel. Elöttem jöttek a világra, mellettem nőttek fel s most mind barátjaim.

«Helyes! Azért tehát most kérem önt, vezessen el engem a Nárcisz-villába!»

Erre visszafordultunk sétánkából és én útközben társnőmnek a Nárcisz-villáról beszéltem: «Tudja, hogy az egy igen kedves villa. Közel van a «Qui-si-saná»-hoz. Ez is egy ép olyan kedves parkban van, mint az a nagy Pensió. Jól el lehet abban is tölteni az időt, csak olyan szobát kell választani, melynek

ablakai a tengerre néznek, hogy az ember mindég láthassa az öblöt!» Társnőm figyelmesen hallgatta magyarázatomat és egészen elmerült abban a pár szóban, melyet a Nárciszvilláról mondtam neki. Utolsó szavaimra helyeslőleg intett: «Igen, tudom, a tengerre néző szoba a legjobb a második emeleten . . .»

E közben elértünk a Qui-si-saná-hoz, megkerültük a hatalmas épületet s elkanyarodtunk a hegyoldal felé. Pár percz múlva megálltam egy kerítés mellett, kinyitottam a kis kerti ajtót és társnőmet bevezettem a parkba.

«Itt vagyunk, asszonyom, ez a Villa Nárcisz!» Az én asszonyom hosszasan elnézte az épületet, fürkészve vizsgálta a második emelet ablakait, aztán egyszerre felsóhajtott és keservesen sirni kezdett; ijedten siettem mellé. «Valami baja van, asszonyom?» «Nem, nem, hűjj, semmi sem!» Aztán lehajolt a virágágyak fölé, letépett egy nárcisz-virágot, a keblébe rejtette azt és lassan kifelé indult. De a kertajtónál elhagyta ereje, rádőlt a kapúfélfára és úgy zokogott keservesen. Vigasztalni próbáltam: «De asszonyom, hisz ez a szegény Nárciszvilla még elképzelni sem tudja, hogy miért sír Ön!»

«Óh! hagyjon, hagyjon csak!»

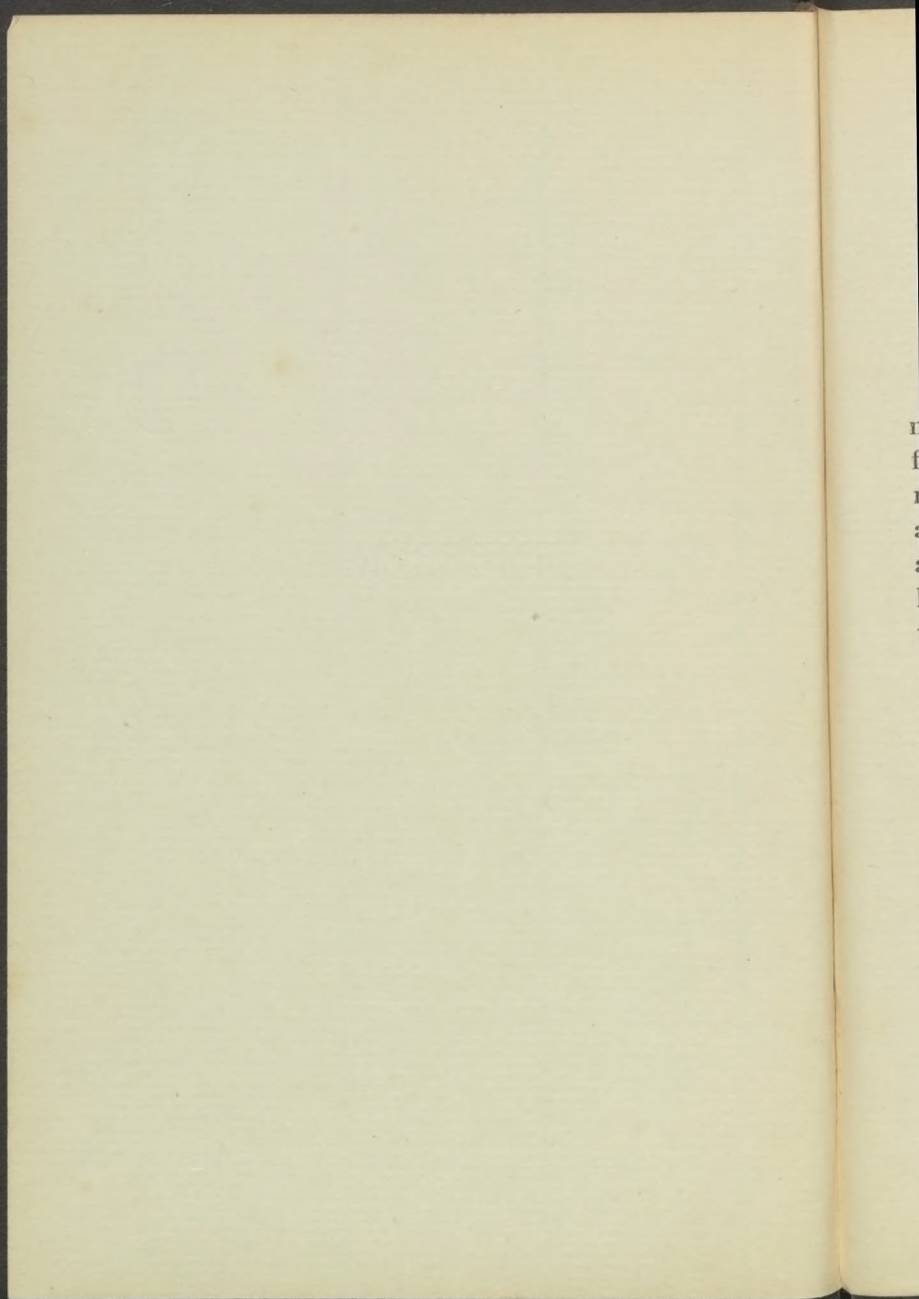
Erre lassan lefelé mentünk az úton, de bensőm annyira nyugtalan volt, mintha egy rejt-

vényt kellett volna megoldanom, amelynek titkát míg nem bírom, addig nem bocsáthatom el magamtól ezt az asszonyt. A Nárcisz-villa ez alatt jó messze elmaradt mögöttünk s társnőm is lecsillapodott s én megkérdeztem: «Ugyebár, most volt először e helyen?» Fejével igenlőleg intett. «De hát akkor miért . . .?»

«Ne törődjék vele!»

Ezalatt a Strandra értünk újra és az én barátnőm elbúcsúzott tőlem. Kezet fogott s rám nézett. De mikor szemünk összetalálkozott, megértette benső nyugtalanságomat és kérdő nézésemet, mert mégis ennyit mondott: «Feledje el a történeteket, semmi az egész, de lássa, egykor nagyon-nagyon sok levelet küldtem oda . . .!»

EMBEREK.

TAKÁCS JÓZSEF.

A rendőrség razziát tartott a város körül. Jó messze a kültelkek mögött kezdtek el a gyűrűt felállítani, aztán a rendőrcsapat lassan nyomult a város felé, mindég szűkebbre szorítva a kört. Egy-két fütty-szó hallatszott, a mi a megbeszélt jeladáshoz szükséges volt, különben a körvadászat csöndben történt. Egy csomó útszéli csavargó hamar aggatékra került, a mint egy-egy bokor mögül kiugratták őket, de érdekesebb fogás nem igen mutatkozott. Két-három csirkefogó, részeg munkások, bevert fejű legények, a razziák ismert apró vadjai. A gyűrű belsejébe esett a hegyoldal sziklás partja is barlangüregeivel. A vezénylő tiszt két fáklyát gyújtatott és kutatni kezdte az üregek belsejét. A legtöbben egy csomó szemét volt, meg kutya-hulla, melyről a szorgalmas patkányok letisztították a húsrészeket. A főbarlangban egy emberpárra akadtak, egy férfira és egy nőre, meztelenek voltak mind a ketten, mikor a fáklyafény rájuk világított és a betódult friss levegő rájuk csapott, egyik sem ébredt föl, hanem

mindenik eltakarta a másikat és tovább aludtak boldogan, mozdulatlanul. Fölrázták őket, ijedtükben sírni kezdtek és térden állva mondták el, hogy ők egymáséi lettek. Ma az esküvőjük volt, de a papi czeremónia és minden formalitás elmaradt, összeálltak, most alusznak először együtt. A rendőrtiszt ponyvát dobatott rájuk, hogy eltakarja mezítelen testüket és elvitette őket. O maga kíséretével tovább kutatta a barlangüregeket. A szélső barlangban ismét egy alakra bukkant. Ezen sem volt ruha. Feje alatt egy kő volt, azon pihent. Sovány, szőrös lábán egy hatalmas patkány ült és testét kapargálta s aztán az első megdöbbenés után, riadva menekült el a barlang belsejébe és eltűnt egy sziklahasadékban. A rendőrtiszt haragosan keltegetni kezdte az alvó embert. Egy pár csizmarúgásra felébredt. Szőrös képű ember volt, úgy negyven éves lehetett. Sötét szemei voltak s teljesen elzüllöttnek nézett ki. Valami jó kedve nem volt, mikor felébredt, mert erősen káromkodni kezdett és a Krisztust és a Szűz Máriát gyakran emlegette. De a rendőrtiszt rárivallt: «Álljon föl! maga velünk jön, hogy mer ide bújni, majd kihallgatjuk. Van ruhája?» Az ember fölállt s káromkodva a kő alól egy öltönydarabot vett elő, magára húzta, mialatt folyton morgott: «Már aludni sem lehet.» Egy rendőr rákiáltott: «Elhallgass kutya, majd alszol

ott nálunk, ott hűvösebb van, mint itt!» Ezzel tovább mentek és emberüket magukkal czipelték.

A razziát befejezték és a zsákmányt beszállították a kapitányságra, aztán sorra kihallgatták őket. Utoljára a barlanglakó vademberre került a sor, ezt tartotta a tiszt a legérdekesebb fogásnak. Elővezették és faggatni kezdték. Nem káromkodott már, bután, tehetetlenül nézett maga elé. A vizsgáló tiszt gyorsan adta a kérdéseket: «Hogy hívják?» — «Takács!» A másik neve? — József. — Hány éves? Negyven! Vagyoni állása? — Takács maga elé nézett, a rendőr pedig nézte azt az egy piszkos inget, a mi Takácson volt, aztán folytatta a kérdéseket: «Nős?» — Igen! — Hát akkor hol a családja, mért nem lakik a családjával? Takács türelmetlen kezdett lenni: «Már hát kivel?» «Kivel, hát az asszonynyal? Takács felkiáltott: «Azzal a kutyával, azzal az útszéli döggel!» A rendőr nyugodtan felelt: «Én nem tudom milyen, azt sem tudom, merre van, azt magának kell tudni!»

Takács nyelve felszabadult, mintha valaki ingerelné: «Tudom is, nagyon jól ismerem én azt a rongyot, azért kerülöm épen, legfőljebb azért mennék még egyszer hozzá, hogy agyonszurjam!

— Hát hol lakik?

— Ott fõnn a vízson, hogy pusztuljon el.

Ott lakik a töltés körül, a munkástelepen. Én is ott laktam, vele laktam. A szélső fabódé volt a mienk. Én minden éjjel haza mentem. Aztán egyszer korábban mentem haza, aztán rányitottam. A kőművessel volt, nem volt maga, mert ő fél egymaga, az a czafat fél egymaga... Igaz, hogy pálinkás voltam, az igaz, de kés nem volt nálam, aztán azok ketten kihajítottak, kidobtak a töltésre, ott lezuhantam a víz mellé... az jó hideg volt... Még az éjjel lementem az alsó városba a zsákhordókhoz...

A rendőr közbeszólt: Hát mi most a foglalkozása? Takács fölrvallt: Hisz mondom, hogy zsákhordó vagyok.

— Hát ha zsákhordó, mért nem lakik a zsákhordókkal a gabnás hajón. Ott is lehet tanulmányozni, az nem barlangodú, az nem patkányfészek, az nem buvóhely, ott nem csípi el...

Takács durván és vadúl nézett maga elé: Hogy mért nem lakom a zsákhordókkal. Hát azt is megmondom, mert azok kutyák, mert azok tolvajok, gazemberek. Velük aludtam egy darabig, tizen voltunk a hajón minden éjjel. Ponyvát huztunk a búzára, azon aludtunk. A hajó teteje a félrészen nyitva volt, hogy meg ne fulladjunk. Mindenikünk csinált egy-egy vaczkot minden éjjel magának a búza tetején, aztán úgy aludtunk, egész nyáron úgy aludtunk. Már pénzem is volt, kést akartam rajta

venni magamnak, jó éles kést. Keszkenőbe kötöttem a pénzemet, aztán a szijjam mellé tűztem a keszkenőt és úgy aludtam. Aztán egyik este, mikor befejeztük a zsákhordást, pálinkát hozattunk, mindenikünk adott hozzá, én is adtam három hatost... aztán megittuk a pálinkát... Akkor a Szurtos, a ki mellettem ült, azt mondta, hozassunk újra! Mi újra hozattunk, aztán a másik hozatott, aztán végül sorra hozattunk. Én is hozattam, kinyitottam a keszkenőt, abból vettem ki egy ezüst forintot, ők mind látták, hogy van pénzem, aztán abból hozattam a pálinkát. Elálmosodtam, eldültem. Reggelre aztán, mire felébredtem, nem volt keszkenőm, nem volt pénzem, elvitték tőlem az övem mellől. Megmondtam nekik, hogy tolvajok, gazemberek, gyilkosok. Azok meg azt mondták, hogy én részeg dög vagyok. A Szurtos azt is mondta, hogy pálinka-disznó a nevem. Erre én fölkaptam a lapátot, hozzája vágtam. Neki mentem mind a kilencznek egymagam, azok kivertek a hajóból, estére magukra zárták a hajót, hogy inkább megfulladnak, de engem be nem eresztenek... Hát csak hadd fulladjanak meg a kutyák, ott hagytam őket, nem mentem többé a hajóra, azóta lakom ott fönt a hegy odalában, a szélső barlangban.

— Mióta van ott már?

— Pár hónap óta, eleinte bántottak a patká-

nyok, de aztán megszoktuk egymást. Csak közel nem kell dobálódzni a barlang belsejében, akkor nyugodtan megmaradhat az ember, egy párszor végig futnak az emberen minden éjjel, de az az ő rendes útjuk, aztán minden jól van. Takács elhallgatott és vaktatóit figyelte, azok szótlanul néztek emberükre, nem tudták, mit tegyenek. Bizalmatlanságot Takács vallomása nem keltett bennük; nem a tolvaj, vagy gyilkos beszéde volt az, a mit hallottak, hanem egy egyszerű tényállás előadása csupán. A rendőrtiszt feltalálta magát, félretette a jegyzőkönyvet s csak annyit mondott Takácsnak: «Huszon-négy óráig itt marad, aztán elmehet, de többet a barlang felé ne merjen menni, a törvény tiltja az ott tartózkodást!»

Takács kifakadt: «Hiszen nem bántok én senkit!» Rákiabáltak: Nem azt kérdeztük, nem arról van itt szó, hanem arról, hogy az orvosi vélemény az egészségtelen helynek találta, olyan annyira annak, hogy ott ember nem élhet meg, ezért az ott lakás törvényellenes. Megértette? — Takács nem szólt semmit, arcát elhuzta egy kicsit és olyan bambának látszott, mintha nem értene egy szót sem a rendőrtiszt szavából, vagy nem törődne semmivel, a mi körötte történik. Elvezették s a tizenötös czellába elszállásolták. Egy kis szalma pricscs volt ott, azon pihent meg Takács. De álma nem volt, nem tudta

megtalálni fek-kuczkóját, minden olyan szokatlan volt előtte. Másnap aztán szabadon bocsátották s Takács ismét neki vágott a városnak s lehuzódott az alsó város felé, munkát keresett s elvegyült a munkás sereg között.

Egy hónap mulva ismét razzia volt. A rendőrséget nem elégítette ki a multkori zsákmány, újra kivetette hálóját erre a városnegyedre. Ők nagyobb szabású gyilkosokat kerestek, olyan alakokat, a kik a gazemberek arisztokráciájához tartoznak, nem pedig olyan Takács-féle semmikeit. Azok csak megzavarják a razziát, de eredményt nem adnak. Újra végig barangolta a rendőrcsapat a jól ismert külterket. Mikor a barlangokhoz értek, a rendőrtiszt meggyújtatta a fáklyákat és kikutatta az üregeket. Patkánynál egyebet nem talált. A szélső barlangnál eszébe jutott a tisztnek Takács s kíváncsiságból újra bement ebbe az üregbe. A fáklyafény megvilágította a barlang belsejét s a patkánytanyában ott feküdt egy alak a földön, a kőre hajtott fejjel és javában horkolt. Fölrázták. Takács volt. A rendőrtiszt szitkozódni kezdett: «Már megint itt van, hiszen megmondtam, ide ne merjen többé jönni, itt felfalják a patkányok. Takács közbeszólt:»

— A patkányok nem bántanak engemet, egy se harapott meg, mióta nem kergetem őket...

— De ez nem embernek való hely, itt nem lakhatik ember!

Takács lefeküdt a földre s csak ennyit mondott: «Jó nekem itt is!»

A rendőrtiszt ki akarta hurczoltatni a barlangból az ellenszegülőt, de aztán mást gondolt. Egyet káromkodott s aztán azt mondta rendőreinek: «Vigye el az ördög a szamarát, nem bánom, ha a patkányok fölfalják is. Vessződjék vele az ördög!» Azzal ott hagyta Takácsot s társaival elhagyta a barlangot. Takács pedig nyugodtan és nagy boldogan újra szundikálni kezdett barlang birodalmában s az ő hű patkánytársai pedig vígan játszadoztak körölte a sötét, nyirkos sziklaüregben.

A KANÁRI MADARAK.

Hivatalos aktaköteg hevert' előttem a miniszteriumban és a zavaros ügy egy csomó elő- és utóaktával volt még érthetetlenebbé átvarázsolva. Igazán, azok az előadmányhoz csatolt, három kilót nyomó mellékakták csak arra való, hogy a legegyszerűbb ügyet is a leglehetetlenebb labirintussá alakítsák át. Nem csoda ez, hisz az államgépezet olyan furcsa szerkezettel dolgozik, hogy a mit az egyik kerék megindít, a másik azt visszaköti. És míg az egész masina összes kerekeivel működik, csupán zajt csap, de előre nem megy egy hajszálnyit sem. Többször átolvastam a kérdéses aktát s csak azt tudtam belőle kivenni, hogy az előterjesztett ügy helyett a sok huza-vona és ellenőri jelentés után egy egész más dolog bontakozott ki az aktacsomóból, mint a mit tulajdonképpen kerestek, s a mely aztán elintézészt nyert oly módon, hogy az agyonnyomorgatott embernek az állam száz forint jutalmat adott, a melyből azonban kilenczvennyolcz forintot adó, illeték, nyugdíjalap és az Isten a meg-

mondhatója — s csak az állam által megengedett refinéria által — aztán visszavett a megjutalmazott embertől az államkincstár javára. Keserűen elmosolyodtam ezen a proceszszuson és éreztem, hogy ez a rendszer is oka annak, hogy ferde irányba fejlődnek ki embereink, mert a sok paragrafus és törvény között elmenni éppen nem lehet és ezért kényszerítve vannak az emberek arra, hogy egyenesen soha ne mondják meg azt, a mit tulajdonképpen akarnak, hanem lehetőleg épp olyan kaeskarings útton, a milyennel az állam tárgyalja sok fokozatú hivatali apparátussal az ő ügyeiket. Vagyis a szerencsétlen szerkezetű állam-masina elnyomorítja áldozatait még gondolkozásukban is. Nagyon keserű volt a lelkem és kedvetlenül tettem le az iratokat, hogy elhagyjam a hivatalt, mikor szolgám megzavart. Bocsánatot kért, hogy bejött, de Nyirka őrnök kérte, hogy jelentse be. Nyirkát derék, szorgalmas embernek ismertem, szegénynek beteg felesége volt, bizony sokat nyomorgott e miatt.

Behívtam : — No, mi baja van, Nyirka ? — Oh, baj azt most éppen nincs, hanem egy igen fontos dologban szeretnék beszélni a nagyságos úrral. — Elém lépett és mélyen meghajolt. Nem tudtam kitalálni, hogy mit akar, de ő azonnal megmagyarázta : Nem rám fontos ez, ne gondolja nagyságos uram, hanem az államra !

— Az államra?

— Arra uram! Egy nagy dologról van itt szó, egy korszakalkotó dologról, a mi az egész államot kiránthatja a deficitzből és talán még az államadósságokat is mind ki lehet majd fizetni a haszonból.

Érdekelni kezdett: — Csak beszéljen Nyirka, egészen őszintén, meghallgatom. . . . Hálásan nézett rám és kis sárga ruhájában olyan volt, mint egy kanári madár, sovány testű, ránczos bőrrű. Éppen azon gondolkoztam, hogy abból a sovány, vértelen, madárnyi koponyából minő gondolat fog kijönni, mikor ő nagyboldogan föltárta eszméjét:

— Uram, hosszas számítás és tapasztalás után rájöttem arra, hogy miként lehet egy egyszerű adóreformmal, illetőleg egy új adóval az államnak olyan keresetforrást nyitni, hogy az annyi pénzhez jusson, hogy az államtisztviselők fizetését rendezni képes legyen és akkor, uram, fölemelik az én fizetésemet is . . . Hallgasson csak ide! Ugy-e az állam megadóztatja a czukrot, a szeszt, a cigarettát, mindent, mindent, de kihagyott valamit s itt van az én nagy reformom, kihagyta a kanári madarak progresszív megadóztatását . . .

— A kanári madarakat?

— Igen, uram, azokat! Ha a szivarfüstből haszna van az államnak, mért maradna akkor

adó nélkül a kanári-fütyt . . . És, uram, én ezért nem kérek semmi mást, csak a befolyó adópénznek öt százalékát.

Csodálkozva néztem rá: — De hát hogy jutott eszébe magának a kanárik megadóztatása? — Azt is megmondom, uram! A feleségem beteg, egy kis szobánk van és ha nagyon szenved, olyankor, mert a szívem fáj hallgatni kínlódását, kiültem a folyosóra, az ajtónk elé. De, uram, ott olvasgatni nem lehetett, mert megszámláltam, összesen tizennyolcz kanári volt a házban és ez mind fütyölt. Ekkor jutott eszembe, hogy segítek az államon; mert nekem nem kell pénz külön, csak öt perczent, mert akkor a feleségemet gyógyíttatni tudom, hanem fő az állam, az milliókat fog szerezni ebből az új adóból és akkor többé soha sem lesz deficit, még akkor sem, uram, ha az irnokokat a rendszeresített államhivatalnokok közé fölveszik; még akkor sem, uram . . .

Itt elhallgatott és én sokáig nem tudtam, mit szóljak, egy csomó írást tett asztalomra, a mely tele volt mindenféle számítással, kimutatási táblázatokkal, s mindenféle olyan mellék-csatolmányokkal, a melyek nélkül az állami adminisztráció nem képes elintézni egy ötkrajczáros ügyet sem. A számadás végén föl volt tüntetve a Nyirkát megillető öt perczent, a mely az államot érhető milliós jövedelemből, Nyirka

számítása szerint, havonta hatvanöt forintra kell, hogy progresszív fölemelkedjék . . . Ez a számadat tisztázta előttem a zavaros ügyet, azért csak ezt mondtam emberemnek :

— Nézze, Nyirka! — ehhez a dologhoz én nem értek ; hanem tudok a maga számára valami mást, a mivel játszva megkeresheti az itt kimutatott öt százaléknak megfelelő összeget. Magának szép írása van, nekem sok leíratni való dolgom van ; én minden napra adok magának munkát, aztán otthon megcsinálja, kap érte két forintot, aztán így, nézze, kijön az a hatvan forint! — Végtelen megörült ajánlatomnak és hálálkodni kezdett: Oh, uram, ön olyan jó, hogy igazán nem is tudom, miként köszönjem meg a jóságát. Bizony arra a pénzre nekem nagy szükségem van ; azért készítettem ezt az adótervet. De ha másképpen is megkapom a pénzemet, akkor . . . akkor inkább elengedem a kanári madarak adóját. Az állam ugyan el-esik egy nagy keresetforrástól, de azok a szegény kanári madarak kimenekednek az adó alól, hadd füttyüljenek csak tovább, ha én megkapom a pénzemet, akkor én is könnyen füttyülök az egész világra, mert sohasem vágytam pénzre, de most, most, még a kanári madarakat is el tudtam volna adni, hogy pénzhez jussak. Közbeszóltam : — De mi történt, Nyirka ?

— Uram, a feleségem összeszidott, hogy nem

vagyok férfi, hogy nem tudok pénzt keríteni, ezért elhatároztam, mindenáron teremtek pénzt. Elismerem, a feleségemnek van igaza, nagyságos uram, nem fog haragudni és be fogja látni, hogy szükségem van a pénzre, ha másképpen nem, a kanári madarak útján. En egész nap dolgozom, aztán a miért nem tudok orvosságra pénzt keríteni, a feleségem a szemembe mondta, hogy nem vagyok férfi. Bocsásson meg, uram, hogy zavartam, — most már minden jól van. Ma hazaviszem az orvosságot, aztán akkor beszéljen az asszony.

Meghajolt és elment.

Mikor hazamentem, a lépcsőn megláttam Nyirkát, a mint ugrálva futott le a lépcsőn, hogy a gyógytárba menjen és hazavigye a beteg asszonynak az orvosságot . . . És az jutott eszembe akkor, mennyit szenvedhetett ez a szegény Nyirka, míg vértelen agyvelejében megszületett az elhatározás, hogy pénzt teremtsen beteg felesége részére, pénzt minden áron, ha másképpen nem, a kanári madarak révén . . .

A REPÜLŐGÉP.

Egy vidéki városba kellett utaznom, hivatalos tárgyalásom volt egy közúti híd ügyében. Szép kis tárgyalás volt, három érdekelt találkozott a kérdéses ügyben, az állam, a megye és az illető város. Mindenik elküldte a saját emberét az ülésre és azt hiszem, mindenik egy és ugyanazon utasítást adta megbízottjának: «Igyekeztek a másik két fél nyakába sózni minden költséget.» Gyönyörű multság egy ilyen tárgyalás, mikor ezeknek a hibás gépezetű különböző közigazgatásoknak együtt kell tárgyalni — egymás megrontásáza és becsapására. Három órai harcz után mindenik fél lehető legpontosabban kimutatta, hogy a másik kettő az érdekelt és ő a harmadik pedig nem fizet. Erre az ülést befejeztük, minthogy eredményel úgy sem végződhetett, a mire aztán az összes jelenlevők neki álltak, hogy útszámlájukat megszerkeszszék, hogy ha már a közönségnek nem lesz semmi haszna ebből a tárgyalásból, egy pár forintot legalább ők szerezzenek maguknak ebből a furcsa birkózásból, melyben

győzni senkinek sem szabad. Itt fő a negatív eredmény, a semmire sem menés, a nép, az istenadta nép pedig gázoljon tovább a vizen, úgy mint ezelőtt, pusztuljon is úgy, a hogy csak pusztulhat, hisz minden jól van, ha meg van védve az állam, a város és a megye érdeke. A képzelt, a fiktív élőlények mindig nagyobb védelmet igényelnek, mint az élő, előttünk hús- és véralakban mozgó — egyének. Hisz ez természetes, mert ha ezeknek jobban menne a sorsuk, föl tudnák nevelni jobb képzettségben, jobb erőben gyermekeiket és ezt a szegény fajt előre tudnák vinni. És abból — ki tudja — minő rejtélyes bajok származhatnának? Talán a földgömb is megmozdulna és más irányba kezdene forogni . . . Eh! nem érdemes kétségbeejtő dolgokon törni az embernek a fejét. Legjobb «hagygyán» módra átmenni az életen, nem törődve más ember örömével és a világ minden kincseért meg nem hallani más ember jajszavát.

Kibli volt az én irnokom, a kit az állam a tárgyalásra mellém rendelt. Mikor összeszedte paksamétáját és száraz torkába öntögette a rossz kútvizet, megsajnáltam; megsajnáltam, olyan sovány volt ennek az embernek a nyaka, hogy minden csepp vizet szinte láttam nyeldeklőjén aláfutni. Rászóltam: «Hagyja ezt a rossz vizet, Kibli, jöjjön el velem, egypár pohár bor nem

fog megártani magának, eleget vesződött a mai tárgyaláson!» Alázatosan meghajolt, majdnem kezét csókolt, mintha valami Isten-forma állna előtte, a ki a magasból, az ígélet földjéről — a központból szállt le most hozzá, hogy meg-simogassa. Alázatosan ballagott mellettem a vendéglő felé: megkérdeztem, családos ember-e? Elmondta, felesége van és három gyermeke. Az egyik már hétesztendős leány, gyönyörű leány. Nagyon dicsérte úgy látszik, ez volt a kedveltje, valami olyanformát is mondott, hogy abból még egy gróf felesége is lehet, ha minden jól megy . . .

Elértük a vendéglőt és egypár üveg somlai borral akartuk fölfrissíteni magunkat. Jó bor volt, könnyen sikerült az és egyszerre más kedvünk volt, mintha agyvelőnkről azt a sok rossz gondolatot, a melyet a tárgyalás fölidézett, nedves szivacs-csal letörölték volna. Az a szegény Kibli úgy átalakult, mintha nem is egy csenevész aktamoly lenne, hanem valami élet-erős egyén, a ki nagy küzdelmeket vív az egész világgal és mint a mesékben írják, leküzd minden nehézséget és végre győzedelmeskedik. A bor eloszlatta félelmét és roppant bizalmas lett hozzám. Eleinte csak félénken kezdett beszélni, de a végén úgy belehevült, hogy még az a két, koponyájába ékelt, parányi borz-szeme is csillogni kezdett.

— Bizony, uram, szomorú itt az élet, hanem majd, majd, uram, egyszer minden jó lesz! Ha minden sikerül, akkor én is fogaton fogok járni és csak husz krajczáros szivart fogok szívni. Husz krajczáros szivart, uram. Egyszer kaptam egyet a Tahy gróftól, olyan nagy volt, mint egy lúdtoll, aztán szép vékony sodrású, azt hiszem Hollandiából kapta a gróf. Ő maga mondta, husz krajczár darabja, husz krajczár, uram, ma egy napi élelmem sem kerülhet annyiba, pedig akkor mind ilyen szivarokat fogok szívni . . .

Érdekelni kezdett, hogy mihez fűzi reményeit:

— Talán valami kinevezést vár, Kibli, mondja csak, vagy örökség előtt áll?

Mosolyogni kezdett:

— Az mind semmi ehhez, azok parányok a nagy aranybányához képest, itt milliókról van szó, uram, milliókról . . .

— De hát mi az, Kibli, vagy talán nagy titok?

— Titoknak titok, de önnek megmondom. — Ezzel közelebb hajolt hozzám és a fülembe súgta: — Uram, én kitaláltam a repülőgépet.

Azt hittem, megütöttek, úgy megijedtem erre, azt hittem, egy örülttel van dolgom, de azért nyugodtan kérdeztem meg tőle:

— De hát hogyan jött erre a gondolatra?

Kibli így válaszolt:

— Uram, oly lassú az előmenetel ebben a nyomorult államszolgálatba, hogy abból megélni, a mit az ember ott keres, lehetetlenség, muszáj az embernek valahogy gondoskodni magáról, meg a családjáról. Mert az előléptetést kívárni — az lehetetlenség.

Mikor elhallgatott Kibli, akkor jobban szerettem volna, ha egy örülttel lett volna inkább dolgom, mint egy ilyen szerencsétlenné tett individuummal, a ki, szegény, kínjában egy rögeszmébe kapaszkodott és csak annak él. De nem sokáig gondolkozhattam, mert Kibli, mint egy mozgásba hozott gépezet, folytatta elbeszélését:

— Uram, három gyermekem van, meg feleségem. Mikor elhatároztam, hogy a repülőgépet kitalálom, elmondtam a tervemet a gyermekeknek is meg a feleségemnek is. És ők mind belátták, hogy akkor, ha ez sikerül, millióink lesznek, palotában fogunk lakni, mindennap húst fogunk enni. A leányomat grófhhoz adjuk, én husz krajczáros hollandiai szivart fogok szívni és czilinderkalapot veszek magamnak... Uram, a feleségemnek volt kétezer forintja, a mit az apjától örökölt. Ő azt mind ideadta nekem, a gyerekek meg nem kapnak már két év óta vacsorát, hogy a mi a kosztpénzből megmarad, azt is a repülőgépre fordíthassam én...

Fölkiáltottam, mert azok az agyonéheztetett gyermekek voltak előttem:

— De az Istenért, mit csinált?

— Mit csináltam, uram? Mit csináltam? Haha! Nagyszerű, a mit én csináltam, — kitaláltam a repülőgépet.

— Kitalálta?

— Igen, uram, már a modell készen is van, teljesen készen van, éppen arra akartam kérni, hogy nézze meg, mert gyönyörű, sárgára van festve, uram, citrom-sárgára, ez a feleségem kívánsága volt és én még azt is megvettem, pedig az a szín nem passzol a levegőhöz; mégis megvettem... De jöjjön, uram, nézze meg a gép-modellt, nincs messze, egypár lépés csak innét hozzám, ott van a gép a fészerben...

Nem akartam menni, de Kibli oly hévvel beszélt, s oly fanatizmussal, hogy fölkelte kíváncsiságomat, elindultam vele. Ő ment elől, szinte röpült, úgy sietett, mintha valami láz zavarta volna. Egy fészerhez értünk, melynek ajtaja gondosan le volt lakatolva, s azonfelül egy vaspánttal eltorlaszolva. Kibli óvatosan felnyitotta a zárt és föltárta az ajtót. A fészerbe értünk és ha nem fájt volna a lelkemben valami, elnevettem volna magamat, mert olyan kómikus volt az a masina, a mit ott találtam. S a szegény, szerencsétlen Kibli még magyarázni kezdte:

— Szivarskatulyából csináltattam az oldalfalakat, mert az könnyű, a gépezet, az sokba ke-

rült, mert az mind aluminium, a lepkeszárnyak halcsontból valók, azok a leghajlékonyabbak és az egészet alul kell fölhúzni egy kulcscsal, mikor az ember megindul. — Erre a géphez lépett és mint valami órát fölhúzta. Nagy zaj támadt erre a citrom-sárga szivardoboz belsejében és egy ébresztő-óra berregése hallatszott, meg a halcsont-szárnyak vergődése. De a gép még sem mozdult. Ezt is megmagyarázta Kibli:

— Azért nem röpül föl, mert kicsiny a modell, ha több pénzem lett volna, akkor nagyobb gépet csináltam volna, s akkor már jó volna minden...

Nem tudtam uralkodni magamon s csak annyit mondtam:

— De az Istenért, ne foglalkozzék ilyenekkel...

Nem mondhattam tovább, Kibli elém vágott:

— Ne foglalkozzam ilyenekkel? Most, mikor már megvagyok? mikor már készen van az egész? benne van minden pénzünk s két évig nem ettünk, uram, két évi vacsoránk is benne van...

Szomorúan, lehajtott fejjel álltam a rossz szivardoboz-masina előtt s úgy látszik, hallgatásom nagyobb erővel hatott Kiblire, mint közbeszólásom, mert egyszerre más hangon szólalt meg, nem egy rajongó hangja volt az

többé, de egy kiéhezett, egy tönkrement ember fölajdulása:

— De, uram, értse meg, uram, ha ez nem sikerül, elpusztúl az egész családom, kétezer forintunk, az nekünk mindenünk, mi lesz akkor a gyermekeimből, ők is mind csak ezt várják. Könyörgöm, uram, értse meg, hisz önnek van szíve, — most már csak ez segíthet rajtam.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent.

VERNE GYULA ÖSSZES MUNKÁI.

Egyedül jogositott, új olcsóbb magyar képes díszkiadás.

I. sorozat (20 kötet).

Grant kapitány gyermekei. Fordította *Vértesi Arnold*.

4. kiad. 172 képpel. 5 K 60 f. Vászonskötésben 7 K 20 f.

Utazás a tenger alatt. 4. kiadás. 107 képpel. 2 K 40 f.

Vászonskötésben 3 K 60 f.

A rejtelmes sziget. Három részben. Atdolgozta *Szász Károly*. 3. kiadás. 139 képpel. 3 K 60 f.

Vászonskötésben 4 K 80 f.

Strogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig. Ford.

Szász Károly. 4. kiadás. 82 képpel. 2 K 80 f.

Vászonskötésben 4 K 40 f.

Utazás a föld körül nyolczvan nap alatt. 4. kiadás.

51 képpel. 2 K 80 f. Vászonskötésben 4 K.

A Robinsonok iskolája. Regény. Fordította *Visi Imre*.

2. kiadás. 46 képpel. 2 K 40 f. Vászonskötésben 3 K 60 f.

Utazás a holdba. 4. kiadás. 43 képpel. 2 K 40 f.

Vászonskötésben 3 K 60 f.

Utazás a hold körül. 4. kiadás. 42 képpel. 2 K 40 f.

Vászonskötésben 3 K 60 f.

Servadac Hector kalandos utazása a naprendszeren át.

Atdolgozta *Szász Károly*. 3. kiadás. 94 képpel. 2 K 80 f.

Vászonskötésben 4 K 40 f.

Öt hét léghajón. Utazás Afrikában. 3. kiadás. 73 képpel.

3 K 20 f. Vászonskötésben 4 K 40 f.

Dél csillaga. A gyémántok hazája. Ford. *György Aladár*.

2. kiadás. 50 képpel. 2 K 80 f. Vászonskötésben 4 K.

Kéraban a vasfőjl. Regény. Fordította *György Aladár*

és *Illésy Piroska*. 2. kiadás. 40 képpel. 4 K.

Vászonskötésben 5 K 20 f.

A lángban álló szigettenger. Fordította *Huszár Imre*.

2. kiadás. 47 képpel. 2 K 40 f. Vászonskötésben 3 K 60 f.

A bundák hazája. Regény két kötetben. Fordította *Gaa.*

Mózes. 102 képpel. 3 K 20 f. Vászonskötésben 4 K 40 f.

Hatteras kapitány kalandjai. I. Az angolok az északi

sarkon. II. A jégsivatag. 255 képpel. 4 K.

Vászonskötésben 5 K 20 f.

Utazás a föld központja felé. Fordította Beöthy Leo.
2. kiadás. 58 képpel. 2 K 80 f. Vászonskötésben 4 K.
A hódító Robur. Regény. Ford. Huszár Imre. 2. kiad.
44 képpel 2 K 40 f. Vászonskötésben 3 K 60 f.
Az uszó város. — **Az ostrom-záron keresztül!**
Francziából fordította Zigány Árpád. Férat 42 eredet.
rajzával 2 K. Vászonskötésben 3 K 20 f.
Az uszó sziget. Regény. Ford. Gaal Mózes. 79 képpel. 4 K.
Vászonskötésben 5 K 20 f.
Egy khinai viszontagságai Khinában. Francziából
fordította Zigány Árpád. Benett 52 eredeti rajzával 2 K.
Vászonskötésben 3 K 20 f.

II. sorozat.

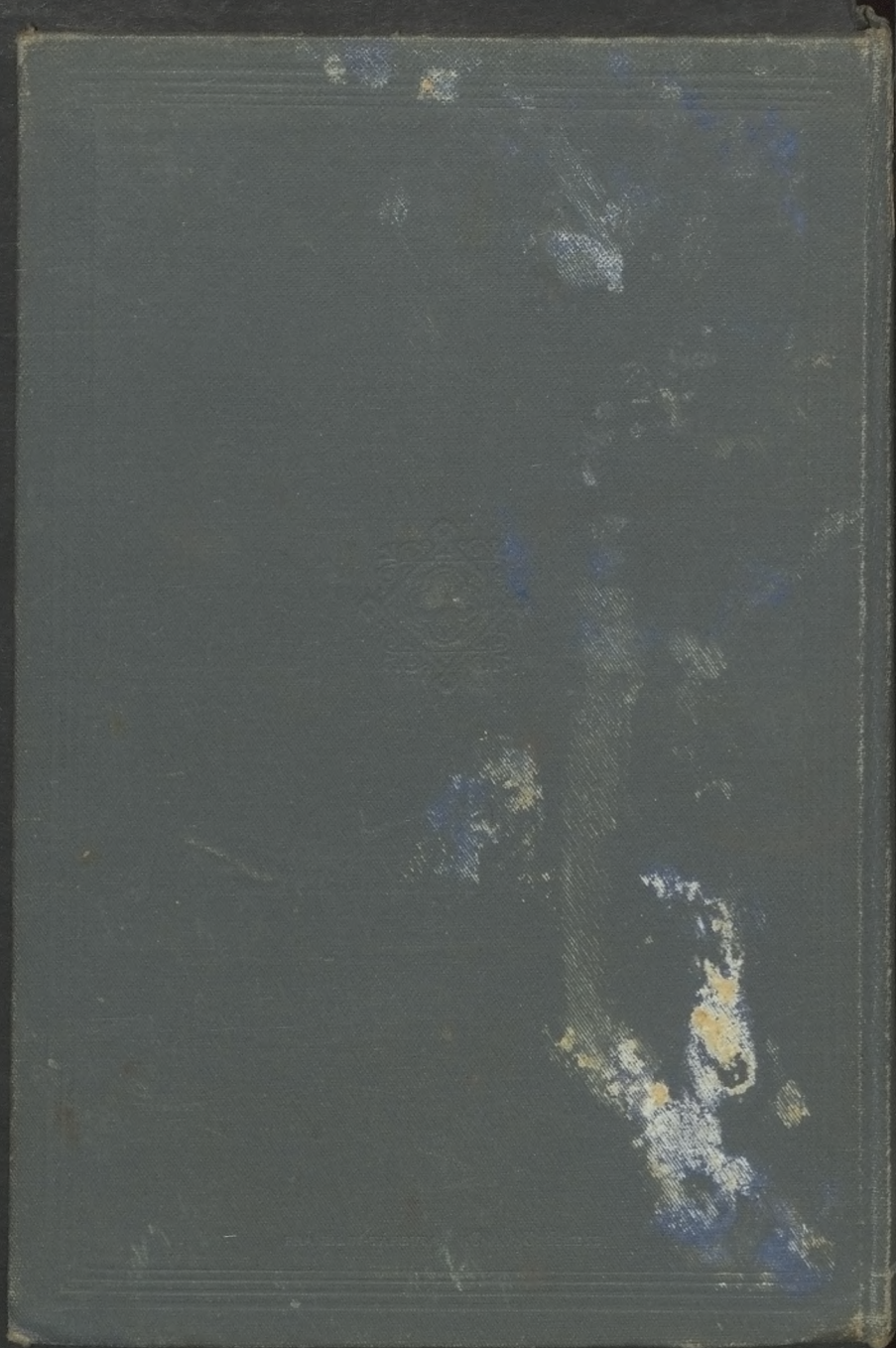
Eddig megjelentek:

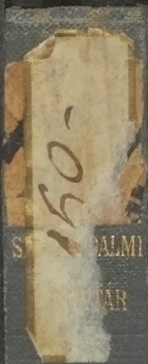
A Jangada. Nyolczszáz mérföld az Amazonon. Regény
Franz. ford. Visi Imre. 3. kiadás. 77 képpel. 3 K 60 f.
Vászonskötésben 4 K 80 f.
Sándor Mátyás. Regény. Ford. Huszár Imre. 2. kiadás.
Benett L. 115 eredeti rajzával. 4 K 80 f.
Vászonskötésben 6 K 40 f.
A zöld sugar. Francziából fordította Zigány Árpád.
Egyedül jogosított magyar kiadás. 44 képpel. 2 K.
Vászonskötésben 3 K 20 f.
Két évi vakáció. Regény. 90 képpel. Fordította Huszár
Imre 2. kiadás. 3 K 60 f. Vászonskötésben 5 K.
Világelfordulás. Regény. Ford. Huszár Imre. 2. kiadás.
34 képpel. 2 K. Vászonskötésben 3 K 50 f.
Várkastély a Kárpátokban. Regény. Fordította Huszár
Imre. 2. kiadás. 34 képpel. 2 K. Vászonskötésben 3 K 50 f.
Észak a dél ellen. Fordította Huszár Imre. 85 képpel.
2. kiadás 4 K. Vászonskötésben 5 K 50 f.
Cascabel Cesar. Regény. Fordította Huszár Imre. 4 K.
Vászonskötésben 5 K 50 f.
Egy sorsjegy 9672-dik szám. Regény. Fordította
Huszár Imre. 38 képpel. 3. kiadás 2 K.
Vászonskötésben 3 K 50 f.
A tizenöt éves kapitány. Regény. Fordította Szász K.
90 képpel. 3. kiadás. 2 K 80 f. Vászonskötésben 4 K 40 f.
A Béguin ötszáz milliója. — **A Bounty lázadói.**
Francziából ford. Szász Károly. 47 képpel. 3. kiad. 2 K.
Vászonskötésben 3 K 50 f.
Névtelen család. Regény. Ford. Huszár Imre. Második
kiadás. 80 képpel. 4 K. Vászonskötésben 5 K 60 f.
Három orosz és három angol kalandjai. Regény.
3. kiadás. 50 képpel. 2 K 40 f. Vászonskötésben 4 K.
Haza, Franciaországba! — **Gil Braltar.** Fordította
Huszár Imre. 38 képpel. 2. kiad. 3 K 20 f. Vászonsköt. 4 K 60 f.

Előbb megjelentek :

- Dardentor Clovis.** Regény. Fordította *Gaal Mózes*. 46 képpel. 4 K. Vászonskötésben 5 K 20 f.
- Senki fia.** Regény. Fordította *Gaal Mózes*. 83 képpel. 6 K. Vászonskötésben 7 K 20 f.
- Antifer mester csodálatos kalandjai.** Regény. Ford. *Huszár Imre* 75 képpel 6 K. Vászonskötésben 7 K 20 f.
- Bombarnac Klaudius.** Egy hirlaptudósító jegyzetkötet. Fordította *Huszár Imre*. Regény 54 képpel Vászonskötésben 5 K 20 f.
- Branicanné asszonyság.** Regény. Fordította *Huszár Imre*. 82 képpel. 6 K. Vászonskötésben 7 K 50 f.
- Az Orinocon fölfelé.** Regény. Fordította *Gaal Mózes*. 49 képpel. 3 K 60 f. Kötve 4 K 80 f.
- A francia zászló.** Regény. Fordította *Gaal Mózes*. 40 képpel. 2 K 80 f. Vászonskötésben 4 K.
- A Jég-Sphinx.** Regény. Ford. *Gaal Mózes*. 66 képpel. 4 K. Vászonskötésben 5 K 20 f.
- Különös végrendelet.** Regény. Fordította *Gaal Mózes*. 60 képpel. 4 K. Vászonskötésben 5 K 30 f.
- Fekete indiák.** Regény. Ford. *Varga Ottó*. 43 képpel. 3 K. Vászonskötésben 4 K 50 f.
- Az új hazában.** Regény. Ford. *Zigány Árpád*. 65 képpel. 3 K 20 f. Vászonskötésben 4 K 50 f.
- A „Cynthia“ hajótöröttjei.** Regény. Ford. *Gaal Mózes*. 22 képpel. 2 K 40 f. Vászonskötésben 3 K 40 f.
- A csetvadászok.** Regény. Fordította *Zigány Árpád*. 28 képpel. 2 K. Vászonskötésben 3 K 50 f.
- Város a levegőben.** Regény. Fordította *Zigány Árpád*. 37 képpel. 2 K 50 f. Vászonskötésben 4 K.
- Doktor Ox theóriája a egyéb elbeszélések.** Fordította *Zigány Árpád*. 49 képpel. 2 K 60 f. Vászonskötésben 4 K.
- A két Kip-testvér.** Regény. Fordította *Zigány Árpád*. 43 képpel. 2 K 80 f. Vászonskötésben 4 K 40 f.
- Az Antillák világa.** Regény. Fordította *Zigány Árpád*. 48 képpel. 2 K 50 f. Vászonskötésben 4 K 20 f.
- A világ ura.** Regény. Fordította *Gábor Andor* 29 képpel. 2 K. 40 f. Vászonskötésben 4 K.
- A föld felfedezése.** Fordította *Brózik Károly*. I. kötet. A hiresebb utazók tört. a XVIII. századig. 4 K. II. kötet ; A XVIII. század híres hajósai 4 K. A két kötet egy Vászonskötésben 9 K 60 f.

S

PALMI

150

THE HEBREW SCHOOL

150

THE HEBREW SCHOOL